

เฉลิมพระเกียรติ
สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี
100 ปี วันพระราชสมภพ

**เฉลิมพระเกียรติ
สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี
100 ปี วันพระราชสมภพ**

ISBN 974-8165-80-9

**เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ราชบรมราชชนนี
100 ปี วันพระราชสมภพ**

เจ้าของ

สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

ที่ปรึกษา

อธิการบดีสถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

รองอธิการบดีสถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

บรรณาธิการบริหาร

รศ. ดร.บุหงา วัฒนะ อธิการบดีสถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

ผู้ช่วยบรรณาธิการบริหาร

ผศ.สุธรรม ชาตะสิงห์

บรรณาธิการ

ผศ.ระยับศรี กาญจนวงษ์

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

ผศ.พงษ์จันทร์ คล้ายสุบรรณ

กองบรรณาธิการ

นายอุทัย	ภูเจริญ	นางสาววิภาวี	วิโรจน์พันธ์
นายธงชัย	รักซ้อน	นางสาวปิยะธิดา	เข็มสุข
นายธนู	บุญญาหวัดระ	นางสาวบุญไทย	เจริญผล
ผศ.ปิยะวรรณ	สุธารัตน์	นางสาวสุภัทรา	คงเรือง
ผศ.นพวรรณ	ธีระพันธ์เจริญ	นางยุวดี	วงษ์ทน
นางสาวรัตนา	รักสกุลพานิชย์	นางอารีรัตน์	คุณดี
ผศ.มงคล	พูนเพิ่มสุขสมบัติ		

ปก/ศิลปกรรม/รูปเล่ม

ผศ.นิพนธ์ ทวีกาญจน์

สำนักพิมพ์สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา โทร. 035-322076-9 ต่อ 111

คอมพิว

นางนุชจรี เกาเพิ่ม

พิมพ์ที่

โรงพิมพ์เทียนวัฒนา ออยุธยา โทร. 035-241578

จำนวนพิมพ์

3000 ฉบับ

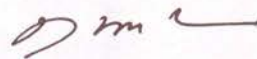
ปีพิมพ์

ตุลาคม 2543

สำนึกในพระมหากรุณาธิคุณล้นเกล้าล้นกระหม่อม

ในการจัดทำหนังสือเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี : 100 ปี วันพระราชสมภพ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณพระราชทานพระฉายาลักษณ์ สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี เพื่ออัญเชิญลงพิมพ์ในหนังสือ

ข้าพระพุทธเจ้า รองศาสตราจารย์ ดร.บุหงา วัฒนะ ในนามของสถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา และคณะผู้จัดทำหนังสือ รู้สึกสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณล้นเกล้าล้นกระหม่อม

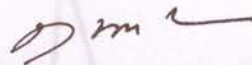
รองศาสตราจารย์ ดร.บุหงา วัฒนะ
อธิการบดีสถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

คำนำ

เนื่องในวโรกาสที่ปีพุทธศักราช 2543 นี้ เป็นวาระครบ 100 ปี วันพระราชสมภพ สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ประกอบกับองค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือยูเนสโก (UNESCO) ประกาศเทิดพระเกียรติให้ทรงเป็นบุคคลสำคัญของโลก สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยาจึงเห็นสมควรจัดทำหนังสือ **เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี : 100 ปี วันพระราชสมภพ** เพื่อน้อมรำลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณที่ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจนานัปการอันเป็นคุณประโยชน์แก่พสกนิกรชาวไทย และประเทศชาติอย่างหาที่สุดมิได้

การจัดทำหนังสือเฉลิมพระเกียรติฯนี้ สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ทรงมีพระกรุณาธิคุณประทานบทพระนิพนธ์มาให้ลงพิมพ์ นับเป็นพระกรุณาธิคุณเป็นล้นพ้น นอกจากนี้ยังได้รับความร่วมมือให้ความอนุเคราะห์ช่วยเหลือจากหน่วยงาน และบุคลากรทั้งภาครัฐและเอกชน อาทิ ส่วนช่างภาพส่วนพระองค์ สำนักพระราชวัง มูลนิธิแพทย์อาสาสมเด็จพระศรีนครินทร์ วัจสระปทุม กองการสัมพันธ์ต่างประเทศ กระทรวงศึกษาธิการ พล.อ.อ.หะริน หงสกุล พล.ต.ต.เฉลิมพงศ์ โกมารกุล ณ นคร ม.ร.ว.ดิศนัดดา ดิศกุล ในการจัดทำหนังสือเฉลิมพระเกียรติฯอย่างดียิ่ง ในนามสถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยาขอกราบขอบพระคุณ เป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ นอกจากนี้ขอกราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้กรุณามอบบทความให้กับทางสถาบันเพื่อใช้ประกอบในการจัดทำหนังสือครั้งนี้

สุดท้ายขอขอบคุณคณาจารย์ ข้าราชการ และเจ้าหน้าที่ของสถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยาที่ได้ช่วยกันอุทิศแรงกาย แรงใจ และสติปัญญา จัดทำหนังสือเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี : 100 ปี วันพระราชสมภพ จนสำเร็จ ลุล่วงไปด้วยดี

(รองศาสตราจารย์ ดร.บุหงา วัฒนะ)

อธิการบดีสถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

บทบรรณาธิการ

บทความทางวิชาการที่กองบรรณาธิการรวบรวมจัดพิมพ์เพื่อถวายเป็นพระราชกุศลแด่สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี เนื่องในวโรกาสครบ 100 ปี วันพระราชสมภพและองค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ประกาศเทิดพระเกียรติให้ทรงเป็นบุคคลสำคัญของโลกนี้ กองบรรณาธิการได้รับความร่วมมือและความกรุณา จากท่านผู้มีเกียรติหลายท่าน อาทิเช่น สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราชสกลมหาสังฆปริณายก ทรงมีพระกรุณาธิคุณประทานบทพระนิพนธ์มาให้ลงพิมพ์นับเป็นพระกรุณาธิคุณล้นพ้น

เรื่องต่าง ๆ ที่รวบรวมพิมพ์ไว้ มีมากพอสมควรจึงขอแบ่งเป็น 3 ลำดับ ตามเนื้อเรื่องคือ

ลำดับแรก เถลิงพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี

ประกอบด้วยบทพระนิพนธ์ และบทนิพนธ์ดังนี้คือ คำขอขมาแม่ในหอคำแม่ฟ้าหลวง, รอยสรวลแม่ฟ้าหลวง, เถลิงพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี และข้อคิดของ UNESCO

ลำดับที่ 2 พระราชประวัติและพระราชกรณียกิจของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี

ประกอบด้วยบทความ 4 เรื่อง คือ พระราชประวัติและพระราชกรณียกิจของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี, ชัตติยนารีปฐนีบุคคล, สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี : พระผู้พิทักษ์รักษามนุษย์และธรรมชาติ และสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี

ลำดับที่ 3 ออยุธยา..พระมหากษัตริย์คุณรำลึก

เป็นการรวบรวมบทความอันเป็นผลงานของชาวสถาบันราชภัฏพระนครหรืออยุธยา ชาวอยุธยาตลอดจนหน่วยงานในจังหวัดอยุธยา ที่เขียนชื่นชมในพระบุญญาบารมีและรำลึกถึงพระมหากษัตริย์คุณของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ที่ทรงมีต่อประเทศชาติ ประชาชนทั่วไป ตลอดพระชนม์ชีพอันยาวนานของพระองค์ท่าน และบางเรื่องพระมหากษัตริย์คุณของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ที่ทรงมีต่อชาวจังหวัดพระนครศรีอยุธยาซึ่งไม่มีผู้ใดรู้มาก่อน ประมวลเรื่องราวไว้ดังต่อไปนี้ บทเรียนจากสมเด็จพระเจ้า, เรื่องเล่าจากคนขับเครื่องบินพระที่นั่ง, งานประณีตศิลป์ของสมเด็จพระเจ้า, ไร่มีด ไร่หมอก มากมวลพรรณไม้และศรัทธา, สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, พระก่อพระเกี้ยว การุณย์ สถานสงเคราะห์คนชราวาสนะเวศม์, สมเด็จพระเจ้ากับกีฬาเปตอง, สถาบันราชภัฏกับการสนองพระปณิธานของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี และพระฉายาลักษณ์ : พระเมตตาบารมี 33 ปีที่อยุธยา

กองบรรณาธิการขอขอบคุณนักเขียนพิเศษคือ รศ.ศุภรัตน์ เลิศพาณิชย์กุล นายทองต่อ กล้วยไม้ ณ อยุธยา พ.ต.อ.ละเอื้อน ปิ่นสุวรรณ และนายเมธา วิจักขณะ ตลอดจนนักเขียนทุกท่านที่กรุณาสละเวลาอันมีค่าของท่านเขียนเรื่องให้ขอขอบคุณผู้รวบรวมและจัดพิมพ์จนสำเร็จ ดังตาม ตามวัตถุประสงค์ของสถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

สุดท้าย ขอขอบคุณผู้ที่เห็นดีเห็นชอบ ใช้เวลา สติปัญญา ดำเนินการเรื่องหนังสือเถลิงพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี : 100 ปี วันพระราชสมภพ มาตั้งแต่ต้น สมควรแก่การยกย่องเป็นอย่างยิ่ง คือ ผศ.พงษ์จันทร์ คล้ายสุบรรณ ดิฉันในฐานะบรรณาธิการขอขอบคุณเป็นพิเศษไว้ ณ ที่นี้

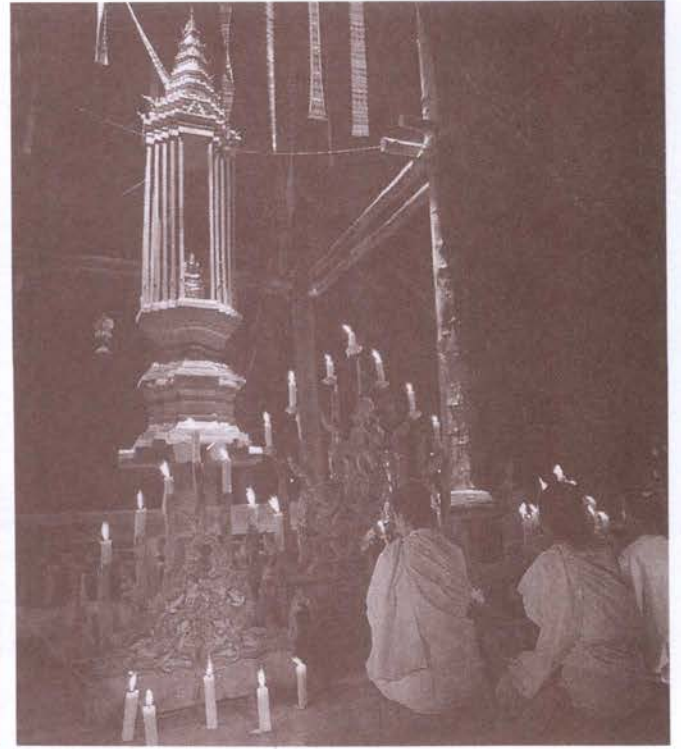
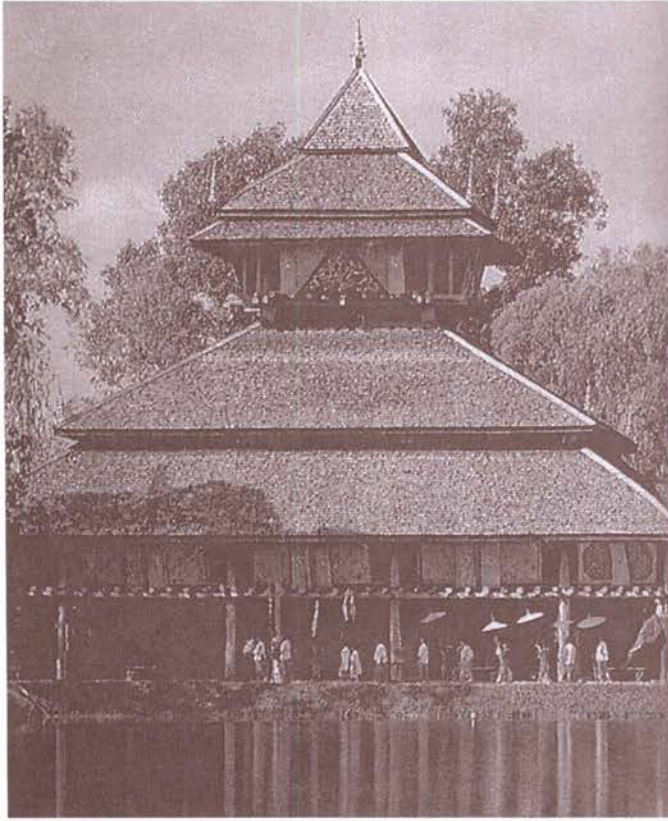
ส ำ ร ะ บั ญ

คำขอขมาไม้ในหอคำแม่ฟ้าหลวง : พระนิพนธ์ในสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี	1
รอยสรวลแม่ฟ้าหลวง : ผศ.พงษ์จันทร์ คล้ายสุบรรณ์	3
ข้อมติของ UNESCO.....	16
เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี : สมเด็จพระญาณสังวร.....	18
<hr/>	
พระราชประวัติและพระราชกรณียกิจ สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี รศ.ศุภรัตน์ เลิศพาณิชย์กุล.....	20
ขัตติยนารี ปุชนียบุคคล : ผศ.พงษ์จันทร์ คล้ายสุบรรณ์.....	36
สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี : พระผู้พิทักษ์รักษามนุษย์และธรรมชาติ : ม.ร.ว.ดิศนัดดา ดิศกุล ปาฐกถา / ผศ.ปิยะวรรณ สุธารัตน์ เรียบเรียง.....	44
สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี : ทองดอ กกล้วยไม้ ณ อยุธยา.....	48
<hr/>	
บทเรียนจากสมเด็จพระย่า : พลอากาศเอกหะริน หงสกุล.....	57
เรื่องเล่าจากคนขับเครื่องบินพระที่นั่ง : พ.ต.อ.ละเอีอน ปิ่นสุวรรณ.....	59
งานประณีตศิลป์ของสมเด็จพระย่า : ผศ.นิพนธ์ ทวีกาญจน์.....	64
ไร่มีด ไร่หมอก มากมวลพรรณไม้และศรัทธา : ผศ.มงคล พูนเพิ่มสุขสมบัติ.....	71
สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา : เมธา วิจักขณะ.....	86
พระก่อก่อการุณย์สถานสงเคราะห์คนชราवासนะเวศม์ : ผศ.ระยัยศรี กาญจนะวงศ์.....	93
สมเด็จพระย่ากับกีฬาเปตอง : ผศ.ประเทือง คล้ายสุบรรณ์.....	106
สถาบันราชภัฏกับการสนองปณิธาน ของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี : รศ.ดร.บุหงา วัฒนนะ.....	112
พระฉายาลักษณ์ พระเมตตาบาร์มี 33 ปีที่อยุธยา : ผศ.ระยัยศรี กาญจนะวงศ์.....	120

เฉลิมพระเกียรติ
สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี

คำขอขมาไม้ในหอคำแม่ฟ้าหลวง

พระนิพนธ์ในสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี

ท่านเติบโตในป่าอันเอมอิมด้วยอุทกธาร
รุ่งตะวันทาบทาลำต้นอันสล้างเสลา
ความร่มเย็นของท่านทำให้หมูนกผลอร้องเพลง โดยมีได้ตั้งใจ
โปรดให้อภัย
มิได้ชะลอเลื่อน ท่านมาสู่แห่งนี้ ด้วยล้อรถอันประดับด้วยพู่บุปผา
มิได้ห่อหุ้มท่าน ด้วยแพรไหมอันเนียนนุ่ม
มิได้ขโลมไล้ท่านด้วยคันธรสอันหอมหวาน
ขอท่านจงอยู่เย็น อยู่สุข ณ แห่งนี้
ประกาศความงดงาม อัศจรรย์ ของสี และเนื้อไม้
จรรโลงผู้คนให้ประจักษ์ในคุณค่าของขุนเขา
นับเนื่องจากท่าน ขอให้ไม้ต้นไม้งอกงามขึ้นอีก เป็นอสงไขย ด้วยเทอญ

A Message To The Trees Represented In The Golden Pavillion

"Her Royal Highness Princess Srinagarindra the Princess Mother"

For decades you grew in silence, in the green
teeming forests, knowing the seasons, the birds
the sun, the raging storms and gentle mists.

Forgive those who cut you down, sawed you
into beams and planks and nailed you together
far from your home, this word next to that,
forming a structure alien to your experience.

Forgive us that we who love your natural
colors and the grain of your textures must
enshrine you in this great hall your essence
will not be perverted and each cut and each notch
will not be worked into a harmony
of reverence those who pass through these halls
will be inspired to seek the living coolness
of nature and out of your sacrifice will be born a million trees.

รอยสรวลแม่ฟ้าหลวง

รอยสรวลแม่ฟ้าหลวง
ความมืดหม่นหมองคลาย

เหมือนดั่งดวงจันทร์ฉาย
ด้วยเมตตาบารมี

หนทางไกลแสนไกล
เอื้อมหัสถ์อันปราณี

เสด็จไปถึงถิ่นที่
ปลอบประโลมหัวใจชน

คนไทยตามชายแดน
ลำบากเพราะยากจน

ล้วนขาดแคลนทุกแห่งหน
ต้องทุกข์ทนไร้หนทาง

ลูกหลานได้เล่าเรียน
ชีวิตไม่อ้างว้าง

อ่านและเขียนเรียนโลกกว้าง
วันทدت้ออีกต่อไป

เจ็บไข้ได้รักษา
หยุดยอกยามาให้

แพทย์อาสาเปี่ยมน้ำใจ
พอสบายกายสุขสันต์

ส่งเสริมเรื่องทำกิน
เหนื่อยยากหากขยัน

พลิกผืนดินมีค่าพลัน
หัดให้ทำงานฝีมือ

รักษาป่าต้นน้ำ
ผืนป่าแหล่งน้ำคือ

ก่อนเสื่อมทรามจนสิ้นชื่อ
ชีวิตหวังยั่งยืนนาน

ทรงรักทรงห่วงใย
ครอบครัวอยู่ทางบ้าน

ตำรวจไทยและทหาร
ทรงเป็นขวัญกำลังใจ

รอยสรวลแม่ฟ้าหลวง
แม่พระของคนไทย

ปวงไพร่ฟ้าจึงหน้าใส
สถิตในดวงใจนิรันดร์

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม ขอเดชะ
ข้าพระพุทธเจ้า ผศ.พงษ์จันทร์ คล้ายสุบรรณ์ ประพันธ์

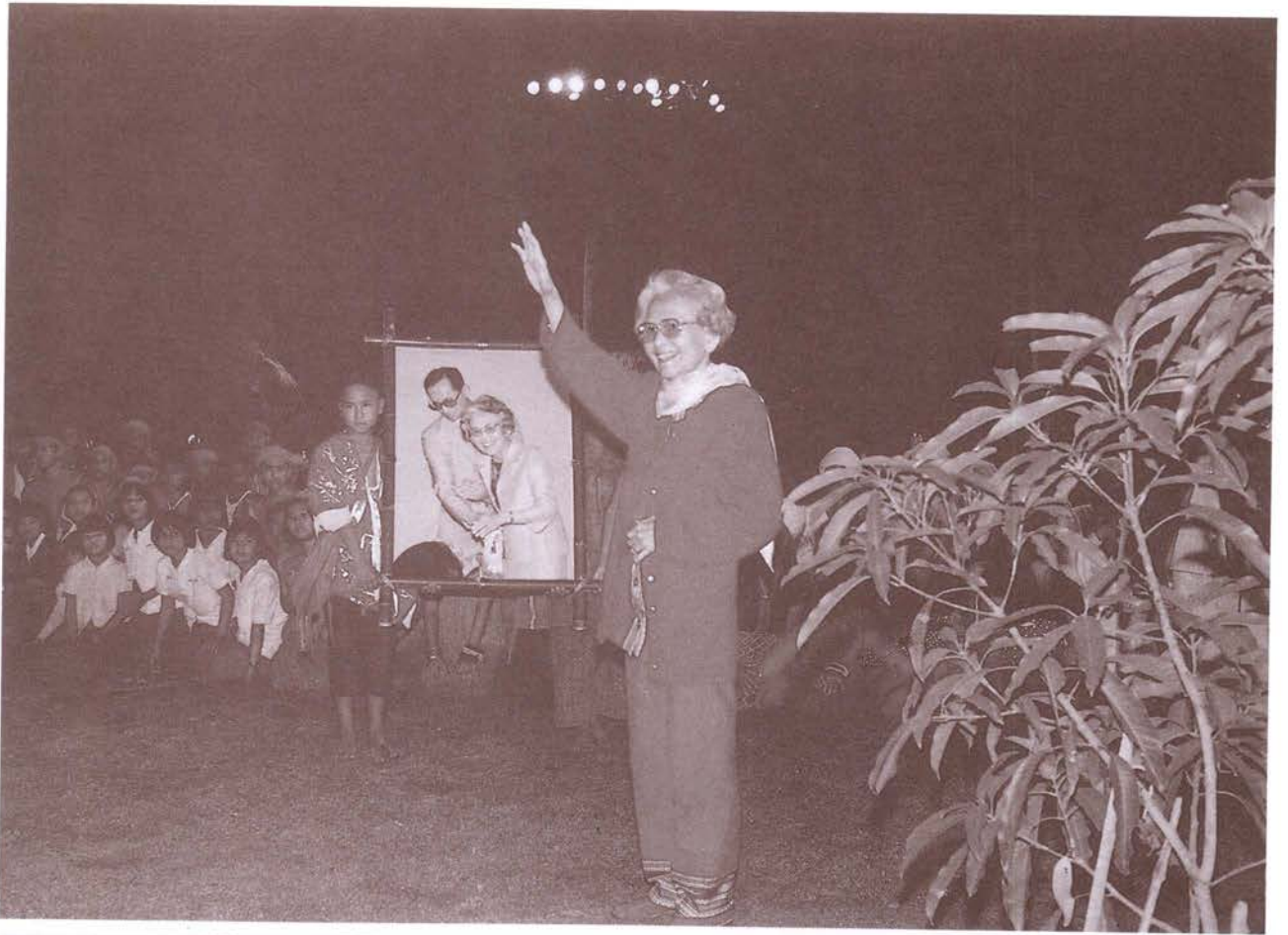

ข้อมูลของ UNESCO

External Relations Division   กองการสัมพันธ์ต่างประเทศ
 1 Fl. Non-Formal Education Bldg.   ชั้นที่ ๑ อาคารกรมการศึกษาเอกชน
 Ministry of Education   ถนนราชดำเนินนอก
 Rajdamnern Avenue   เขตดุสิต
 Bangkok 10800   กทม. ๑๐๘๐๐

ใบนำส่งโทรสาร
 (Facsimile Transmission Cover Sheet)

1704 (Ref.) งานประชุม/การประชุมสภาผู้แทนราษฎร ๒๕๐๐-๒๕๐๑
 ถึง (Transmit to) ผู้ช่วยเลขาธิการ สภาผู้แทนราษฎร
 วันที่ (Date) ๒๕ สิงหาคม ๒๕๕๓
 จาก (From) อ.ทศพร วรเทพ
 โทรสาร (Our Fax No.) ๒๕๕๑-๐๕๕๓
 จำนวน (Total Number of Page) ๕ หรือ (Pages).....

เอกสารนี้ครบ โปรดติดต่อกลับไปยังหมายเลขโทรศัพท์ที่
 (IF YOU DO NOT RECEIVE THE TRUE PLEASE TELEPHONE).....
๒๕๕๑-๕๖๕๖-๕๖

เรียน ท่านอธิบดีกรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ
 กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ (UNESCO Resolutions)
 ที่ประชุมสมัชชาโลกของยูเนสโกครั้งที่ ๓๐ ของยูเนสโก
 ซึ่งประกอบด้วย
 - ระเบียบประเพณีสมาชิกยูเนสโก / ที่ผ่าน ๒๕ ๒๕๖๖
 - การประกาศร่วมใน ๑๐๐ ของยูเนสโก เกี่ยวกับบุคคลในทาง
 สันติภาพโลก / ที่ผ่าน ๒๕ ๒๕๖๖
 - พระนามสมเด็จพระสันตะปาปาเบเนดิกต์ที่ ๑๖
 หากมีอะไรเกี่ยวกับเรื่องนี้เพิ่มเติม กรุณาแจ้งด้วย

 (นาย ทศพร วรเทพ)

I Organization of the session and tributes to the Chairpersons of the Executive Board and to the Director-General

01 Credentials

At its 1st plenary meeting, on 26 October 1999, the General Conference, in accordance with Rules 26 and 33 of its Rules of Procedure, set up a Credentials Committee for its 30th session consisting of the following Member States: Burkina Faso, Costa Rica, Georgia, Lebanon, Thailand, Turkey, United Republic of Tanzania, Uruguay and Yemen.

On the report of the Credentials Committee or on the report of the Chairperson specially authorized by the Committee, the General Conference recognized as valid the credentials of:

(a) The delegations of the following Member States:

Afghanistan	Cameroon	El Salvador
Albania	Canada	Equatorial Guinea
Algeria	Cape Verde	Eritrea
Andorra	Central African Republic	Estonia
Angola	Chad	Ethiopia
Argentina	Chile	Fiji
Armenia	China	Finland
Australia	Colombia	France
Austria	Comoros	Gabon
Azerbaijan	Congo	Gambia
Bahamas	Cook Islands	Georgia
Bahrain	Costa Rica	Germany
Bangladesh	Côte d'Ivoire	Ghana
Barbados	Croatia	Greece
Belarus	Cuba	Grenada
Belgium	Cyprus	Guatemala
Belize	Czech Republic	Guinea
Benin	Democratic People's	Guinea-Bissau
Bhutan	Republic of Korea	Guyana
Bolivia	Democratic Republic	Haiti
Bosnia and Herzegovina	of the Congo	Honduras
Botswana	Denmark	Hungary
Brazil	Djibouti	Iceland
Bulgaria	Dominica	India
Burkina Faso	Dominican Republic	Indonesia
Burundi	Ecuador	Iran, Islamic Republic of
Cambodia	Egypt	Iraq

57 Report of the United Nations Secretary-General on the Causes of Conflict and the Promotion of Durable Peace and Sustainable Development in Africa¹*The General Conference,**Having examined document 30 C/53,**Confirming once more the high priority given to Africa in UNESCO's programmes,**Recalling the Tripoli Appeal for the Establishment of a Culture of Peace in Africa on the Threshold of the Third Millennium,**Having taken note of United Nations General Assembly resolution 53/92 by which, among other things, the General Assembly invited the Specialized Agencies to examine the recommendations in the report of the Secretary-General of the United Nations,*

1. *Acknowledges* the efforts made by the Director-General to follow up the recommendations contained in the report of the Secretary-General and resolution 53/92 of the United Nations General Assembly;
2. *Invites* the Director-General to strengthen the Organization's efforts to contribute to the eradication of the causes of conflict and the promotion of durable peace and sustainable development in Africa;
3. *Also invites* the Director-General to support the DEMOS-Africa summit which the Gabon Government plans to convene in September 2000.

58 Celebration of anniversaries¹*The General Conference,**Having considered document 30 C/18,*1. *Decides* that in 2000-2001 UNESCO will be associated with the celebrations mentioned in paragraph 3(a) of 157 EX/Decision 9.6;2. *Further decides* that:

- (a) any contribution by the Organization to these celebrations shall be financed under the Participation Programme, in accordance with the rules governing that programme;
- (b) that the list of anniversaries with whose celebration UNESCO will be associated in 2000-2001 is hereby closed:
  - (i) hundredth anniversary of the birth of Roberto A'lt;
  - (ii) hundredth anniversary of the birth of Leopoldo Marechal;
  - (iii) five hundredth anniversary of the discovery of Brazil;
  - (iv) two hundredth anniversary of the expedition of Alexander von Humboldt to Colombia;
  - (v) hundredth anniversary of the establishment of Agronomic Studies in Cuba;
  - (vi) hundredth anniversary of the birth of Antonio J. Quevedo;
  - (vii) eight hundredth anniversary of the birth of Nasir ad-Din Tusi;
  - (viii) hundred and fiftieth anniversary of the death of Amir Kabir Mirza Taghi Khan;
  - (ix) two thousandth anniversary of the founding of the city of Tarza;
  - (x) hundredth anniversary of the birth of Sabit Mukanovich Mukanov;
  - (xi) three thousandth anniversary of Osh;
  - (xii) hundredth anniversary of the birth of Kasym Tynystanov;
  - (xiii) two thousand five hundredth anniversary of the founding of the city of Termez;
  - (xiv) five hundred and forty-fifth anniversary of the birth of Kamal ad-Din Behzad;
  - (xv) two thousand seven hundredth anniversary of the creation of the Avesta;
  - (xvi) nineteenth anniversary of the birth of Mirza Teymouzi;
  - (xvii) eightieth anniversary of the birth of Muhammad Asimov;
  - (xviii) nine hundred and sixtieth anniversary of the birth of Omar Khayyam;
  - (xix) hundredth anniversary of the birth of Somdet Phra Srinagarindra;
  - (xx) hundredth anniversary of the birth of Pridi Banomyong;
  - (xxi) nine hundred and ninetieth anniversary of the founding of the city of Thang Long Hanoi;
  - (xxii) hundredth anniversary of the birth of Mohamed Abdel Wahab;
  - (xxiii) twelve hundredth anniversary of the founding of Beit al-Hikma;
  - (xxiv) two hundred and fiftieth anniversary of the death of Johann Sebastian Bach;
  - (xxv) hundredth anniversary of the death of Friedrich Wilhelm Nietzsche;

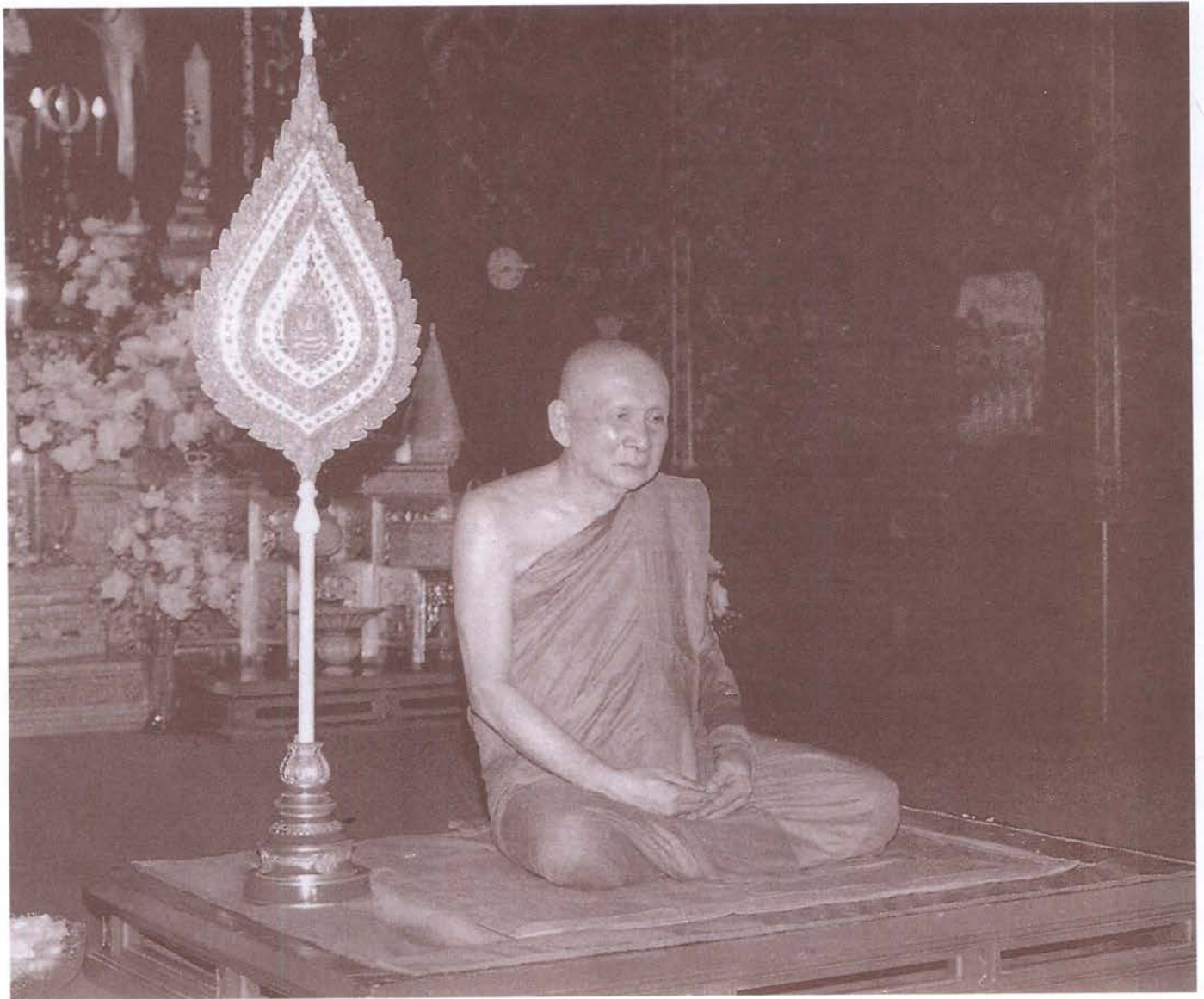
1. Resolution adopted on the report of Commission I at the 24th plenary meeting, on 16 November 1999.

General resolutions

- (xxvi) one thousand seven hundredth anniversary of the adoption of Christianity as the State religion in Armenia;
  - (xxvii) hundredth anniversary of the discovery of blood groups by Karl Landsteiner;
  - (xxviii) six hundredth anniversary of the death of Evliya of Tarnovo;
  - (xxix) hundred and fiftieth anniversary of the birth of Ivan Vazov;
  - (xxx) four hundredth anniversary of the birth of Pedro Calderon de La Barca;
  - (xxxi) hundredth anniversary of the birth of Louis Buffel;
  - (xxxii) hundredth anniversary of the birth of Joaquin Rodrigo;
  - (xxxiii) hundred and fiftieth anniversary of the birth of Sophia Kovalyevskaya;
  - (xxxiv) hundredth anniversary of the birth of Nikolai Vladimirovich Timofeev-Ressovsky;
  - (xxxv) two hundredth anniversary of the birth of Vladimir Ivanovich Dal;
  - (xxxvi) hundredth anniversary of the birth of Antoine de Saint-Exupery;
  - (xxxvii) three hundredth anniversary of the death of André Le Nôtre;
  - (xxxviii) hundredth anniversary of the birth of André Malraux;
  - (xxxix) hundredth anniversary of the death of Henri de Toulouse-Lautrec;
  - (xl) one thousand two hundredth anniversary of the Carolingian Renaissance;
  - (xli) fiftieth anniversary of the death of George Bernard Shaw;
  - (xlii) four hundredth anniversary of the death of Giordano Bruno;
  - (xliii) hundredth anniversary of the birth of Enrico Fermi;
  - (xliv) hundredth anniversary of the birth of Salvatore Quasimodo;
  - (xlv) hundredth anniversary of the death of Giuseppe Verdi;
  - (xlvi) eight hundredth anniversary of the founding of the city of Riga;
  - (xlvii) hundred and fiftieth anniversary of the birth of Mihail Eminescu;
  - (xlviii) fiftieth anniversary of the death of Dinu Lipatti;
  - (xlix) thousandth anniversary of the birth of Saint Maurus;
  - (i) three hundredth anniversary of the death of Juraj Lani;
  - (ii) hundred and fiftieth anniversary of the birth and hundredth anniversary of the death of Zdenek Fibich;
  - (iii) hundred and fiftieth anniversary of the birth of Tomáš Masaryk;
  - (iv) seven hundredth anniversary of the publication of the Royal Code of Mines;
  - (v) two hundredth anniversary of the birth of Mikhail Vasilievich Ostrogradsky;
  - (vi) hundredth anniversary of the birth of Ivan S. Kozlovsky;
  - (vii) hundredth anniversary of the birth of Alexander Smakula;
  - (viii) hundredth anniversary of the birth of Margaret Mead;
  - (ix) hundredth anniversary of the birth of Amadou Hampaté Ba;
  - (x) seventy-fifth anniversary of the announcement of the discovery of the Taung Skull, the first of Africa's ancient fossil hominid discoveries;
3. *Invites* the Executive Board to review the modalities and procedure to be followed for establishing the list of anniversaries.

hundredth anniversary of the birth of Somdet Phra Srinagarindra;
 (xix)

เจ้านมพระเทษยธัมม

ส.อ. พ.ศ. ๒๕๖๓

สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี

สมเด็จพระญาณสังวร

สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก

ผู้คนจำนวนมากไม่น้อยได้แสดงความรู้สึกซึ่งจริงใจไว้นานนักหนาแล้ว ว่าสมเด็จพระบรมปิตร สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี พระผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ ทรงมีพระราชหฤทัยที่สว่างผ่องใสยิ่งนักด้วยพระบารมีธรรมแห่งสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า ยากจะหาผู้เปรียบได้

ผู้มีบุญได้รู้สึกจนถึงได้กล่าวความจริงใจเช่นนั้น กล่าวจากความรู้สึกที่เกิดลึกซึ้งในจิตใจเมื่อได้เห็นพระองค์ท่านอย่างใกล้ชิด ได้ความรู้สึกปิติสมนัสพันประมาณ ว่าทรงผ่องแผ้วเป็นที่ประทับใจ ทั้งสี่พระพักตร์ แววพระเนตร รอยพระสรวล แสดงชัดแจ้งว่าทรงรับพระธรรมคำทรงสอนในพระพุทธศาสนาไว้ซึมซับพระราชหฤทัยจริงแล้ว ทุกเวลาทุกพระราชอิริยาบถ ไม่ปรากฏความขุ่นมัวเศร้าหมองพระราชหฤทัย เช่นที่ปุถุชนคนทั่วไปเป็นอยู่ ซ้ำชัดถึงผลแห่งการทรงปฏิบัติตามพระธรรมคำทรงสอนในสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าอย่างทรงให้ความเคารพเทิดทูนศรัทธาเต็มเปี่ยม ทรงรับรองผลแห่งการปฏิบัติว่ายิ่งใหญ่ให้คุณสูงสุดแก่จิตใจเหนือผลอื่นใดทั้งปวง และผลที่การปฏิบัติพระพุทธศาสนาอย่างถูกต้องจริงจึงให้แก่จิตใจนั้นเหนือผลที่ให้แก่ร่างกาย หรือจะกล่าวว่าเป็นนามธรรมนั้นยิ่งใหญ่มากกว่ารูปธรรมอย่างพันจะพรรณนาได้

สมเด็จพระบรมปิตร สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ทรงเห็นค่าของใจยิ่งกว่าค่าของอะไรอื่นทั้งหมด เมื่อหลายสิบปีมาแล้วจึงทรงพระมหากรุณาโปรดให้จัดรายการทางวิทยุส.พระราชวังดุสิตพระราชทานชื่อรายการว่า "การบริหารทางจิต" ทรงกำหนดให้แบ่งเป็น 3 ระดับ สำหรับ

เด็กเล็ก สำหรับเด็กรุ่น และสำหรับผู้ใหญ่ โดยทรงมุ่งให้เหมาะสมแก่จิตใจแต่ละระดับ เป็นการทรงมุ่งประทานอัมมะง่าย ๆ รับฟังได้สบาย ๆ ไม่ถึงกับต้องใช้สติปัญญาเคร่งเครียด ในการฟังและในการปฏิบัติให้เกิดผล นอกจากนี้ยังทรงพระมหากรุณาโปรดให้เขียนหนังสือเกี่ยวกับอัมมะเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ขึ้นอีกหลายเรื่อง เช่นพระพุทธรูปเจ้าทรงสั่งสอนอะไร, หลักการทำสมาธิเบื้องต้น, ศิล, อวิชา, ศาสนาและทศพิธราชธรรม, นิเวศน์และกัมมัฏฐานสำหรับแก้, ปัญญา, สันโดษ, พรหมวิหาร 4, กรรม, การหลงตัวลืมตัว เป็นต้น

หนังสืออัมมะแต่ละเรื่องที่ทรงโปรดให้เขียนขึ้นนั้น ได้ทรงตรวจแก้ด้วยพระองค์เองทุกเรื่อง ทรงเลือกใช้คำที่ชัดเจนและได้ความสมบูรณ์ ที่ทำให้เห็นได้ว่าทรงเข้าพระราชหฤทัยพระพุทธศาสนาอย่างยิ่ง ที่กล่าวนี้ เป็นการกล่าวตามจริง ตามที่รู้สึกด้วยใจจริง และตามที่มิผู้ใดรู้เห็นก็แสดงความรู้สึกเช่นเดียวกันนี้

ผู้รู้ธรรมและปฏิบัติธรรมตามคำทรงสอนของสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าจนบังเกิดผลถูกต้องจริง เช่น สมเด็จพระบรมปิตร สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี พระผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐย่อมอยู่เหนือค้ำยกย่องทั้งปวงแน่แท้

พระราชนิพนธ์ พระราชนิพนธ์
สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี

พระราชประวัติและพระราชนิยกิจ

สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี

รศ.ศุภรัตน์ เลิศพานิชย์กุล

พระราชประวัติ

สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีทรงพระราชสมภพเมื่อวันอาทิตย์ที่ 21 ตุลาคม ค.ศ. 1900 ณ เมืองนนทบุรี พระนามเดิมว่า สິงวาลย์ ทรงเป็นบุตรของพระชนกษุและพระชนนีคำ พระชนกษุประกอบอาชีพเป็นช่างทอง และทำงานอยู่ที่บ้าน เมื่อเยาว์วัย สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีทรงเจริญพระชนม์ชีพในชุมชนชาวบ้านแถบวัดอนงคาราม ธนบุรี พระชนกษุถึงแก่กรรมตั้งแต่สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนียังทรงพระเยาว์มาก จึงทรงอยู่ในความดูแลของพระชนนีคำและท่านช่วย (พี่สาวของพระชนนีคำ) ทรงเริ่มเรียนหนังสือกับพระชนนีคำ แล้วไปเรียนต่อที่โรงเรียนสำหรับเด็กหญิงที่วัดอนงคาราม และโรงเรียนศึกษานารี แต่ทรงเรียนที่โรงเรียนสองแห่งนี้เพียงช่วงสั้น ๆ ต่อมาเมื่อพระชนมายุประมาณ 7-8 พรรษา พระญาติผู้ใหญ่ได้นำสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีไปถวายตัวเป็นข้าหลวงในสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าวไลยอลงกรณ์พระราชธิดาในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าสว่างวัฒนาพระบรมราชเทวี สมเด็จพระเจ้าฟ้าวไลยอลงกรณ์โปรดให้สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีไปทรงเรียนต่อที่โรงเรียนสตรีวิทยาเมื่อทรงเรียนจบประถมสามัญแล้ว ใน ค.ศ. 1913 ได้ทรงเข้าเรียนวิชาพยาบาลที่โรงเรียนแพทย์ผดุงครรภ์และหญิงพยาบาลแห่งศิริราช ทรงสำเร็จการศึกษาได้รับประกาศนียบัตรในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1916

หลังสำเร็จการศึกษา ทรงทำงานที่โรงพยาบาลศิริราช ใน ค.ศ. 1917 ทรงได้รับทุนของสมเด็จพระนางเจ้าสว่างวัฒนาพระบรมราชเทวี ไปทรงเรียนวิชาพยาบาลเพิ่มเติมที่สหรัฐอเมริกา ทรงเริ่มการเรียนที่โรงเรียนประถมเอเมอร์สัน (Emerson School) เมืองเบอร์กลีย์ มลรัฐแคลิฟอร์เนีย ระหว่าง ค.ศ. 1917-1918 จากนั้นได้ทรงย้ายมาเรียนที่โรงเรียนนอร์ทเวสเทิร์น (North Western) เมืองฮาร์ตฟอร์ด

มลรัฐคอนเนกติกัต ในช่วงนี้พระองค์ได้ทรงรู้จักกับสมเด็จพระเจ้าฟ้ามหิดล ซึ่งกำลังทรงศึกษาวิชาแพทยศาสตร์อยู่ที่มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ใน ค.ศ. 1919 สมเด็จพระเจ้าฟ้ามหิดลทรงหมั้นนางสาวสังวาลย์ ชูกระมล หลังจากทรงหมั้น สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีทรงย้ายมาประทับและเรียนหนังสือที่บ้านมิสเอมิลีและมิสคอนสแตนซ์ วิลลิสตัน (Miss Emily and Miss Constance Williston) ที่เมืองเคมบริดจ์ มลรัฐแมสซาชูเซตส์ ทรงเรียนวิชาพีชคณิต ภาษาละติน และภาษาฝรั่งเศสที่บ้านนี้ พร้อมกันนั้นก็ได้ทรงเรียนภาษาอังกฤษที่โรงเรียนสอนพิเศษของมิสจอห์นสัน (Miss Johnson's tutoring school) ในเดือนกันยายน ค.ศ. 1920 ที่ประเทศไทย สมเด็จพระเจ้าฟ้ามหิดลทรงอภิเษกสมรสกับนางสาวสังวาลย์ หลังจากนั้นทั้งสองพระองค์เสด็จไปประทับที่สหรัฐอเมริกา สมเด็จพระบรมราชชนกทรงเปลี่ยนมาศึกษาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ที่มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ดและที่สถาบันเอ็มไอที (MIT Massachusetts Institute of Technology) ทั้งสองพระองค์ประทับที่ apartment เรียบ ๆ ไม่หรูหราในเมืองบอสตัน

ระหว่างที่สมเด็จพระบรมราชชนกทรงศึกษาวิชาสาธารณสุขศาสตร์นั้น สมเด็จพระบรมราชชนนีได้เสด็จไปศึกษาหลักสูตรเตรียมพยาบาลที่วิทยาลัยซิมมอนส์ (Simmons College) ทรงเรียนอยู่ภาคการศึกษาหนึ่ง และเมื่อทรงสอบไล่ได้แล้วก็เสด็จไปทรงศึกษาวิชาการสาธารณสุขเกี่ยวกับโรงเรียน (School Health) ในภาคฤดูร้อนที่ MIT ใน ค.ศ. 1921 สมเด็จพระบรมราชชนกทรงสำเร็จการศึกษาได้รับประกาศนียบัตรการสาธารณสุข (Certificate of Public Health C.P.H.) จากนั้นได้เสด็จพร้อมด้วยหม่อมสังวาลย์ไปยุโรปเพื่อท่องเที่ยว ดูงาน และทรงเจรจากับผู้แทนมูลนิธิร็อกกี้เฟลเลอร์เรื่องขอความช่วยเหลือจากมูลนิธิเพื่อพัฒนาปรับปรุงการศึกษาด้านการแพทย์ของไทยเข้าสู่มาตรฐานระดับอุดมศึกษา ปลาย ค.ศ. 1923 สมเด็จพระบรมราชชนกหม่อมสังวาลย์ และพระธิดาเสด็จกลับประเทศไทย เนื่องจากพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระเจ้าฟ้ามหิดลเสด็จกลับมาทรงดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมมหาวิทยาลัย สมเด็จพระบรมราชชนกทรงเอาใจใส่และทรงงานอย่างหนักทั้งในด้านการวางแผนงานด้านบริหาร การจัดหลักสูตรแพทยศาสตร์ และการทรงสอนด้วยพระองค์เองในวิชาชีววิทยาและวิชาประวัติศาสตร์ พระองค์ทรงงานอยู่ที่ประเทศไทยถึงเดือนกรกฎาคม

ค.ศ. 1925 ก็ทรงพาครอบครัวไปประทับที่เยอรมนี เพื่อรักษาพระองค์เนื่องจากพระสุขภาพไม่ดี และเพื่อทรงเรียนต่อวิชาแพทย์ที่เคยทรงเรียนที่มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ดค้างไว้เพียงครึ่งหนึ่งของหลักสูตร แต่ท้ายที่สุดก็ได้ทรงเรียนที่เยอรมนีด้วยมีพระราชกิจในเมืองไทย เสด็จกลับมาเพียงพระองค์เดียว ส่วนหม่อมสังวาลย์และพระโอรสธิดาอยู่ที่ฝรั่งเศส แล้วมาอยู่ที่สวิตเซอร์แลนด์

กลางปี ค.ศ. 1926 สมเด็จพระบรมราชชนกเสด็จกลับมาทรงสมทบกับครอบครัวของพระองค์ที่เมืองโลซานน์ สวิตเซอร์แลนด์ จากนั้นได้ทรงพาสมาชิกในครอบครัวมาอยู่ที่เมืองบอสตัน ทรงเข้าศึกษาต่อวิชาแพทยศาสตร์ที่มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ระหว่างนั้นสมเด็จพระบรมราชชนนีได้ทรงเข้าเรียนที่วิทยาลัยซิมมอนส์ระยะหนึ่ง ทรงเรียนวิชาจิตวิทยา การทำกับข้าวและโภชนาการ ในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1928 สมเด็จพระบรมราชชนกทรงสอบไล่ได้ปริญญาแพทยศาสตรบัณฑิตเกียรตินิยม ครอบครัวมทิดลเดินทางกลับถึงประเทศไทยในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1928 เดือนเมษายนในปีต่อมา (ค.ศ. 1929) สมเด็จพระบรมราชชนกเสด็จขึ้นไปปฏิบัติหน้าที่แพทย์ประจำบ้านที่โรงพยาบาลแม็กคอร์มิค จังหวัดเชียงใหม่ และตั้งพระทัยจะทรงนำครอบครัวไปด้วยในภายหลัง แต่เมื่อเสด็จกลับกรุงเทพฯ ในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1929 ก็ทรงพระประชวรเสียก่อน ทรงประชวรอยู่ยาวนาน 4 เดือน ล้นพระชนม์เมื่อวันที่ 24 กันยายน ค.ศ. 1929

สมเด็จพระบรมราชชนกและสมเด็จพระบรมราชชนนีทรงมีพระโอรสธิดา 3 พระองค์ คือ

1. สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ประสูติ ค.ศ. 1923 ที่อังกฤษ
2. พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล ประสูติ ค.ศ. 1925 ที่เยอรมนี
3. พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ประสูติ ค.ศ. 1927 ที่สหรัฐอเมริกา

หลังจากพระสวามีสิ้นพระชนม์ สมเด็จพระบรมราชชนนีซึ่งขณะนั้นทรงมีพระชนมายุ 29 พรรษา ต้องทรงเป็นทั้งพ่อและแม่ของเจ้านายเล็ก ๆ ทั้ง 3 พระองค์ ทรงเอาใจใส่อภิบาลพระโอรสธิดาได้อย่างดีเยี่ยม ในเดือนเมษายน ค.ศ. 1933 พระองค์พร้อมด้วยพระโอรสธิดาเสด็จไปประทับที่เมืองโลซานน์ สวิตเซอร์แลนด์ เพื่ออนาคตในด้านการศึกษานองเจ้านายทั้ง 3 พระองค์ และเพื่อ

พระอนามัยของพระโอรสองค์โตที่ไม่สู้แข็งแรง ต้องทรงอยู่ในที่อากาศเย็นสบาย วันที่ 2 มีนาคม ค.ศ. 1935 พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสละราชสมบัติเนื่องจากทรงมีพระบรมราชวินิจฉัยขัดแย้งกับรัฐบาลหลายเรื่อง ตามกฎหมายที่รัฐบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ ค.ศ. 1924 พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอนันท์มหิตลพระโอรสองค์โตของสมเด็จพระบรมราชชนนี ทรงอยู่ในลำดับที่ 1 แห่งการสืบราชสันตติวงศ์ รัฐบาลโดยความเห็นชอบของสภาผู้แทนราษฎรจึงอัญเชิญพระองค์ขึ้นเป็นกษัตริย์องค์ที่ 8 แห่งราชวงศ์จักรี พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวก็ทรงพระราชประสงค์เช่นนั้นเพื่อความสงบของบ้านเมือง

เมื่อขึ้นครองราชย์ยุวกษัตริย์พระองค์น้อยมีพระชนมายุเพียง 9 ชันษากว่า พระราชภารกิจที่สำคัญยิ่งของสมเด็จพระบรมราชชนนีก็คือ การอบรมอภิบาลพระมหากษัตริย์ไทยพระองค์แรกที่เสด็จขึ้นครองราชย์ภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตย เมื่อกาลเวลาผ่านไปก็เป็นที่ประจักษ์ชัดว่า สมเด็จพระบรมราชชนนีทรงปฏิบัติพระราชภาระนี้ได้เป็นอย่างดีเลิศ พระโอรสทั้งสองพระองค์ซึ่งเสด็จขึ้นครองราชย์เป็นกษัตริย์ รัชกาลที่ 8 และรัชกาลที่ 9 แห่งราชวงศ์จักรี ต่างทรงเป็นพระมหากษัตริย์ที่ประเสริฐและทรงปฏิบัติหน้าที่ในฐานะพระมหากษัตริย์ในระบอบประชาธิปไตยได้อย่างดีเลิศเหมาะสม จึงไม่เป็นการกล่าวเกินจริงไปเลยว่า **สมเด็จพระบรมราชชนนีทรงมีส่วนร่วมในการ “สร้าง” หน้าทีและบทบาทของสถาบันพระมหากษัตริย์ในระบอบประชาธิปไตยด้วยพระองค์หนึ่ง**

เนื่องจากพระโอรสองค์เล็กเสด็จขึ้นครองราชย์ใน ค.ศ. 1946 เมื่อพระชนมายุเพียง 18 พรรษา สมเด็จพระบรมราชชนนีจึงต้องรับพระราชภาระถวายอภิบาลสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระองค์ใหม่ต่อไปอีกระยะหนึ่ง ในช่วง ค.ศ. 1947 ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชทรงเรียนรัฐศาสตร์ นิติศาสตร์ และเศรษฐศาสตร์ ที่มหาวิทยาลัยโลซานนั้น สมเด็จพระบรมราชชนนีก็ได้ทรงลงทะเบียนเรียนแบบ audit ที่มหาวิทยาลัยนี้ด้วย ทรงศึกษาวิชาปรัชญา วรรณคดีฝรั่งเศส ภาษาบาลีและสันสกฤต หลังจากที่พระโอรสทรงอภิเษกสมรสใน ค.ศ. 1950 แล้ว สมเด็จพระบรมราชชนนีทรงย้ายจากพระตำหนักวิลล่าวัฒนาที่ประทับของพระองค์และพระโอรสที่เมืองพวยยีมาประทับ ณ แฟลตเลขที่ 19 ถนนอวองโปสต์ในเมืองโลซานน์ เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชเสด็จกลับ

ประเทศไทยในปลาย ค.ศ. 1951 สมเด็จพระบรมราชชนนี ยังคงประทับที่โลซานน์ต่อไปอีกจนถึง ค.ศ. 1963 ในช่วงนี้ เสด็จกลับประเทศไทยเป็นครั้งคราวไม่มีกำหนดเวลาที่แน่นอน ใน ค.ศ. 1964 ได้เสด็จกลับมาประทับที่ประเทศไทย พร้อมกับเริ่มเสด็จประพาสหัวเมือง และเสด็จพระราชดำเนิน ออกไปเยี่ยมเยียนราษฎรในถิ่นทุรกันดารทั่วประเทศ ได้ทรง ริเริ่มโครงการต่าง ๆ เพื่อประชาชนยากจนด้อยโอกาสในพื้นที่ เหล่านี้ นับจาก ค.ศ. 1964 เป็นต้นมา สมเด็จพระบรม ราชชนนีได้ทรงงานในชนบทมาอย่างต่อเนื่องจนถึงวาระสุดท้าย ของพระชนม์ชีพ เสด็จสวรรคตในวันอังคารที่ 18 กรกฎาคม ค.ศ. 1995

ในด้านพระราชอัธยาศัยและพระราชจริยวัตร สมเด็จพระบรมราชชนนีโปรดการดำรงชีวิตที่เรียบง่าย โปรดการ ทรงงานด้วยพระองค์เอง ทรงใช้เวลาให้เป็นประโยชน์เสมอ ทรงใช้จ่ายอย่างประหยัดเพื่อนำพระราชทรัพย์ไปใช้ใน กิจการกุศล โปรดการเดินป่า ปีนเขา ทอดพระเนตรดอกไม้ และทิวทัศน์ธรรมชาติ ทรงเป็นคนขี้มั่งแฉงและเป็นคนตรง ทรงเน้นการพึ่งตนเองและการทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ทรงยึดมั่นในหลักการประชาธิปไตย ทรงใฝ่รู้ศึกษาวิชาการ ต่าง ๆ มาตลอดพระชนม์ชีพ ทรงเลื่อมใสศรัทธาและศึกษา ธรรมะในพระพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้ง ทรงฝึกสมาธิและ ทรงดำเนินพระชนม์ชีพอยู่ในธรรมะ ไม่ทรงยึดถือในลาภ ยศ สรรเสริญ เคยมีรับสั่งว่า "คนเราไม่ควรลืมหิว ไม่อดดี ไม่ถือดีว่าตนเก่ง" และเคยรับสั่งถึงเรื่องจิ้งหะชีวิตว่าแบ่งเป็น ๘ ระยะ ระยะที่หนึ่ง คือ แรกเกิด ทุกคนเท่ากันหมด เพราะ มาแต่ตัว ระยะที่สอง คือ ชั้นสมมุติ มีสมมุติต่าง ๆ เช่น ชื่อนั้น ชื่อนี้ บรรดาศักดิ์อย่างนั้น อย่างนี้ เกิดตามมาเป็นของปลอม ระยะที่สาม คือ ชั้นระลึกถึงความจริงได้ว่า ชีวิตที่แท้จริงเป็น อย่างไร ไม่หลงไหลในสมมุติต่าง ๆ รู้จักใช้ลาภยศ ถึงสมมุติเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นทุกข์

พระราชกรณียกิจ

ตลอดพระชนม์ชีพ สมเด็จพระบรมราชชนนีทรงยึดมั่น ในการบำเพ็ญประโยชน์ต่อประเทศชาติและประชาชนชาวไทย พระราชภารกิจที่สำคัญยิ่งคือ การทรงอภิบาลพระโอรสสอง พระองค์ ซึ่งต่อมาทรงเป็นพระมหากษัตริย์ที่ทรงคุณธรรม อันประเสริฐ เป็นที่เคารพรักเทิดทูนของปวงพสกนิกร ส่วนพระอิตาก็ทรงดำเนินรอยตามสมเด็จพระบรมราชชนนี ในการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ ต่อประเทศชาติ

นอกจากนั้นสมเด็จพระบรมราชชนนียังทรงประกอบพระราชกรณียกิจอื่น ๆ อีกเป็นเนืองอนันต์ ได้พระราชทานพระราชานุเคราะห์แก่มูลนิธิและองค์การกุศลต่าง ๆ ตามกำลังพระราชทรัพย์มาตลอดพระชนม์ชีพ และนับแต่ ค.ศ. 1964 เป็นต้นมา ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมเยียนราษฎรในถิ่นทุรกันดารทั่วประเทศพระราชทานสิ่งของความช่วยเหลือและทรงบำรุ้งขวัญกำลังใจแก่ราษฎรทั้งชาวพื้นราบ ชาวเขา ชาวเกาะ ชาวเงาะ และชาวเล ทั่วทุกหนทุกแห่ง ในเขาสงูทะเลกว้าง ทางกันดาร รวมทั้งได้ทรงริเริ่มงานพัฒนาต่าง ๆ เพื่อประโยชน์สุขของประชาชนในชนบทห่างไกล งานพัฒนาที่สำคัญมีดังนี้

1. **การศึกษา** การเสด็จประพาสหัวเมืองทรงเยี่ยมประชาชนและตำรวจตระเวนชายแดนใน ค.ศ. 1964 เป็นเหตุให้สมเด็จพระบรมราชชนนีทรงพบเห็นสภาพการขาดแคลนโรงเรียนสำหรับเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร และได้ทรงทราบถึงความเป็นมาของโครงการจัดตั้งโรงเรียนชาวเขาและประชาชนไกลคมนาคมที่ตำรวจตระเวนชายแดนเริ่มจัดตั้งมาตั้งแต่ ค.ศ. 1956 ทรงทราบถึงความไม่รู้จากการขาดโอกาสด้านการศึกษาที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนเหล่านี้ และมีผลต่อเนื่องมาถึงปัญหาการพัฒนาประเทศด้วยน้ำพระราชหฤทัยที่เปี่ยมไปด้วยพระเมตตาต่อเยาวชนด้อยโอกาส จึงทรงรับโครงการโรงเรียนชาวเขาและประชาชนไกลคมนาคมไว้ในพระราชูปถัมภ์ในปลาย ค.ศ. 1964 ได้พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์และเงินที่มีผู้ทูลเกล้าฯ ถวายโดยเสด็จพระราชกุศล แก่กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนเขตต่าง ๆ ทั่วประเทศเพื่อนำไปจัดสร้างโรงเรียนเพิ่มเติมจากที่ตำรวจตระเวนชายแดนจัดสร้างเอง ทำให้โครงการดังกล่าวเจริญขึ้นตามลำดับ รวมทั้งได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานหลายแห่งทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ โรงเรียนเหล่านี้มีส่วนสำคัญยิ่งในการช่วยแก้ปัญหา “ความไม่รู้หนังสือ” ของเยาวชนด้อยโอกาสในถิ่นทุรกันดาร ทำให้ได้ศึกษาเล่าเรียนอ่านออกเขียนได้ มีความรู้เกี่ยวกับบ้านเมืองของตนเอง และมีความสำนึกในความเป็นไทย

โรงเรียนชาวเขาและประชาชนไกลคมนาคมหรือที่มักเรียกกันว่า โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนนั้นเป็นโรงเรียนเล็ก ๆ ใช้วัสดุอุปกรณ์ที่หาได้ในท้องถิ่นในการก่อสร้างด้วยแรงงานตำรวจตระเวนชายแดนและชาวบ้านครูที่สอนเป็นพวกตำรวจตระเวนชายแดน เมื่อโรงเรียน

พระราชทานแต่ละแห่งสร้างเสร็จ สมเด็จพระบรมราชชนนี ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเปิดโรงเรียนเหล่านั้นทุกแห่ง รวมทั้งได้พระราชทานสิ่งของต่าง ๆ ด้วย เช่น พระพุทธรูป ภาปร. ธงชาติ พระบรมฉายาลักษณ์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ วิทยุ โทรานซิสเตอร์ แผนที่ สมุด ดินสอ หนังสือ เครื่องแบบนักเรียน ของใช้อื่น ๆ และจาก ค.ศ.1986 เป็นต้นมาได้พระราชทานยาสามัญประจำบ้านและเวชภัณฑ์พื้นฐานต่าง ๆ ให้ด้วย นอกจากนี้ยังทรงเอาพระราชหฤทัยใส่ติดตามการเรียนการสอน ทรงได้ถามถึงการทำงานของครู แนวทางการพัฒนาเยาวชนเหล่านี้ และปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ เพื่อจะได้ช่วยกันแก้ไขทำโรงเรียนให้ดีขึ้น เช่นเคยมีพระราชดำริให้ทำแผนที่ประเทศไทยขนาดใหญ่เป็น Jigsaw เพื่อให้ นักเรียนสนุกสนานในการเรียน ในขณะที่เดียวกันก็ทำให้รู้ว่า โรงเรียนของตนซึ่งอยู่ถิ่นห่างไกลทุรกันดารนั้นอยู่ในจังหวัดไหน ในส่วนไหนของประเทศ พระองค์ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้กองอุปกรณ์การศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ทำแผนที่ตามลักษณะดังกล่าวแก่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน

โรงเรียนพระราชทานที่สมเด็จพระบรมราชชนนีโปรดเกล้าฯ ให้จัดสร้างขึ้นมีอยู่ 187 โรงเรียน กระจายอยู่ทั่วทุกภาคของประเทศ และนับจาก ค.ศ. 1980 เป็นต้นมา สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พระราชนัดดาในสมเด็จพระบรมราชชนนีได้พระราชทานความช่วยเหลือแก่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนด้วย ทรงริเริ่มให้จัดตั้งโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเพื่อช่วยเหลือนักเรียนในด้านโภชนาการให้ได้รับประทานอาหารกลางวัน รวมทั้งมีจุดประสงค์เพื่อให้โรงเรียนเป็นส่วนที่จะนำไปในการพัฒนาชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรู้ในด้านการเกษตร ต่อมาได้ทรงริเริ่มขยายงานอีกหลายโครงการเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน การประกอบอาชีพ การทำงานร่วมกัน การส่งเสริมพัฒนาคุณภาพชีวิต และการปลูกฝังเรื่องการรักษาทรัพยากรธรรมชาติแวดล้อม

โรงเรียนชาวเขาและประชาชนไกลคมนาคมที่ตำรวจตระเวนชายแดนริเริ่มขึ้นใน ค.ศ. 1956 และต่อมาได้รับพระราชูปถัมภ์อย่างมากจากสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี และสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีนั้น มีบทบาทสำคัญในการขจัดความไม่รู้หนังสือในหมู่เยาวชนด้อยโอกาสในถิ่นทุรกันดาร **ความสำเร็จในการต่อสู้**

เป็นที่ประจักษ์ชัดและได้รับการยอมรับในระดับนานาชาติ ในวันที่ 8 กันยายน ค.ศ. 1989 โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนได้รับรางวัลด้านการรู้หนังสือของสมาคมการอ่านระหว่างประเทศ จากองค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (ยูเนสโก) นับเป็นเกียรติประวัติอันน่าภูมิใจยิ่ง

พระราชกรณียกิจในด้านการศึกษาที่สำคัญอีกเรื่องหนึ่ง ก็คือการพระราชทานพระราชูปถัมภ์แก่โครงการอบรมเยาวชนชาวเขาตามหลักสูตรเบ็ดเสร็จ 8 เดือนที่มูลนิธิส่งเสริมผลผลิตชาวเขาไทยซึ่งเป็นมูลนิธิที่พระองค์สนับสนุนให้จัดตั้งขึ้นเมื่อ ค.ศ. 1972 เป็นผู้ดำเนินโครงการ ประสบการณ์การทรงงานในชนบทห่างไกลทำให้สมเด็จพระบรมราชชนนีทรงทราบดีว่า ยังมีเยาวชนชาวเขามากที่ไม่มีโอกาสเข้าศึกษาในระบบโรงเรียน กลายเป็นคนอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ ไม่สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น จึงทรงปรารถนาที่จะช่วยพัฒนาเยาวชนชาวเขาเหล่านี้เท่าที่กำลังความสามารถของพระองค์จะเอื้ออำนวยให้ ในปลาย ค.ศ. 1973 ได้พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ รวมทั้งเงินทูลเกล้าฯ ถวายจากองค์การ CIDA และกลุ่มสตรีนิวซีแลนด์ ในประเทศไทย แก่มูลนิธิส่งเสริมผลผลิตชาวเขาไทยเพื่อสนับสนุนให้ดำเนินโครงการอบรมเยาวชนชาวเขาตามหลักสูตรเบ็ดเสร็จ 8 เดือน

โครงการนี้คัดเลือกเยาวชนชาวเขาอายุตั้งแต่ 12-20 ปี ครั้งละประมาณ 20 คน ให้มาอยู่ที่มูลนิธิ ณ ที่ทำการของมูลนิธิที่ถนนร่วมจิตถวาย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย (ที่ทำการขณะเริ่มโครงการ) ซึ่งมีอาคารหลังหนึ่งจัดเป็นที่เรียนและหอพักสำหรับเยาวชนชาวเขาโดยเฉพาะ เยาวชนเหล่านี้จะได้ฝึกการอยู่ร่วมกัน การทำงานที่ได้รับมอบหมาย การช่วยตนเอง การเรียนรู้ภาษาไทย เลขคณิตเบื้องต้น การบัญชีอย่างง่าย การค้าขาย การติดต่อสมาคมกับชาวพื้นราบ การจัดระบบเศรษฐกิจในครัวเรือน สุขศึกษา และการวางแผนครอบครัว เพื่อให้เยาวชนชาวเขาเหล่านี้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น และนำความรู้ที่ได้ศึกษากลับไปเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาหมู่บ้านของตนสืบไป ในปีแรกที่เริ่มโครงการมีนักเรียน 8 คน นอกจากนั้น หากเยาวชนคนใดมีสติปัญญาดีที่จะศึกษาต่อได้ มูลนิธิก็จะสนับสนุนให้ได้ศึกษาต่อในชั้นสูงขึ้น

ต่อมาใน ค.ศ. 1979 ได้มีการพัฒนาปรับเปลี่ยนโครงการมาเป็นโครงการผู้นำเยาวชนชาวเขา (Hill Tribe Youth

Leadership) ได้รับเงินทุนในการดำเนินการจากราชูปถัมภ์ และสำนักงานเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศของสหรัฐอเมริกาหรือ USAID (United State Agency for International Development) โครงการที่ปรับเปลี่ยนใหม่นี้มีจุดมุ่งหมายที่จะให้เยาวชนชาวเขาอายุ 15-20 ปีจำนวนประมาณ 20 คน ที่จบการศึกษาภาคบังคับและมีสติปัญญาดี มีโอกาสได้ทุนการศึกษามาเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น เยาวชนเหล่านี้จะมาพักรวมกันอยู่ที่ไร่ของมูลนิธิ เหมือนหนึ่งว่าอยู่ในบ้านของตน เป็นคนในครอบครัวเดียวกัน และได้รับพระราชูปถัมภ์ในทุก ๆ ด้าน จนกว่าจะสำเร็จการศึกษา นอกจากวิชาหนังสือและวิชาชีพที่มูลนิธิส่งให้ไปเรียนตามโรงเรียนและวิทยาลัยต่าง ๆ แล้ว มูลนิธิยังให้การอบรมตามพระราชดำริของสมเด็จพระบรมราชชนนีในเรื่องการอยู่ร่วมกับผู้อื่น มารยาทในสังคม การสมาคมกับคนในพื้นที่ การช่วยเหลือตนเอง การรับผิดชอบในการทำงาน การตรงต่อเวลา และความซื่อสัตย์ มูลนิธิจะเลี้ยงดูเยาวชนเหล่านี้โดยเน้นการช่วยเหลือพึ่งตนเอง จะไม่มีแม่บ้านมาคอยดูแลอำนวยความสะดวกให้ เยาวชนทุกคนจะได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบทำงานในไร่ต่างกันไป เช่น กวาดสนาม ตัดหญ้า รดน้ำ ต้นไม้ ดูแลต้นไม้ ซักกรีด หุงข้าว ทำอาหาร และทำความสะอาดบ้าน

ใน ค.ศ. 1986 ได้มีการขยายโครงการเพิ่มการช่วยเหลือมาถึงเยาวชนด้วยโอกาสที่มีใช้ชาวเขาในถิ่นทุรกันดารด้วย จึงเปลี่ยนชื่อโครงการมาเป็น **โครงการอบรมและพัฒนาเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร** เยาวชนที่ได้รับทุนการศึกษามาจากจังหวัดภาคเหนือตอนบน 8 จังหวัด ได้แก่ แม่ฮ่องสอน เชียงราย พะเยา เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง แพร่ และน่าน นับตั้งแต่ปลาย ค.ศ. 1973 ที่สมเด็จพระบรมราชชนนีทรงสนับสนุนให้เริ่มโครงการพัฒนาการศึกษาของเยาวชนชาวเขามาจนถึงปัจจุบัน (ต้น ค.ศ. 1999) มีเยาวชนชาวเขาที่ได้รับการศึกษาอบรมตามโครงการของมูลนิธิที่ได้ปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมตามสภาพความเปลี่ยนแปลงอยู่ 300 กว่าคน พวกเขาได้สำเร็จการศึกษา ต่างเจริญขึ้นมาเป็นเฟื่องจักรเล็ก ๆ ที่มีส่วนในการช่วยพัฒนาประเทศ ได้ประกอบอาชีพนานาสาขาทั้งในหน่วยงานของรัฐและเอกชน เช่น เป็นครู ในสาขาวิชาต่าง ๆ ทำงานในด้านบัญชี การพาณิชย์ การเกษตรกรรม คหกรรม ช่างไฟฟ้า ช่างเครื่องยนต์ ช่างก่อสร้าง เป็นพัฒนากร ผู้ช่วยพยาบาล เจ้าหน้าที่สาธารณสุข เจ้าหน้าที่พัฒนาสังคม เจ้าหน้าที่ รพช. เจ้าหน้าที่

เกษตร เจ้าหน้าที่ประมง และมีจำนวนไม่น้อยที่มีส่วนร่วมในการช่วยงานพัฒนาชาวเขาในภูมิภาคนี้เดิมของตน

นอกจากโครงการหลักทั้ง 2 โครงการที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว สมเด็จพระบรมราชชนนีทรงพระราชนิพนธ์การศึกษาแก่เยาวชนตามเกาะต่าง ๆ เพื่อสร้างบุคลากรที่จะกลับมาเป็นครูสอนหนังสือเด็ก ๆ ในเกาะ สมเด็จพระบรมราชชนนีทรงพบเยาวชนเหล่านี้จากการเสด็จพระราชดำเนินทรงเยี่ยมราษฎรตามเกาะต่าง ๆ ทั่วบ้านน้ำทะเลไทย จนได้รับการเฉลิมพระเกียรติว่า **“ทรงดับเข็ญผดุงขวัญถึงอรรมพ”** สมเด็จพระบรมราชชนนีทรงงานเยี่ยมราษฎรชาวเกาะตั้งแต่ ค.ศ. 1964 ต่อเนื่องมาถึง ค.ศ. 1987 เมื่อพระชนมายุมากขึ้น พระพลกำลังถดถอยลง จึงได้เลิกทรงงานเยี่ยมราษฎรทางทะเล

การศึกษาสำหรับเยาวชนที่พิการด้อยโอกาสเป็นอีกเรื่องหนึ่งที่สมเด็จพระบรมราชชนนีทรงสนพระราชหฤทัย และได้พระราชทานความช่วยเหลือตามกำลังความสามารถของพระองค์ ใน ค.ศ. 1956 ได้ทรงรับมูลนิธิอนุเคราะห์คนพิการ ไว้ในพระราชูปถัมภ์ และได้พระราชทานพระราชนุเคราะห์ทั้งในด้านเงินทุนและสิ่งของต่าง ๆ แก่โรงเรียนการศึกษาพิเศษสำหรับเด็กพิการทางแขนขาและลำตัวที่มูลนิธิจัดตั้งขึ้นเมื่อ ค.ศ. 1961 ต่อมาโรงเรียนนี้ได้รับพระราชทานนามว่า **โรงเรียนศรีสังวาลย์** สมเด็จพระบรมราชชนนีได้พระราชทานพระราชนุเคราะห์แก่มูลนิธิอนุเคราะห์คนพิการและโรงเรียนศรีสังวาลย์อย่างต่อเนื่องมาจนถึงวาระสุดท้ายของพระชนม์ชีพ

พระราชกรณียกิจทางด้านการศึกษาที่ทรงคุณค่าอีกเรื่องหนึ่งก็คือการพระราชทานการศึกษาทางด้านธรรมปัญญา เนื่องจากสมเด็จพระบรมราชชนนีทรงศึกษาธรรมะในพระพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้ง และทรงดำเนินพระชนม์ชีพอย่างสมถะอยู่ในธรรมะ จึงทรงส่งเสริมการเผยแพร่ธรรมะแก่เยาวชนและประชาชน ทรงเลือกข้อธรรมะที่จะเผยแพร่พร้อมทั้งข้อคิดและแนวทางในการนำเสนอ แล้วทรงอาราธนาพระเถระผู้ใหญ่ให้ช่วยเรียบเรียงด้วยภาษาที่แจ่มชัดเรียบง่ายเข้าใจได้ไม่ยาก จากนั้นนำมาเผยแพร่ทางวิทยุและหนังสือ

2. การแพทย์และการสาธารณสุข นอกจากปัญหาเรื่องการศึกษาของเยาวชนในถิ่นทุรกันดารแล้ว การขาดแคลนบริการทางการแพทย์แผนใหม่ในชนบทเป็นอีกปัญหาหนึ่งที่สมเด็จพระบรมราชชนนีทรงสนพระราชหฤทัยอย่างมาก ในปลาย ค.ศ. 1967 พระองค์ทรงเริ่มให้แพทย์ประจำ

พระองค์และแพทย์จากกรมตำรวจที่ตามเสด็จ ออกตรวจรักษาประชาชนตามหมู่บ้านต่าง ๆ เป็นครั้งคราว ทำนองหน่วยแพทย์เคลื่อนที่ รวมทั้งได้พระราชทานยาสามัญต่าง ๆ และคำแนะนำการใช้ยาแก่ตำรวจตระเวนชายแดน เพื่อให้รักษาตนเองและชาวบ้านในยามที่เจ็บป่วยเล็ก ๆ น้อย ๆ พอถึงเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1969 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ทดลองตั้งค่ายแพทย์เคลื่อนที่ออกตรวจรักษาประชาชนในพื้นที่ดอยอินทนนท์ที่บ้านขุนแม่วาง ตำบลหนองเต่า อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นเวลา 3 วัน เพื่อประเมินผลว่าการส่งหน่วยแพทย์อาสาเคลื่อนที่ออกไปปฏิบัติงานนั้นจะประสบผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด หลังจากนั้นในเดือนมีนาคมปีเดียวกันก็ได้ก่อตั้ง **หน่วยแพทย์อาสาสมเด็จพระบรมราชชนนี (The Princess Mother's Medical Volunteer P.M.V.)** มีชื่อย่อว่า **พอ.สว.** ขึ้นที่จังหวัดเชียงใหม่เป็นแห่งแรก

หลักการดำเนินงานมีสาระโดยสรุปว่า หน่วย พอ.สว. จะออกปฏิบัติงานในวันหยุดราชการ อาสาสมัครจะทำงานโดยไม่มีเบี่ยงเสียดหากสามารถทำได้ การปฏิบัติงานแต่ละครั้งจะมีการตรวจรักษาโรคโดยแพทย์ การบำบัดการปวดฟัน การป้องกันโรค และการเยี่ยมเยียนประชาชน แจกอาหารและเครื่องนุ่งห่ม เป็นต้น สำหรับเครื่องมือแพทย์ที่ใช้ ยาที่จำเป็น อาหารสำหรับอาสาสมัคร และสิ่งของแจกประชาชนนั้นเป็นของพระราชทานทั้งสิ้น ส่วนการเดินทางใช้เฮลิคอปเตอร์จากกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนในเขตนั้น หมู่บ้านที่เลือกไปปฏิบัติงานต้องอยู่ในเขตกันดารห่างไกล การคมนาคมไม่สะดวก ไม่มีแพทย์ เป็นสถานที่ที่ไม่เสี่ยงอันตรายจนเกินไป รวมทั้งอยู่ในเขตที่หน่วยแพทย์เคลื่อนที่อื่น ๆ ยังเข้าไปไม่ถึง และถ้าหากทำได้ หน่วยแพทย์พอ.สว. จะกลับไปปฏิบัติงานซ้ำ ณ สถานที่เดิม ในโอกาสที่เหมาะสม

กิจการแพทย์อาสาในสมเด็จพระบรมราชชนนีเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว การปฏิบัติงานได้ช่วยบรรเทาความเดือดร้อนเรื่องเจ็บไข้ได้ป่วยของประชาชนในเขตทุรกันดาร และยังมีส่วนช่วยเสริมสร้างความหวัง ความอบอุ่น และความประทับใจแก่ราษฎรเหล่านี้ นับว่ามีผลดีต่อการปกครองของฝ่ายบ้านเมืองอย่างมาก ในปลาย ค.ศ. 1969 รัฐบาลจึงมีมติให้หน่วยราชการให้ความร่วมมือแก่โครงการนี้ในด้านยานพาหนะและเวชภัณฑ์ หาก พอ.สว. ขอความช่วยเหลือและให้ถือว่าข้าราชการที่อาสาสมัครไปออกหน่วย พอ.สว. นั้น

เป็นการไปปฏิบัติราชการ เพียงระยะเวลาปีกว่า ๆ (มีนาคม ค.ศ. 1969 – กันยายน ค.ศ. 1970) กิจการแพทย์อาสา ในสมเด็จพระบรมราชชนนีก็ได้แผ่ขยายไปทั่วทุกภาคของ ประเทศรวม 31 จังหวัด สมเด็จพระบรมราชชนนีทรงกำหนด หลักเกณฑ์ไว้ว่า จังหวัดที่มีหน่วย พอ.สว. หรือจังหวัด แพทย์อาสาเป็นจังหวัดที่มีเขตติดกับชายแดนหรือเป็นจังหวัด ใกล้ชายแดน ซึ่งมีบริเวณทุรกันดารห่างไกล ปัจจุบัน (ค.ศ. 1999) มีจังหวัดแพทย์อาสาอยู่ 50 จังหวัด

ใน ค.ศ. 1974 รัฐบาลได้อนุมัติเงินทุนอุดหนุนเป็น รายปีแก่กิจการ พอ.สว. ทำนองเดียวกับเงินอุดหนุน สภากาชาดไทย สมเด็จพระบรมราชชนนีไม่มีพระราชประสงค์ ที่จะให้รัฐบาลทูลเกล้าฯ ถวายเงินอุดหนุนนั้นโดยตรงแก่ พระองค์ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ปรับปรุงกิจการ พอ.สว. โดยให้ดำเนินงานในรูปแบบมูลนิธิ เพื่อจะได้มีสำนัก บริหารงานและฝ่ายประสานงานที่มีประสิทธิภาพและสามารถ ควบคุมการใช้จ่ายเงินได้ พระราชทานนามมูลนิธิว่า **มูลนิธิ แพทย์อาสาสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี (The Princess Mother's Medical Volunteer Foundation)** รวมทั้ง ได้พระราชทานเงิน 1 ล้านบาท เป็นทุนเริ่มแรกของมูลนิธิด้วย นับจาก ค.ศ. 1974 รัฐบาลได้จัดสรรเงินอุดหนุนแก่ พอ.สว. มาตลอด

สมเด็จพระบรมราชชนนีทรงสนพระราชหฤทัย กิจการแพทย์อาสาอย่างยิ่ง โปรดทอดพระเนตรรายงานการ ปฏิบัติงานของจังหวัดแพทย์อาสาต่าง ๆ ภาพถ่ายที่ หน่วยแพทย์อาสาออกปฏิบัติงานทุกคราวทรงจัดหาเวชภัณฑ์ อุปกรณ์การแพทย์ เครื่องใช้ต่าง ๆ รวมทั้งเครื่องแบบ อาสาสมัครสำหรับการออกปฏิบัติงาน เพื่อพระราชทานแก่ หน่วยแพทย์อาสาแต่ละจังหวัดอย่างครบถ้วน เสด็จพระราช ดำเนินไปทรงเยี่ยมสมาชิกแพทย์อาสาและทอดพระเนตร การปฏิบัติงาน ทรงกำหนดไว้ในแผนปฏิบัติงานของพระองค์ ซึ่งได้กำหนดการเสด็จเยี่ยมเป็นวงรอบตามจังหวัดแพทย์อาสา ต่าง ๆ นอกจากนั้นยังได้พระราชทานคำแนะนำเพื่อแก้ไข ปัญหาบางประการที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติงานด้วย

เมื่อการดำเนินงานผ่านไป 15 ปี (ค.ศ. 1969–1984) ก็เป็นที่ประจักษ์ชัดว่าการปฏิบัติงานของหน่วยพอ.สว. ได้ช่วย บรรเทาความเดือดร้อนเรื่องโรคภัยไข้เจ็บแก่ประชาชน จำนวนมากในถิ่นทุรกันดารที่หน่วยแพทย์เคลื่อนที่อื่น ๆ ยังเข้าไปไม่ถึง แพทย์อาสาได้นำคนไข้หนักที่พบตามหมู่บ้าน ต่าง ๆ ส่งไปรักษาต่อที่โรงพยาบาลในเมือง เป็นคนไข้ใน

พระราชานุเคราะห์ของสมเด็จพระบรมราชชนนี คนไข้เหล่านี้ จำนวนมากได้รับการรักษาคืนหายเป็นปกติ สามารถกลับไปถิ่นที่อยู่ประกอบอาชีพเลี้ยงตัวและครอบครัวได้นอกจากนั้น กิจการ พอ.สว. ยังมีส่วนช่วยเสริมงานด้านการสาธารณสุข มูลฐาน (Primary Health Care) ในงานสุขศึกษา งานให้ ภูมิคุ้มกันโรค งานรักษาพยาบาลโรคที่พบบ่อยในท้องถิ่น กิจการ พอ.สว. จึงเป็นหน่วยงานการกุศลในพระองค์ที่ได้ สร้างประโยชน์สุขหลายประการแก่ส่วนรวม ได้ช่วยเสริมงาน ของรัฐบาลด้านการรักษาพยาบาลประชาชนในชนบทกันดาร ห่างไกล

เรื่องสำคัญอีกเรื่องหนึ่งที่ควรจะกล่าวถึงก็คือ กิจการ พอ.สว. ได้ริเริ่มนำวิธีการตรวจรักษาทางวิทยุมาใช้ในการ ประเทศไทยเป็นครั้งแรกใน ค.ศ. 1973 ตามแบบอย่างของ ประเทศออสเตรเลีย มีชื่อโครงการว่า **โครงการแพทย์อาสา สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีทางอากาศ** ดำเนินการ ใน 25 จังหวัด โครงการนี้ช่วยให้เจ้าหน้าที่ในสถานีอนามัย ที่อยู่ห่างไกลและขาดแพทย์ปริญญาสามารถติดต่อกับสถานี โรงพยาบาล ขอคำแนะนำวิธีการรักษาพยาบาลที่จำเป็นให้แก่ คนไข้ได้ทันท่วงที หรือต่อเนื่องตามที่จำเป็น ต่อมาใน ค.ศ. 1976 กระทรวงสาธารณสุขเห็นประโยชน์ของโครงการแพทย์ อาสาทางอากาศนี้ จึงดำเนินงานเองในจังหวัดต่าง ๆ ที่ยังไม่มี งานด้านการตรวจรักษาทางวิทยุ โครงการแพทย์อาสา สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีทางอากาศจึงมิได้ ขยายงานอีกต่อไป คงไว้เฉพาะใน 25 จังหวัดเท่านั้น ปัจจุบัน (ค.ศ. 1999) เหลืออยู่ 24 จังหวัด เพราะโอนไปให้ กระทรวงสาธารณสุข 1 จังหวัด

เมื่อถึงกลางทศวรรษ 1980 ประเทศไทยได้พัฒนา ไปมากและรัฐบาลก็เริ่มนโยบายเน้นการพัฒนาชนบทห่างไกล รัฐบาลได้ขยายบริการด้านการแพทย์และการสาธารณสุขไปยัง เขตชนบททุรกันดารมากขึ้น กิจการ พอ.สว. จึงได้ปรับการ ทำงานให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงโดยเน้นการส่งเสริม สุขภาพ การป้องกันโรค การรักษาโรค การฟื้นฟูสมรรถภาพ ผู้ป่วยด้วยการใช้เครื่องมือสื่อสารและหน่วยแพทย์เคลื่อนที่ ให้มีประสิทธิภาพและคุณภาพยิ่งขึ้น รวมทั้งการเข้าไป ช่วยงานประเมินและพัฒนาความจำเป็นพื้นฐานหรือ จปฐ. เฉพาะทางด้านสาธารณสุข (Basic Minimum Needs – BMN) ตามแผนงานพัฒนาชนบทของรัฐบาล พอ.สว. ดำเนินงานต่างๆที่ตั้งเป้าหมายไว้ผ่านงานหน่วยแพทย์เคลื่อนที่ งานหน่วยแพทย์ทางวิทยุ งานทันตกรรมสาธารณสุข

งานรักษาเฉพาะโรคที่มูลนิธิ พอ.สว. กำหนด และงานสนับสนุนโครงการพัฒนาอดยตุงด้านสาธารณสุข

งานด้านหน่วยแพทย์เคลื่อนที่นั้นได้เปลี่ยนมาออกหน่วยโดยใช้รถยนต์เป็นส่วนใหญ่ เพราะการคมนาคมสะดวกขึ้น ถนนหนทางมีมากขึ้น แต่ก็ยังเน้นการปฏิบัติงานในหมู่บ้านทุรกันดารตามพระราชประสงค์ในสมเด็จพระบรมราชชนนี และจะออกปฏิบัติงานซ้ำในหมู่บ้านเดิม 2-3 ครั้งต่อปี รวมทั้งได้เพิ่มงานด้านการเข้าไปช่วยงานประเมินและพัฒนาความจำเป็นพื้นฐานหรือ จปฐ. ทางด้านสาธารณสุขในหมู่บ้านที่ไปออกหน่วยปฏิบัติงานด้วย

ส่วนงานรักษาเฉพาะโรคที่มูลนิธิ พอ.สว. กำหนดนั้นได้เริ่มใน ค.ศ. 1986 โดยให้ความสำคัญกับโรคที่เกี่ยวข้องกับความพิการเป็นอันดับแรก เพื่อให้ผู้ป่วยเหล่านั้นสามารถดำรงชีวิตได้ใกล้เคียงปกติมากที่สุดและสามารถประกอบอาชีพช่วยเหลือตนเองและครอบครัวได้ โรคที่มูลนิธิกำหนดให้เป็นโรคเฉพาะทางมี 6 โรค ได้แก่

- 1) โรคตาต่อกระจก
- 2) โรคแก้วหูทะลุและต้องการปลูกแก้วหูเทียม
- 3) โรคปากแห้ง - เพดานโหว่
- 4) การใส่กายอุปกรณ์เทียมเพื่อช่วยเหลือตนเองให้ประกอบอาชีพได้ (กรณีแขนขาขาด)
- 5) โรคหัวใจรั่วหัดคและหัวใจพิการแต่กำเนิด
- 6) โรคฟันคุด

ไม่เป็นการกล่าวเกินจริงไปเลยว่า ความสำเร็จของพอ.สว. เกิดจากน้ำพระราชหฤทัยที่เปี่ยมไปด้วยพระเมตตาของสมเด็จพระบรมราชชนนี พระองค์ทรงเป็นแรงจูงใจอันสำคัญยิ่งให้บุคลากรทางด้านการแพทย์และสาธารณสุขเต็มใจเข้ามาเป็นอาสาสมัคร และร่วมแรงร่วมใจกันปฏิบัติงานเพื่อประโยชน์สุขของเพื่อนร่วมชาติผู้ยากไร้ด้วยโอกาสกว่าตน ปัจจุบันกิจการ พอ.สว. ยังดำเนินสืบต่อมาในพระราชูปถัมภ์ของสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ พระธิดาในสมเด็จพระบรมราชชนนี

พระราชกรณียกิจในงาน พอ.สว. เพื่อสุขภาพอนามัยของประชาชนนั้นเป็นที่ประจักษ์ชัดทั้งในและต่างประเทศ เมื่อวันที่ 17 ธันวาคม ค.ศ. 1990 ณ วังสระปทุม นายแพทย์อิโรชิ นากาจิม่า ในนามขององค์การอนามัยโลกได้ทูลเกล้าฯ ถวาย "เหรียญทองสุขภาพดีถ้วนหน้า" แต่สมเด็จพระบรมราชชนนีเป็นพระองค์แรกในประวัติขององค์การอนามัยโลกเพื่อเทอดพระเกียรติที่ได้ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจ

ท่านแล้ว งาน พอ.สว. ควรจะดำเนินไปจนกว่ารัฐบาลจะ
ช่วยไปถึงชาวบ้านเหล่านั้น

.....ขอขอบใจทุกคนที่ได้ร่วมมือกันดำเนินการอันนี้
มาได้กว่า 10 ปีแล้ว แล้วยังดำเนินการต่อไป ที่พวกท่านได้
มีใจเมตตากรุณาไปช่วยพวกคนที่เจ็บไข้ที่อยู่ห่างไกลนี้
ก็มีประโยชน์สำหรับเขา สำหรับตัวฉันเองก็ได้บุญ ได้ไปทำให้
เขาโดยไม่ได้อะไรเลย ฉันขอขอบใจท่านมากจริง ๆ ที่ได้
ช่วยกันอย่างนี้ ฉันก็หวังว่าจะดำเนินการนี้ต่อไปอีกนาน ๆ
จนกว่าทางรัฐบาลช่วยไปถึงเขา เพราะฉันเองก็คงอยู่ไปได้อีก
ไม่กี่ปี หวังว่าพวกท่านจะดำเนินการอันนี้ต่อไปได้โดย ไม่มีฉัน
เพราะมีกรรมการจัดการอยู่เรียบร้อยแล้ว หวังว่าพวกท่าน
ยังจะยินดีทำการอันนี้ต่อไปอีก...

สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา เคยทรง
กล่าวถึงความผูกพันความห่วงใยของสมเด็จพระบรมราชชนนี
ที่มีต่องาน พอ.สว. ใน "คำปรารภ" หนังสือ สมเด็จพระยาของ
ปวงชน ที่มูลนิธิ พอ.สว. จัดพิมพ์เฉลิมพระเกียรติในวโรกาส
ที่สมเด็จพระบรมราชชนนีทรงเจริญพระชนมายุ 90 พรรษา
จึงขออัญเชิญมาให้ท่านดังนี้

.....มูลนิธิ พอ.สว. นี้เป็นเสมือนเด็กที่ทรงเลี้ยงมา
ตั้งแต่แบเบาะ ทรงวางแผนด้วยพระองค์เองมาตลอด
บางครั้งก็ทรงตีพระทัยเมื่อผลงานออกมาดี บางครั้งก็ทรงเป็น
ห่วงเมื่ออนาคตยังไม่เห็นชัด บัดนี้ พอ.สว. ก็บรรลุ
นิติภาวะแล้ว แต่แม้ทุกคน ถึงแม้ว่าลูกจะเติบโตเพียงใดก็ตาม
จะมีความผูกพัน ห่วงใยอยู่ตลอดไป เช่นเดียวกันสมเด็จพระ
ศรีนครินทราบรมราชชนนีก็ทรงมีความผูกพัน ห่วงใย
มูลนิธิ พอ.สว. อยู่เสมอไป

3. การพัฒนางานหัตถกรรมชาวเขาให้เป็นงานอาชีพ
ใน ค.ศ. 1972 สมเด็จพระบรมราชชนนีทรงสนับสนุนให้
จัดตั้งมูลนิธิส่งเสริมผลิตชาวเขาไทย (The Thai Hill Crafts
Foundation Under the Patronage of H.R.H. the Princess
Mother) เพื่อส่งเสริมและรักษาไว้ซึ่งศิลปหัตถกรรมของ
ชาวเขาเผ่าต่าง ๆ และเพื่อช่วยเหลือให้พวกชาวเขามีความ
เป็นอยู่ที่ดีขึ้น ด้วยการพัฒนางานศิลปหัตถกรรมชาวเขาให้
เป็นงานอาชีพเสริมจากการเพาะปลูก หลังการก่อตั้งมูลนิธิ
ได้เริ่มงานด้วยการสอนพวกชาวเขาปรับปรุงงานศิลป

หัตถกรรมให้มีคุณภาพที่ได้มาตรฐาน ผลงานหัตถกรรมให้ สอดคล้องกับความต้องการของตลาด และบุกเบิกตลาด ให้ทั้งในและต่างประเทศ ในตอนต้นมูลนิธิเริ่มงานในพื้นที่ จังหวัดเชียงรายก่อน แล้วค่อยขยายไปที่เชียงใหม่ พะเยา และแม่ฮ่องสอน ด้วย

พระราชูปถัมภ์และความสนพระราชหฤทัยของสมเด็จพระบรมราชชนนี เป็นกำลังใจที่มีค่ายิ่งแก่บุคลากรของมูลนิธิ ในการดำเนินงานต่าง ๆ ไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่ได้วางไว้ มูลนิธิได้เผยแพร่สินค้าหัตถกรรมชาวเขาให้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น รวมทั้งได้บุกเบิกตลาดให้กว้างขึ้นด้วย กล่าวได้ว่าการเผยแพร่และจำหน่ายงานหัตถกรรมชาวเขาที่มูลนิธิ ดำเนินการไปนั้น มีส่วนสำคัญในการกระตุ้นให้พวกพ่อค้า เอกชนสนใจเข้ามาซื้อขายสินค้าหัตถกรรมชาวเขามากขึ้น ขณะเดียวกันพวกชาวเขาก็ได้เรียนรู้วิธีการซื้อขายต่อรอง ราคาด้วย ส่งผลให้พวกชาวเขามีทางทำมาหากินเพิ่มขึ้น เป็นผลดีต่อการพัฒนาชาวเขาโดยรวม นอกจากนี้การดำเนินงานของมูลนิธิด้านการปรับปรุงงานหัตถกรรมได้ช่วย พัฒนาระดับคุณภาพงานศิลปหัตถกรรมชาวเขาให้ดีขึ้น และได้ช่วยอนุรักษ์งานศิลปที่งดงามไว้เป็นสมบัติของส่วนรวม ที่สำคัญยิ่งก็คือ มูลนิธิพยายามพัฒนาให้พวกชาวเขาพึ่ง ตนเองได้ตามพระราชดำริของสมเด็จพระบรมราชชนนี นอกจากเรื่องงานหัตถกรรมแล้วมูลนิธิยังได้สนองพระราชดำริ ในด้านการศึกษาของเยาวชนชาวเขาด้วย ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในพระราชกรณียกิจด้านการศึกษา

ใน ค.ศ. 1985 มูลนิธิส่งเสริมผลผลิตชาวเขาไทยได้ปรับเปลี่ยนเพิ่มวัตถุประสงค์ในด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม การแก้ไขสิ่งแวดล้อมในชุมชนเสื่อมโทรม และการช่วยเหลือ ชาวชนบทที่ยากไร้ พร้อมกับเปลี่ยนชื่อมาเป็น **มูลนิธิ แม่ฟ้าหลวง ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี (The Mae Fah Luang Foundation Under the Patronage of H.R.H. the Princess Mother)** เนื่องจากว่า นับตั้งแต่กลางทศวรรษ 1980 เป็นต้นมา สินค้าหัตถกรรม ชาวเขาเป็นที่รู้จักกันแพร่หลายและมีตลาดที่กว้างขึ้นกว่าเดิมมากในเชิงพาณิชย์ มูลนิธิจึงเลิกดำเนินการซื้อขาย พัฒนางานหัตถกรรมชาวเขา เพราะได้บรรลุเป้าหมายในการ ทำให้การผลิตงานหัตถกรรมเป็นการทำงานอาชีพของพวกชาวเขา ตามพระราชดำริของสมเด็จพระบรมราชชนนีแล้ว งานดังกล่าวควรเป็นหน้าที่ของเอกชนที่จะดำเนินการต่อไป

นับจากกลางทศวรรษ 1980 เป็นต้นมา สมเด็จพระบรมราชชนนีได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มูลนิธิ แม่ฟ้าหลวงดำเนินงานในด้านการพัฒนาเยาวชนชาวเขาและการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทยที่ดิงามไว้ มูลนิธิได้สนองพระราชดำริด้วยการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านทั้งของ ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคใต้ และภาคอีสาน แต่ส่วนใหญ่ จะเน้นหนักที่ศิลปวัฒนธรรมภาคเหนือ ในกลาง ค.ศ. 1987 สมเด็จพระบรมราชชนนีทรงริเริ่มโครงการพัฒนา **ค้อยตุง** เพื่อฟื้นฟูป่าเสื่อมโทรมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้คนที่มี ถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่ค้อยตุง ได้ทรงพระกรุณา โปรดเกล้าฯ ให้มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงเป็นผู้ประสานงานระหว่างภาครัฐบาล รัฐวิสาหกิจ และภาคเอกชน ในการดำเนินงานโครงการ พัฒนาค้อยตุงตามพระราชดำริ

4. การฟื้นฟูปลูกป่าและพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ค้อยตุง
ในกลาง ค.ศ. 1987 สมเด็จพระบรมราชชนนีได้ทรงริเริ่ม โครงการพัฒนาค้อยตุง ด้วยพระราชประสงค์อันแน่วแน่ที่จะทรงช่วยฟื้นฟูสภาพป่าเสื่อมโทรมบางส่วนในประเทศไทย ให้กลับเป็นป่าสมบูรณ์อีกครั้งหนึ่ง ทั้งนี้ป่าที่ปลูกใหม่และ ชุมชนที่อาศัยอยู่ดั้งเดิมในบริเวณนั้นจะสามารถอยู่ร่วมกันได้ ต่างพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิต ดีขึ้น

โครงการพัฒนาค้อยตุงตามพระราชดำริของสมเด็จพระบรมราชชนนีครอบคลุมพื้นที่ชายแดนไทยประมาณ 150 ตารางกิโลเมตรในอำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย เป็น โครงการพัฒนาที่ร่วมมือดำเนินการโดยภาครัฐและเอกชน มีมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานกับ หน่วยราชการทั้งทหารและพลเรือน รัฐวิสาหกิจ และ องค์การเอกชนต่าง ๆ เป็นจำนวนมากที่เข้าร่วมมือกัน ปฏิบัติงาน

หน่วยงานราชการและรัฐวิสาหกิจ เช่น กรมทางหลวง กรมชลประทาน การไฟฟ้า องค์การโทรศัพท์ เข้ามาช่วย สร้างโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็น เช่น ถนน อ่างเก็บน้ำ เดินสายไฟฟ้า และจัดตั้งวิทยุ โทรศัพท์ ส่วนหน่วยงาน ราชการอื่น ๆ อีกจำนวนมาก และองค์กรเอกชนต่างๆ อาทิ กรมพัฒนาที่ดิน กรมวิชาการเกษตร กรมป่าไม้ มูลนิธิ พอ.สว. สมาคมวางแผนครอบครัวแห่งประเทศไทย บริษัทเนสท์เล่ ได้ช่วยในด้านการพัฒนาต่าง ๆ เช่น การเกษตร การป่าไม้ การประมง และงานส่งเสริมคุณภาพชีวิตทั้งด้านสาธารณสุข การศึกษา การพัฒนาอาชีพ และศิลปวัฒนธรรม สำหรับ

ฝ่ายทหาร ตำรวจ และกรมการปกครองทำหน้าที่ด้านรักษาความมั่นคงปลอดภัย โดยเฉพาะตามแนวชายแดนไทย-พม่า ซึ่งมีความยาว 25 กิโลเมตร แนวชายแดนไม่เด่นชัด และมีความเคลื่อนไหวของชนกลุ่มน้อยตามแนวชายแดนพม่าด้วย

วัตถุประสงค์ของโครงการพัฒนาออยตุงที่ดำเนินไปตามแนวพระราชดำริของสมเด็จพระบรมราชชนนีคือการปลูกป่าด้วยวิธีการที่ทำให้ประชาชนและป่าอยู่ร่วมกันได้ให้สภาพแวดล้อมดีขึ้น โดยปลูกป่าไม้นานาพันธุ์ให้เหมือนสภาพป่าตามธรรมชาติ และปรับปรุงคุณภาพชีวิตของชาวบ้านที่อยู่อาศัยในเขตโครงการพัฒนานี้ให้ดีขึ้นทั้งทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ นอกจากนี้วัตถุประสงค์หลักสามประการนี้แล้ว โครงการพัฒนาออยตุงยังมุ่งสร้างเขตพื้นที่ในโครงการทั้งหมดให้งดงามและอุดมสมบูรณ์ ให้ออยตุงเป็นศูนย์ยุทธศาสตร์การพัฒนากาเหนือของไทยเพื่อให้เกิดความมั่นคงและประชาชนในภูมิภาคมีความเป็นอยู่ที่ดีรวมทั้งมุ่งแสวงหาวิธีการพัฒนาชนบทที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการพัฒนาเขตอื่นๆ ที่มีปัญหาคล้ายคลึงกันได้ เช่น ปัญหาความยากจน การผลิตฝิ่น การติดฝิ่น และปัญหาสภาพแวดล้อมเสื่อมโทรม เป็นต้น

นับตั้งแต่ ค.ศ. 1988 เป็นต้นมา โครงการพัฒนาออยตุงตามพระราชดำริได้เจริญก้าวหน้าด้วยดีเนื่องจากความพร้อมใจของหน่วยงานต่างๆ ที่ร่วมโครงการ การปลูกป่าเริ่มเมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม ค.ศ. 1989 เมื่อสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีทรงปลูกกล้าไม้ต้นแรก และประสบความสำเร็จอย่างดีปลูกได้เฉลี่ย 3,625 ไร่ต่อปี แรงงานที่ช่วยปลูกป่ารักษาป่าก็คือชาวบ้านที่ก่อนหน้านั้นเคยโค่นปลูกพืชไร่และฝิ่นนั่นเอง นอกจากนี้ เพื่อให้มีการว่างจ้างแรงงานอยู่ตลอดปี และเพิ่มรายได้ให้ชาวบ้านเลี้ยงตัวได้โครงการจึงได้ร่วมมือกับบริษัทเอกชน เช่น บริษัททวดี ปลูกป่าเศรษฐกิจ คือ ปลูกไม้ผลผลิตราคาสูง เช่น แมคคาเดเมีย เกาลัด กาแฟ บริษัททวตะยา ปลูกไม้ประดับมีราคา เช่น ปักษาสวรรค์ ดอกหน้าวัว ชิงแดง วาสนา ภายใต้ร่มเงาของไม้ยืนต้นต่างๆ ส่วนชาวบ้านที่ต้องการทำไร่นาของตนเองทางโครงการจัดสรรที่ดินให้เพื่อปลูกพืชประเภทต่างๆ ที่เหมาะสม เช่น ฝั่ มะม่วง ขนุน ผลผสมผสานกันไป

โครงการพัฒนาออยตุงยังได้สร้างสรรค์งานอาชีพอื่นๆ นอกจากการเพาะปลูกด้วย เช่น โรงงานทอผ้า ทอพรหม ตัดเย็บเสื้อผ้า ทำกระดาษสา และผลิตภัณฑ์ศิลปะต่างๆ โรงเพาะต้นไม้จากเนื้อเยื่อ โรงเพาะเห็ดที่ขึ้นในที่อากาศเย็น

เช่น เห็ดหลินจือ การสร้างงานประเภทนี้ที่ต้องใช้ความชำนาญและการฝึกฝน มีรายได้สูง ให้โอกาสและทางเลือกแก่หญิงสาวชาวบ้านจำนวนมาก ไม่จำเป็นต้องไปประกอบอาชีพให้บริการทางเพศตั้งแต่ก่อน นอกจากนี้มีการส่งเสริมอุตสาหกรรมท่องเที่ยวภายหลังจากที่พระตำหนักดอยตุงสร้างเสร็จเรียบร้อย ถนนหนทางที่สะดวกปลอดภัย สวนแม่ฟ้าหลวงและสวนพฤกษศาสตร์ที่งดงามเป็นแรงดึงดูดนักท่องเที่ยวจำนวนมากให้ชื่นชมมัสการพระธาตุดอยตุงและเยี่ยมชมโครงการพัฒนาออยตุง ชาวบ้านที่อยู่ในเขตพื้นที่โครงการพัฒนาออยตุงจึงได้ทำงานที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเพิ่มพูนรายได้ของตนอีกทางหนึ่งด้วย

นอกจากการฟื้นฟูปลูกป่าต้นน้ำ ลำธาร ในบริเวณป่าเสื่อมโทรม และพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่โครงการพัฒนาออยตุงแล้ว สมเด็จพระบรมราชชนนียังมีพระราชดำริให้บำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดจากหมู่บ้านในพื้นที่โครงการด้วย โปรดให้ตั้งศูนย์บำบัดและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดที่บ้านผาหมี เน้นการรักษาพร้อมกับการพัฒนางานอาชีพ นอกจากนั้นยังให้ติดตามผลการรักษาเป็นเวลา 3 ปีด้วย แม้จะมีผู้คัดค้านว่าเป็นงานที่ยากมาก แต่สมเด็จพระบรมราชชนนีมีรับสั่งว่า “คนที่ติดยาเขาเป็นคนหรือเปล่า ในเมื่อเขาเป็นคน เรามีการช่วยเหลือเขาได้ไหม ถ้าช่วยเหลือเขาได้ เท่ากับชุบชีวิตใหม่ให้เขาเราก็ควรทำ” สมเด็จพระบรมราชชนนีทรงเอาพระราชหฤทัยใส่และติดตามการดำเนินงานอย่างใกล้ชิด ในวันที่ 10 ธันวาคม ค.ศ. 1992 ได้เสด็จไปที่ศูนย์บำบัด ทรงเยี่ยมและทักทายผู้มารับการบำบัดอย่างเป็นกันเอง รวมทั้งทอดพระเนตรงานฝึกอาชีพด้วย ผู้ที่รับการบำบัดคนหนึ่งกล่าวว่า “อยากทำตัวดีๆ ให้อาจารย์ดีใจ (หมายถึงผู้จัดการศูนย์บำบัด) ให้สมเด็จพระยาดีใจ ท่านอุทิศส่มาช่วยเรา ถ้าไม่ได้ท่าน เราก็ไม่ได้ชีวิตใหม่ ตายทั้งเป็นกันทั้งนั้น”

เพียงระยะเวลา 6 ปีแรกของโครงการ (ค.ศ. 1987–1993) พื้นที่ประมาณร้อยละ 80 ได้กลับคืนสู่สภาพป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ รายได้ของชาวบ้านเพิ่มขึ้นเป็นปีละ 12,155 บาท จากเดิมที่เคยได้ปีละไม่ถึง 4,000 บาท ความเป็นอยู่ การรักษาความสะอาด โภชนาการ การรักษาพยาบาล การสาธารณสุขและการศึกษาทั้งของเยาวชนและการศึกษานอกโรงเรียนปรับปรุงดีขึ้นตามมา เมื่อมีน้ำใช้ มีสถานีอนามัย มีโรงเรียน และถนนหนทางที่สะดวกสบาย เข้าถึงหมู่บ้าน การปลูกฝิ่นยุติลง การผลิตฝิ่นลดลงอย่าง

มากมาย ชาวบ้านในโครงการพัฒนาออยตุงทั้งชาวไทยภูเขาชาวไทยใหญ่ และชาวไทยพื้นราบ ต่างสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณในสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ที่ทรงริเริ่มโครงการอันเป็นเสมือนการสร้างชีวิตใหม่ให้แก่พวกเขา

ตลอดพระชนม์ชีพของสมเด็จพระบรมราชชนนี ทรงมุ่งมั่นในการทำงานเพื่อส่วนรวม ทรงช่วยเหลือพัฒนาผู้ยากไร้ด้วยโอกาสโดยไม่คำนึงถึงเชื้อชาติเผ่าพันธุ์และศาสนา ไม่เคยทรงเลือกปฏิบัติ และทรงปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะให้ผู้ยากไร้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ทรงประกอบพระราชกรณียกิจนานัปการอย่างต่อเนื่องยาวนานทั้งในด้านการสังคมสงเคราะห์ การศึกษา การแพทย์ การสาธารณสุข การพัฒนางานอาชีพ คุณภาพชีวิต การอนุรักษ์ธรรมชาติแวดล้อม และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ทรงได้รับการเฉลิมพระเกียรติว่า *พระมารดาแห่งการแพทย์ชนบท และพระมารดาแห่งการสังคมสงเคราะห์* ทรงเป็นแบบอย่างแห่งคุณธรรมความดีงามแก่ชนรุ่นหลัง

ขัตติยนาารี : ปุชณียบุคคล

พ.ศ. ๒๔๖๓-๒๕๓๓ คล้ายสุพรรณ

ณ วันที่ 21 ตุลาคม พุทธศักราช 2443
นานนับได้หนึ่งศตวรรษ
เป็นวันพระราชสมภพ ของสมเด็จพระนาริรัตน พระองค์หนึ่ง
ในตระกูลช่างทอง
พระนาม “สังวาลย์”
อันหมายถึง กาญจนารมณ์ เครื่องประดับแห่งสกุลวงศ์ และประเทศชาติ

เมื่อยังทรงพระเยาว์ ได้ถวายตัวเป็นข้าหลวง
ในสมเด็จพระราชปิตุจฉา เจ้าฟ้าวไลยอลงกรณ์
(กรมหลวงเพชรบุรี สิริินธร)
และด้วยน้ำพระทัยที่เปี่ยมด้วยพระเมตตา กรุณาธรรม
จึงทรงเลือกศึกษาที่โรงเรียนแพทย์ผดุงครรภ์ และหญิงพยาบาลแห่งศิริราช
ก่อนที่จะเสด็จไปศึกษาต่อ ณ ประเทศสหรัฐอเมริกา

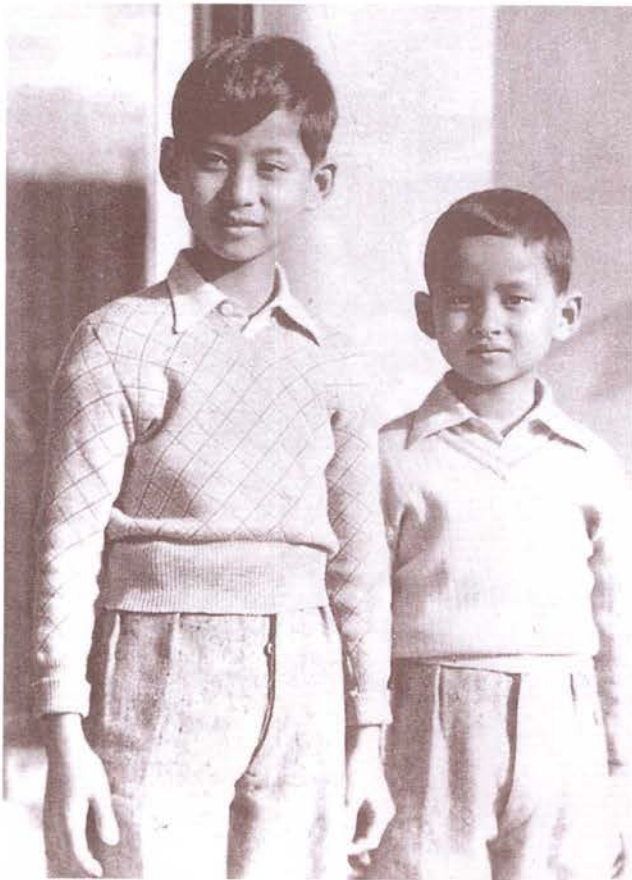
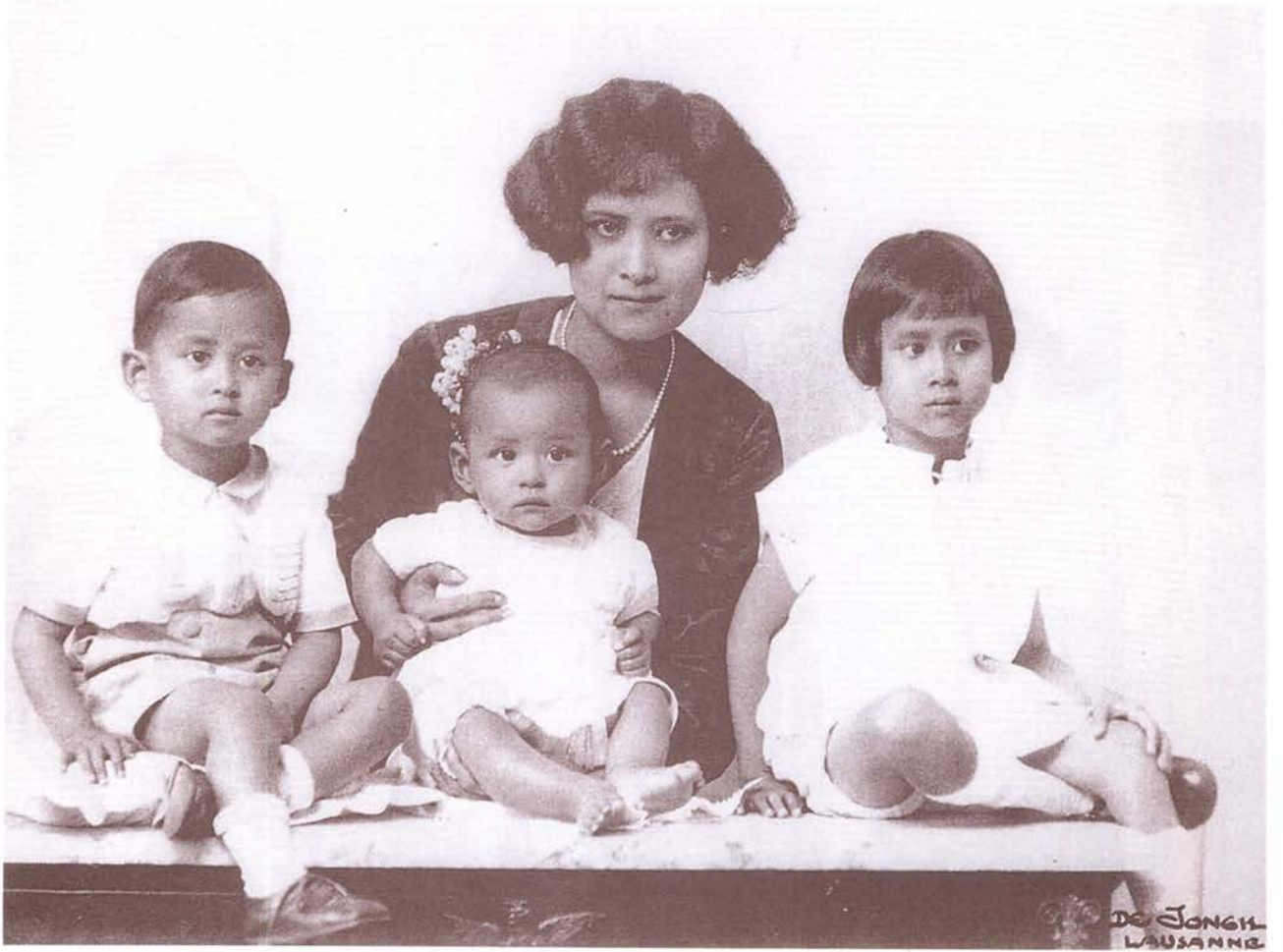
ณ ที่นั้น ทรงพบรักกับ สมเด็จพระเจ้าฟ้ามหิดลอดุลยเดช
ซึ่งทรงมีฉายพระหัตถ์
ถึงสมเด็จพระพันวัสสา อัยยิกาเจ้าว่า
“หม่อมฉันไม่ได้เลือกเมียด้วยสกุลรฐชาติ...หม่อมฉันเลือกคนดี”
งานพิธี อภิเชกสมรส จัดขึ้น ณ วังสระปทุม
พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชทานน้ำสังข์ คู่อภิเชก

ต่อมาได้ทรงมีพระประสูติกาล พระธิดา และพระโอรส 3 พระองค์
เจ้าฟ้า กัลยาณิวัฒนา
เจ้าฟ้า อานันทมหิดล
และเจ้าฟ้า ภูมิพลอดุลยเดช

แต่ชีวิตมิได้ราบรื่น ประหนึ่งโรยด้วยกลีบกุหลาบ
พระองค์ประสบกับความสูญเสียครั้งยิ่งใหญ่
เมื่อสมเด็จพระเจ้าฟ้ามหิดลอดุลยเดช เสด็จสู่สวรรคาลัย
ต้องทรงรับภาระ อภิบาล พระธิดา พระโอรส ทั้ง 3 พระองค์ เพียงลำพัง

ความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอีกครั้งหนึ่ง
เมื่อประเทศสยามเปลี่ยนระบอบการปกครอง
พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงสละราชบัลลังก์
เจ้าฟ้า อานันทมหิดล เสวยราชย์ เป็นรัชกาลที่ 8
แห่งราชวงศ์จักรี

พระราชชนนีศรีสังวาลย์ ได้ทรงตั้งพระทัยปรารถนา ว่า
“ให้สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ประกอบพระราชกรณียกิจ
ในทางทะนุบำรุงไพร่ฟ้า ประชาชนราษฎร”
ทรงสอนพระโอรส พระธิดาว่า
“เรียนหนังสือให้ดี จะได้ความรู้มาช่วยประเทศ ช่วยคนไทย
สงสารคนไทย ที่ยังยากจน ที่เคราะห์ร้ายกว่าเรามาก”

ลายพระหัตถ์ สมเด็จพระบรมราชินีนาถราชินี
กล่าวถึงพระราชชนนีว่า
“ไม่เคยคิดคาดเลยว่า
จะมีผู้หญิงที่มีสติปัญญาสามารถมาก
เพียงมาสังเกตในคราวนี้
รู้จักวางพระองค์เหมาะดีทุกสถาน
ใครคั่นก็ต้องนับถือ
และค่อยคลายห่วง สมเด็จพระอานันทมหิดล
เพราะมีชนนี ดีด้วย”

แต่แล้ว.....ราวกับเคราะห์กรรมจะซ้ำเติม
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล สวรรคต
ความโศกเศร้าอาดูรของคนไทยทั้งชาติ
ใหญ่หลวงเกินกว่าถ้อยคำพรรณนา
มีบทกวี กล่าวถึงความวิปโยคในครั้งนั้นว่า
“แม่แต่หิน ยังร้องไห้”

ธรรมะเท่านั้น ที่เป็นโอสถ เยียวยาพระราชหฤทัย
ทรงดำรงมั่น อยู่ในสัจจะคือความจริง
ทรงอดทน ช่มพระทัย และทรงเสียสละ
พระราชทาน “พระเจ้าอยู่หัว” อีกพระองค์หนึ่ง
แก่ประชาชนชาวไทย

ด้วยพรหมวิหารธรรม อันประเสริฐ ที่ทรงมี
พระเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา
ทรงตั้งพระทัยบำเพ็ญพระราชกรณียกิจ
เพื่อพสกนิกรชาวไทย
และเพื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช

พระองค์เสด็จเยี่ยมเยียนราษฎร ตามชายแดน
และท้องถิ่นทุรกันดาร
ทอดพระเนตรเห็น ความทุกข์ยาก ขาดแคลนของชาวบ้าน
“เขาไม่มีอะไรเสียเลย เรานั้นมีทุกอย่าง”
จึงทรงบำเพ็ญบารมี ด้วยการให้
ให้ทั้งสิ่งของ วิชาความรู้ สติปัญญา และให้ธรรมทาน
“การให้ธรรมซึ่งชนะการให้ทั้งปวง”

พระองค์เป็น “พระมารดาแห่งแพทย์ชนบท”
หน่วยแพทย์ อาสาในสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี
ตามเสด็จไปทุกหนทุกแห่ง
ไม่ว่าป่าเขาลำเนาไพร หรือเกาะแก่งในท้องทะเล
หมู่บ้านที่อยู่ห่างไกลความเจริญ
ไปช่วยรักษาชาวบ้านที่ทุกข์ทรมาน เพราะความป่วยไข้

ทรงเป็น “แม่ฟ้าหลวง” ของชาวเขา
ทรงช่วยเหลือให้เขามีความรู้เรื่อง เกษตรกรรม การทำมาหากิน
รู้จักสาลีแวดล้อม และต้นน้ำลำธาร
พัฒนางานฝีมือสูงงานอาชีพ
อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน
ช่วยชาวชนบทให้พ้นจาก ความทุกข์ยาก ขาดแคลน

“ฉันจะไปปลูกป่าบนดอยตุง”
“ฉันจำได้ ป่าแถวนี้ไผ่นี่มาตั้ง 20 ปีแล้ว
เรื่องปลูกป่านี้ฉันชอบ และอยากทำมานานแล้ว”
นี่คือพระราชปณิธาน
สองบรรทัดสุดท้ายในบทพระนิพนธ์
“คำขอขมาไม้ ในหอคำแม่ฟ้าหลวง” มีความว่า
“ขอให้ผู้คนประจักษ์ในคุณค่าของขุนเขา
และ ขอให้ไม้ต้นไม้งอกงามขึ้นอีก เป็นอสงไขย”

ทรงรัก และห่วงใย ตำรวจ และทหาร
ผู้ปฏิบัติงาน ด้วยความเสียสละอย่างแท้จริง
ดำรงชีวิตความเป็นอยู่อย่างยากลำบาก
เสี่ยงกับอันตรายรอบด้าน
ทรงมีพระราชดำรัสว่า
“เพียงเล็กสำคัญ ถ้าเพียงเล็กไม่หมุน เพียงใหญ่ก็หมุนไม่ได้”

ตำรวจตระเวนชายแดน จึงเรียกขานพระนาม
สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ว่า
“สมเด็จพระย่า”
เมื่อความทราบถึงพระกรรณ มีพระราชดำรัสว่า
“ฉันเป็นย่าเขาก็แล้วกัน”

พระราชกระแสน้ำรับสั่ง ในวาระต่าง ๆ
ย่อมแสดงถึงพระราชหฤทัย และน้ำพระทัยได้เป็นอย่างดี

“คนดีของฉันทรี จะต้องเป็นคนที่ไม่พูดปด ไม่สอพลอ
ไม่อัจฉาริษา ไม่คดโกง
และไม่มีความทะเยอทะยานอย่างบ้า ๆ
แต่พยายามทำหน้าที่ของตนให้ดี
ในขอบเขตของศีลธรรม”

“คนเราไม่ควรลืมหิว ไม่อวดดี ไม่ถือดีว่าตนเองเก่ง”
“ให้รู้ตัวว่าเราเป็นใคร และรู้ว่าเราควรจะทำอะไร
ควรจะทำอะไร
ควรหยุดเมื่อไร”

“การจะทำอะไรก็ตาม
ต้องทำให้ดีที่สุด เท่าที่ตัวเราจะทำได้
ไม่ควรทำอะไรครึ่ง ๆ กลาง ๆ”

“ให้มีความห่วงใย คนที่เป็นผู้น้อยกว่า
รู้จักห่วงใยคนอื่น ถึงจะเป็นคนที่ได้รับแต่ความสุข”

“ให้รู้จักตนเอง สิ่งสำคัญคือ ให้เป็นคนดี”
ฯลฯ

สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี
เสด็จสวรรคต เมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม พุทธศักราช 2538
สิริพระชนมายุ 94 พรรษา

เนื่องในวาระ 100 ปี วันพระราชสมภพ
วันที่ 21 ตุลาคม พุทธศักราช 2543
องค์การยูเนสโก แห่งสหประชาชาติ
ได้ประกาศยกย่องให้พระองค์เป็น “บุคคลดีเด่นของโลก”

ด้วยพระบุญญาบารมี ที่ได้ทรงบำเพ็ญมาตลอดพระชนม์ชีพ
มากมายล้นฟ้า เกินกว่าจะประมาณได้
ยิ่งใหญ่มากกว่าถ้อยคำ ยกย่องสรรเสริญใด ๆ
นอกจากจะรับรู้ได้ ด้วยจิตใจที่เป็นธรรม...เท่านั้น

สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี พระผู้พิทักษ์รักษามนุษย์และธรรมชาติ The Lady of The Twentieth Century : The Healer of Man and Nature.

ปาฐกถาโดย ม.ร.ว.ดิศนัดดา ดิศกุล

พศ.ปิยวรรณ สุสารัตน์ เรียบเรียง

บทความนี้ เรียบเรียงจากปาฐกถาเทิดพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี โดยม.ร.ว.ดิศนัดดา ดิศกุล เลขานุการมูลนิธิแม่ฟ้าหลวง เมื่อวันที่ 9 มีนาคม 2543 ณ สถานเทคโนโลยีการศึกษาแพทยศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล

ม.ร.ว.ดิศนัดดา ดิศกุล ได้เทิดพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอว่าทรงเป็น The Lady of the Twentieth Century ด้วยการเป็น The Healer of Man and Nature ทั้งนี้ ดังพระราชประวัติและพระราชกรณียกิจของพระองค์ที่ได้ทรงบำเพ็ญตลอดพระชนมชีพ องค์ปาฐกได้ขอให้ผู้เข้าฟังศึกษาพระราชประวัติและพระราชกรณียกิจ จากหนังสือสำคัญ 3 เล่ม คือ

หนึ่ง **“แม่เล่าให้ฟัง”** พระนิพนธ์สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ เล่มนี้เป็นหนังสือที่น่าอ่านมาก ใครที่ยัง ไม่ได้อ่าน ก็ควรหาอ่าน สอง **“เจ้านายเล็ก ๆ ยุวกษัตริย์”** พระนิพนธ์ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ องค์ปาฐกกล่าวว่า เมื่อได้อ่านหนังสือเล่มนี้แล้ว จะมีความสุขมาก

สาม **“พระมามลายโศกหล้า เหลือสุข”** พระนิพนธ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี หนังสือเล่มนี้กล่าวถึงพระราชประวัติและพระราชกรณียกิจอย่างครบถ้วน สมบูรณ์

ในส่วนพระราชประวัตินี้ ม.ร.ว.ดิศนัดดา ดิศกุล ได้บรรยายเสริมเพื่อแสดงให้เห็นว่าสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ทรงมีพระอุปนิสัยใฝ่รู้มาแต่ยังทรงพระเยาว์

สมเด็จพระเจ้าน้องนางเธอฯ เมื่อท่านยังทรงพระเยาว์ ทรงอ่านเขียนที่บ้าน โดยพระราชชนนีค่า ทรงเข้าเรียนที่โรงเรียนสำหรับเด็กหญิงหลายแห่ง ที่เป็นเช่นนี้เพราะโรงเรียนผู้หญิงสมัยนั้นไม่ค่อยจะมี บางแห่งเสด็จไปเรียนเพียงเดือนเดียว โรงเรียนก็ปิดแล้ว แต่สมเด็จพระเจ้าน้องนางเธอฯ ทรงติดตามการอ่านหนังสือเป็นนิสัย พระองค์มักเสด็จไปทรงอ่านที่บ้านป่าสมบุรณ์ เพื่อนบ้าน ซึ่งเป็นบ้านที่มีหนังสือให้เช่า ทรงอ่านอเนกนา พระอภัยมณี และสังข์ศิลป์ชัยทรงอ่านได้อย่างดีตั้งนั้น การเรียนรู้จากหนังสือทำให้พระองค์ท่านเฉลียวฉลาดกว่าผู้ที่อยู่ในวัยเดียวกัน กล่าวได้ว่า พระองค์ทรงใฝ่รู้มาแต่ยังทรงพระเยาว์

ในเรื่องการใฝ่รู้ของสมเด็จพระเจ้าน้องนางเธอฯ ม.ร.ว.ดิศนัดดา มีเกร็ดเรื่องเล่าที่น่าสนใจว่า

ต่อมาจนถึงรัชกาลที่ 8 ครูให้ท่องกลอนภาษาเยอรมัน พระองค์ไม่ท่อง สมเด็จพระเจ้าจึงทรงไปเรียนภาษาเยอรมันและท่องกลอน เมื่อทรงท่องกลอนได้แล้ว ก็ทรงท่องถวายรัชกาลที่ 8 รัชกาลที่ 8 ตกพระทัยมาก เพราะทรงทราบอยู่ว่า สมเด็จพระเจ้าไม่รู้ภาษาเยอรมัน แล้วเหตุใดจึงทรงท่องกลอนได้.....รัชกาลที่ 9 ก็เช่นกันครับ มีพระตำราสภามสมเด็จพระเจ้าหลายอย่าง บางเรื่องทรงตอบไม่ได้ ก็ทรงค้นคว้าถวาย แต่เมื่อมีพระตำราสภามาก ก็ทรงเรียนรู้ไม่ไหว เพราะไม่มีเวลาก็ทรงไปซื้อหนังสือ Book of Knowledge พระราชทาน ดังนั้นเมื่อทรงถามอะไร ก็ตรัสว่าให้ไปค้นจากหนังสือ

จึงกล่าวได้ว่า นอกจากสมเด็จพระเจ้า จะทรงใฝ่รู้ ทรงศึกษาค้นคว้าด้วยพระองค์เองแล้ว ยังทรงถ่ายทอด การศึกษาค้นคว้าด้วยพระองค์เองไปยังพระโอรสพระธิดา ของพระองค์ด้วย และนี่คือ วิสัยทัศน์ ของสมเด็จพระเจ้า เมื่อ ค.ศ. 1926 เจ็ดสิบกว่าปีมาแล้ว

อีกเรื่องหนึ่ง ที่ผู้บรรยายกล่าวถึงพระปรีชาญาณของ สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี คือ เมื่อเสด็จไป ศึกษาวิชาการพยาบาลที่ประเทศสหรัฐอเมริกา ผลการเรียน ของพระองค์ ที่ซิมมอนส์ คอลเลจ เมื่อ ค.ศ. 1921 คือ

วิชาเคมีได้ A วิชาการเลี้ยงดูเด็กได้ A วิชาโภชนาการได้ B และวิชาอาหารได้ B ม.ร.ว.ดิศนัดดา ดิศกุล ได้วิเคราะห์ว่า การที่สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ทรงมี พระปรีชาญาณเป็นเลิศ สามารถคิดสร้างสรรค์ ประกอบ พระราชกรณียกิจด้านต่าง ๆ ตลอดพระชนมชีพของ พระองค์ท่าน ยังประโยชน์สุขแก่พสกนิกรชาวไทย โดยเฉพาะ ในหมู่บุคคลผู้ประสบความสำเร็จทุกขยากลำบากทางไกลความเจริญ ให้เขาเหล่านั้นสามารถยังชีพตามควรแก่อัตภาพ และยังเป็น การสร้างโอกาสให้ผู้มีชีวิตที่ดีกว่า ได้อื้อเพื่อแผ้วแผ้วความสุข ไปยังบุคคลที่ยากไร้เหล่านี้ และการที่สมเด็จพระเจ้าทรงพร้อม ด้วยคุณลักษณะเช่นนั้นเกิดขึ้นจากอิทธิพลสำคัญ 3 ด้าน

หนึ่ง อิทธิพลจากพุทธศาสนา เมื่อยังทรงพระเยาว์ นิवासถานของพระองค์ท่านอยู่ใกล้วัดอนงค์ ทำให้พระองค์ มีธรรมะเป็นเครื่องน้อมนำจิตใจ และทรงโน้มนำผู้อื่นให้ ปฏิบัติด้วย

สอง อิทธิพลจากอเมริกา มีปรากฏในหนังสือแม่เล่า ให้ฟังว่า สมเด็จพระพี่นางฯรับสั่งถามสมเด็จพระเจ้าว่า "อะไรที่ แม่รู้สึกนึกคิด ได้ความคิดจากการที่ไปอเมริกา" สมเด็จพระเจ้า ตรัสว่า สิ่งแรกที่ท่านได้ ที่สำคัญที่สุด คือ อิสระ ทรงเป็น อิสระ จะทำอะไรก็คิดเอง ทำเอง เพราะสังคมอเมริกันจะ กระตุ้นและส่งเสริมให้เด็กคิด สร้างสรรค์ คือสามารถทำตาม

ความคิดของตนเองได้ (Can do Attitude) ซึ่งตรงกันข้ามกับสังคมไทย โดยเฉพาะสมัยนั้นเป็นยุคเจ้าขุนมูลนายด้วย

ที่อเมริกานั้น สมเด็จพระเจ้ายังทรงได้รับการเรียนรู้จากสมเด็จพระบรมราชชนกที่ทรงสนพระทัยด้านสาธารณสุขและทรงดูแลนักเรียนไทยให้มุ่งมั่นศึกษา ทรงเห็นความสำคัญของการพัฒนา ว่าต้องเริ่มจากคนที่มีความรู้เสียก่อน ซึ่งเมื่อมีความรู้แล้วก็ต้องลงมือปฏิบัติด้วย สมเด็จพระเจ้าทรงนำความรู้จากการศึกษาของพระองค์โดยเฉพาะการสุขอนามัยมาเริ่มใช้กับพระองค์ท่าน ครอบครัวพระองค์ท่าน ข้าราชการบริพารของพระองค์ท่าน และท้ายที่สุด คือประชาชนชาวไทย แต่สิ่งสำคัญที่สุดนั้นคือการที่พระองค์ทรงประสบความสำเร็จในพระราชกิจทั้งหลายทั้งปวงนั้น เพราะพระองค์ทรงเป็นพระบรมราชชนกของพระเจ้าแผ่นดิน ทำให้ทรงมีโอกาสได้ทำทรงมีพระบารมี บุคคลที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายศรัทธาต่อพระองค์ท่าน และพระองค์ทรงเป็นผู้นำที่ดี หน่วยงานสำคัญหลายหน่วยจึงเกิดขึ้น และประสบผลสำเร็จอย่างงดงาม

สาม อิทธิพลจากยุโรป ที่พระองค์ประทับอยู่อย่างยาวนาน พระองค์ศึกษาความคิดของนักปราชญ์ ในศตวรรษที่ 18 เช่น รูสโซ เป็นต้น ทรงศึกษาว่านักปราชญ์เหล่านั้นคิดอย่างไร ทรงนำความคิดของนักปราชญ์เหล่านั้นมาประยุกต์ใช้เข้ากับธรรมชาติของพุทธศาสนา ทรงนำมาประมวลใช้ในทางที่นุ่มนวล

ม.ร.ว.ดิศนัดดา ดิศกุล ได้บรรยายว่า สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ทรงประกอบพระราชกรณียกิจอันมีประโยชน์ต่อประชาชนชาวไทยมากมายเหลือคณานับ แต่ที่ทรงคิดเองและทำเอง คือ มูลนิธิ พอ.สว. โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน และมูลนิธิแม่ฟ้าหลวง

มูลนิธิ พอ.สว.

ในระหว่างปี พ.ศ. 2502 และ 2510 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จเยือนต่างประเทศบ่อยครั้ง จึงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ พระองค์จึงได้เสด็จเยี่ยมราษฎรในถิ่นทุรกันดาร ทั่วไกลคมนาคม ขาดการดูแลด้านสุขอนามัยจากแพทย์ และพยาบาล พระองค์ทรงตระหนักว่าสุขภาพของคนเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง มูลนิธิ พอ.สว. จึงได้เกิดขึ้นที่จังหวัดเชียงใหม่เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2512 และได้ดำเนินงาน

เรื่อยมาจนถึงทุกวันนี้ ด้วยศรัทธาของผู้ทำงานที่มีต่อสมเด็จพระเจ้า

แล้วศรัทธาทั้งหมดนั้นะครับ มี 3 อัน ที่ผมคิดว่าท่านทรงใช้นะครับ คือศรัทธาแรก ศรัทธาของผู้นำ ศรัทธาของผู้นำนั้นเป็นอย่างไร เป็นผู้นำที่ดีหรือไม่ เป็นคนให้หรือเป็นคนเอา พูดกันตรง ๆ นี่นะครับว่าให้หรือเอา แต่สมเด็จพระเจ้านั้นะครับ ท่านให้แล้วท่านคิด ดังนั้นศรัทธาในสมเด็จพระเจ้านั้น 99% อยู่แล้ว ศรัทธาอันที่สองของโครงการที่ท่านทรงทำนั้นก็ถือว่าแพทย์อาสา พวกคุณหมอ พยาบาล ทันตแพทย์ เกษตรกร ที่ตามเสด็จไป เห็นว่าโครงการนี้เป็นประโยชน์ต่อสังคมจริงหรือไม่ไปนั้นไปแจกยาหรือเปล่าหรือไปแล้วนี้รักษาคุณหมอหรือพยาบาล ท่านเห็นว่า ถ้าตัวเองรักษาคนและได้ผลจริง ๆ ตัวเองก็มีศรัทธา ก็ต้องมีศรัทธาในโครงการเมื่อมีศรัทธาในโครงการแล้ว ก็ต้องมีศรัทธาในผู้บริหารโครงการ ถ้ามีศรัทธาพร้อมทั้ง 3 ประการนี้ โครงการก็ย่อมประสบผลสำเร็จ

โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน

เรื่องโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนนี้ เป็นเรื่องการศึกษา คือเมื่อประชาชนมีสุขภาพร่างกายที่ดีแล้ว ก็ต้องจัดการศึกษาที่ดีให้ ที่ทรงจัดตั้งโรงเรียนขึ้นเพราะว่าตำรวจตระเวนชายแดนอยู่ในที่ห่างไกล ลึกเข้าไปมาก เด็ก ๆ ไม่มีโอกาสได้เรียนหนังสือ รัฐบาลยังไม่ได้เข้าไปจัดการศึกษาให้ ทรงดำเนินการในจุดที่รัฐบาลไปไม่ถึง เมื่อรัฐบาลไปถึง ก็ทรงมอบหมายสิ่งที่พระองค์ท่านนั้นให้แก่รัฐบาลดำเนินการต่อไป

มูลนิธิแม่ฟ้าหลวง

มูลนิธินี้ สมเด็จพระเจ้าทรงจัดตั้งขึ้นมาเพื่อช่วยชาวเขา เพราะทรงพบว่าชาวเขานั้นจนมาก แต่พวกเขาไม่มีฝีมือในการเย็บปักถักร้อยสามารถนำไปประดิษฐ์ตกแต่งเป็นเสื้อผ้าขายได้อีกทั้งทรงตระหนักว่างานฝีมือเหล่านี้ ถ้าไม่ได้รับการส่งเสริมจะสูญหายไปได้ เหมือนอย่างประเทศสวีเดนและฟินแลนด์ มูลนิธิแม่ฟ้าหลวง จึงเกิดขึ้นมาด้วยเหตุนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ชาวเขามีรายได้ที่เพียงพอตามอัตภาพ

The Healer of Man and Nature : ทรงปลูกคนปลูกป่า

ม.ร.ว.ดิศนัดดา ดิศกุล ได้บรรยายว่าสมเด็จพระเจ้านั้นทรงเป็นสุภาพสตรีแห่งศตวรรษที่ 20 ทรงปลูกคนและทรงปลูกป่า ดังนี้

อันนี้ผมเชื่อเหลือเกิน ผมเชื่อสุดหัวใจตามผมเลย ว่าท่านเป็น The Healer of Man and Nature ที่ว่า The Healer of Man นั่นคือ เมื่อทรงพระเยาว์ ทรงรักษาพระองค์ท่านเอง เมื่อทรงมีครอบครัว ทรงอภิบาลพระโอรส พระธิดา เมื่อทรงมีพระชนมายุมากขึ้น ทรงเป็นแม่พระเจ้าแผ่นดินแล้ว ทรงมีโอกาส คนนับถือพระองค์ รัฐบาลให้ความช่วยเหลือพระองค์ ทรงใช้เงินส่วนพระองค์ในการช่วยเหลือผู้อื่น ต่อมา มีบุคคลศรัทธาในพระองค์ นำเงินการกุศลมาสมทบกับพระองค์ พระราชกรณียกิจของพระองค์จึงกว้างใหญ่ไพศาล 50 จังหวัดทั่วราชอาณาจักร ยกเว้นจังหวัดที่ไม่ได้อยู่ชายแดน ส่วน The Healer of Nature นั้น หมายถึงทรงปลูกป่า โดยเฉพาะตอยตุงนั้นเมื่อก่อนไม่มีต้นไม้มิแต่ไผ่ฝืน และเป็นเส้นทางการค้ายาเสพติด กว่าจะเป็นเช่นปัจจุบันนี้ ต้องฟันฝ่าอุปสรรคต่าง ๆ ทั้งนี้ด้วยเดชพระบารมีที่ทรงประกอบพระราชกรณียกิจด้านต่าง ๆ ไว้ ไม่ว่าจะเป็นด้าน การสังคมสงเคราะห์ ด้านการศึกษา ด้านการแพทย์ การสาธารณสุข การพัฒนาคุณภาพชีวิต การอนุรักษ์ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม พระราชกรณียกิจเหล่านี้ได้สะท้อนให้เห็นพระอัจฉริยภาพด้านต่าง ๆ 4 ด้านด้วยกัน

ด้านที่หนึ่ง สมเด็จพระเจ้าทรงเป็นนักมนุษยนิยมทรงเห็นว่ามีมนุษย์เท่าเทียมกันเมื่อเกิดมา ไม่มีใครมีมากกว่ากัน และตามด้วยโลกสมมุติที่แตกต่างกันแต่ต้องรู้จักใช้โลกสมมุติ เช่น ลากยศให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม เพื่อช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นทุกข์ตามกำลังความสามารถ ทรงเห็นคุณค่าและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ทรงให้ความสำคัญแก่วัฒนธรรมของทุกกลุ่มชน ทรงงานทุกอย่าง โดยไม่คำนึงถึง เชื้อชาติ ศาสนา เผ่าพันธุ์ และอุดมการณ์ทางการเมือง หากแต่มุ่งเน้นที่มนุษยธรรม

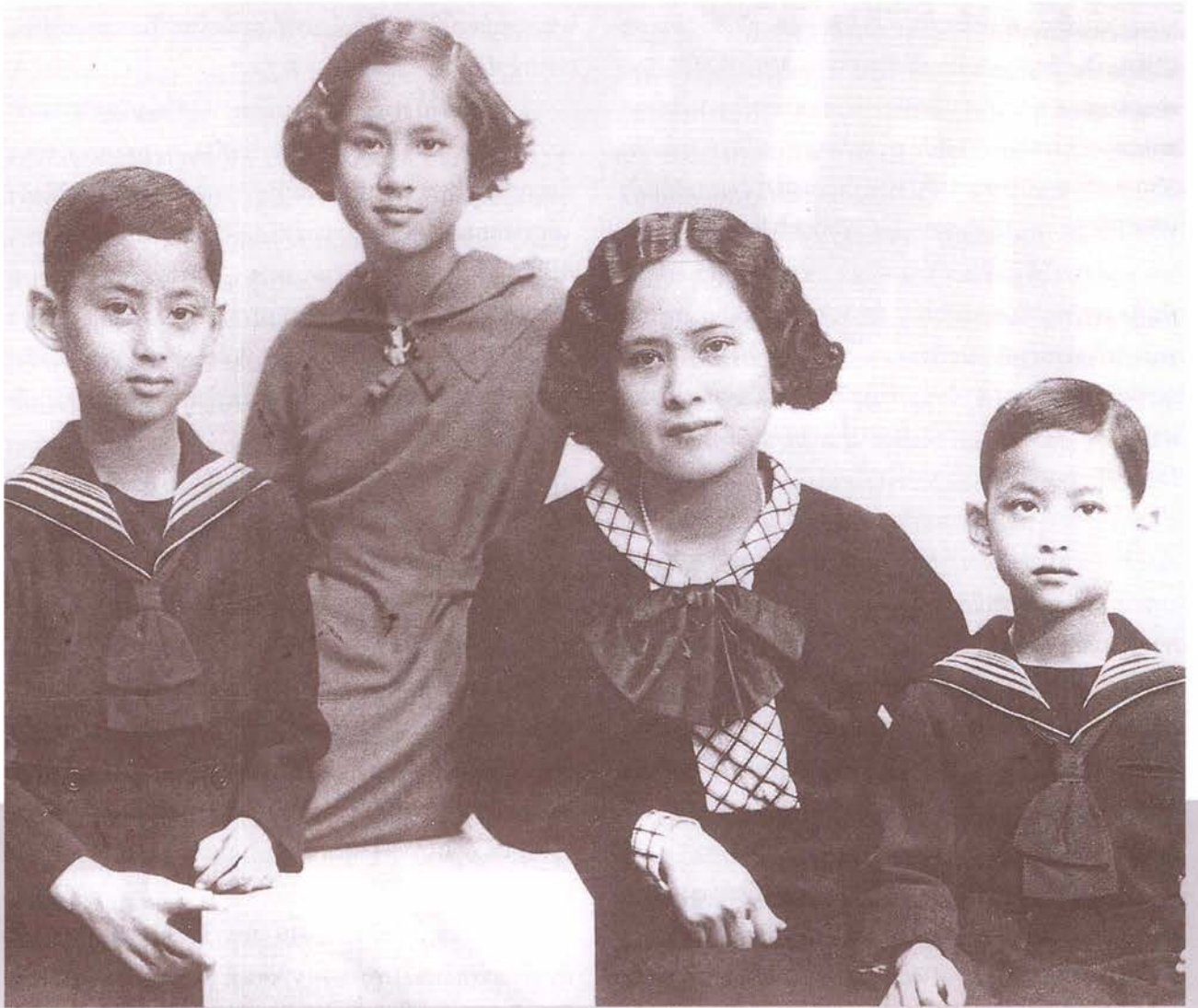
ด้านที่สอง ทรงยึดมั่นในแนวคิดประชาธิปไตย เรื่องสิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาค และการไม่เลือกปฏิบัติ ทรงให้เกียรติแก่ผู้ร่วมงาน ทรงรับสั่งเสมอว่า ฉันไม่ได้ทำคนเดียว ไม่มีคนนั้น ฉันก็ทำไม่ได้ ไม่มีคนนั้นฉันก็ทำไม่ได้ ทรงรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และทรงถือว่าผู้ร่วมงานเป็นส่วนสำคัญอันหนึ่งที่ทำให้งานต่าง ๆ ประสบความสำเร็จไม่เคยทรงคิดถึงพระองค์เองเลย ทรงคิดถึงเป็นทีม นอกจากพระองค์ท่านที่ทรงเข้ามา เพราะทรงเป็นแม่พระเจ้าอยู่หัว คนจึงมีศรัทธาในพระองค์ท่าน และมาช่วยท่าน และรู้ว่า

พระองค์ท่านนี่จริงจัง ๆ ในเนื้อแท้ก็เลยมีศรัทธาในพระองค์ท่าน อยากรักษาท่านกัน

ด้านที่สาม ทรงยึดมั่นในหลักการคิดที่เป็นวิทยาศาสตร์ แนวพระราชดำริและพระราชวิจารณ์ต่าง ๆ อยู่บนหลักของปัญหาและเหตุผล ประสานกับการทดลองก่อนปฏิบัติจริง เมื่อทดลองแล้วก็เอาไปทำ ทรงเป็นนักเหตุผลนิยม ทรงศึกษาปรัชญาและคำสอนของศาสนาต่าง ๆ อย่างลึกซึ้ง โดยเฉพาะ พุทธศาสนา ได้พระราชทานการศึกษาธรรมปัญหาแก่ประชาชน โดยการนำเสนอที่เรียบง่าย เช่นหนังสือ พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนอะไรเมื่ออ่านแล้วสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงในชีวิตประจำวัน

ด้านที่สี่ ทรงเป็นนักพัฒนาที่สามารถ ทรงยึดหลักการพัฒนา โดยปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับศักยภาพ และสภาพแวดล้อมในแต่ละช่วง ทรงเน้นการช่วยเหลือให้ผู้ด้อยโอกาสพึ่งตนเองได้ในที่สุด ทรงมีความสามารถในการประสานได้อย่างลงตัว ระหว่างการทดลองกับการปฏิบัติ ทรงพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ตามความสามารถ ความถนัดของแต่ละบุคคล พระองค์ทรงเชื่อว่า ทุกคนมีหัวใจดีหมดในตัวแต่ละคนแต่ทำอะไรที่อย่าเอาของไม่ดีของแต่ละคนมาใช้ ทรงพระปรีชาสามารถในการใช้หลักความภูมิใจของปัจเจกบุคคลมาเอื้อให้การพัฒนา บรรลุสัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมาย

ด้วยเหตุนี้ ในโอกาสครบ 100 ปี วันพระราชสมภพ สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ค.ศ. 2000 องค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ จึงมีมติในการประชุมสมัยสามัญ ครั้งที่ 80 เมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน 1999 ประกาศให้มีการเฉลิมฉลอง ในฐานะที่ทรงเป็นบุคคลสำคัญของโลกที่มีผลงานดีเด่นเพื่อส่วนรวมในด้านการศึกษาวิทยาศาสตร์ประยุกต์ การพัฒนามนุษย์ สังคม และสิ่งแวดล้อม

สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี

ทงต๋อ กล้วยไม้ ณ ออยุธยา

พระราชประวัติในสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีบริสุทธิดังงาม ประดุจดั่งพระพุทธรูปที่งดงามดีเหมือนกับดอกบัว แม้เกิดจากโคลนตมใต้น้ำ ก็ยังสามารถชูดอกขึ้นมาเบิกบานงามตาเหนือผิวน้ำได้ ทั้งนี้เพราะทรงถือกำเนิดจากครอบครัวสามัญชนพระนามเดิม **สังวาลย์** มีพระราชสมภพที่เมืองนนทบุรี เมื่อวันที่อาทิตย์ที่ 21 ตุลาคม พุทธศักราช 2443 ปีชวด ตรงกับคริสต์ศักราช 1900 นับเป็นที่ 3 ในพระชนกษุและพระชนนีคำ แต่แล้วก็ต้องทรงเป็นกำพร้าแต่ยังทรงพระเยาว์ ด้วยพระบุญบารมีของพระองค์ได้มีโอกาสถวายตัวเป็นข้าหลวงของสมเด็จพระราชปิตุจฉา เจ้าฟ้าวไลยอลงกรณ์ กรมหลวงเพชรบุรีราชสิรินธร และได้เข้าเรียนในโรงเรียนแพทย์ผดุงครรภ์และหญิงพยาบาลแห่งศิริราช จนสำเร็จตามหลักสูตรได้รับคัดเลือกไปเรียนต่อที่สหรัฐอเมริกา จึงได้พบกับสมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรมพระบรมราชชนก แต่ยังไม่ทรงพระอิสริยยศศักดิ์เป็น สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้ามหิตลอดุลยเดชกรมขุนสงขลานครินทร์ จนได้อภิเษกสมรสกันในที่สุด แต่พระราชสวามีได้ด่วนเสด็จสวรรคตทำให้พระองค์ซึ่งมีพระชนมายุเพียง 29 พรรษา ต้องทรงรับหน้าที่อบรมเลี้ยงดูพระราชธิดาพระราชโอรสทั้งสามพระองค์เพียงลำพัง เหตุที่พระราชโอรสพระองค์ใหญ่เมื่อยังทรงพระเยาว์อยู่นั้นพระอนามัยไม่สู้จะแข็งแรงนัก จึงได้ทรงพาครอบครัวของพระองค์ไปประทับที่เมืองโลซานนประเทศสวิตเซอร์แลนด์เพราะเป็นเมืองที่มีอากาศดี ภูมิประเทศสวยงาม และพลเมืองมีอัธยาศัยดี

ด้วยพระบุญบารมีของพระองค์อีกเช่นกัน พระราชโอรสพระองค์ใหญ่คือ พระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าอานันทมหิตลได้รับอัญเชิญขึ้นครองราชย์ พระราชภารกิจที่ใหญ่ยิ่งของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี คือการอภิบาลพระมหากษัตริย์ไทยพระองค์แรกที่เสด็จครองราชย์หลังจากมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตย แต่แล้วหลังจากพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 8 ทรงบรรลุนิติภาวะพร้อมที่จะทรงรับผิดชอบในราชการแผ่นดินก็มีเหตุให้เสด็จสวรรคต เสียรัชทายาทของประชาชนระดมไปทั่วเมือง ความทุกข์โศกเศร้าของสมเด็จพระราชมารดานั้นใหญ่หลวงจนไม่มีผู้ใดสามารถบรรยายได้ สภาผู้แทนราษฎรได้ลงมติเป็นเอกฉันท์กราบบังคมทูลอัญเชิญสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าภูมิพลอดุลยเดชขึ้นครองราชย์สืบราชสันตติวงศ์สืบไป

เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช มหาราชเสด็จนิวัตประเทศไทยเพื่อประทับอยู่เป็นการถาวร ในพุทธศักราช 2494 แล้วนั้น สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนียังคงประทับที่เมืองโลซานนต่อไปอีก แต่ก็ได้เสด็จพระราชดำเนินกลับประเทศไทยเป็นครั้งคราวไม่มีกำหนดเวลาแน่นอน โดยเสด็จพระราชดำเนินกลับเมื่อมีพระราชพิธีและเหตุการณ์สำคัญในพระองค์หรือพระราชกรณียกิจเกี่ยวกับบ้านเมือง เช่น พระสุณิสามีพระประสูติกาลสมเด็จพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้าทรงพระประชวรและสวรรคต หรือเมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินเยือนต่างประเทศเป็นทางการ พระองค์ต้องเสด็จพระราชดำเนินมาปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ พระราชภารกิจนี้บางครั้งก็เป็ระยะสั้นๆ ไม่กี่วัน แต่เมื่อครั้งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินเยือนสหรัฐอเมริกาและประเทศในยุโรปติดต่อกันหลายประเทศ เมื่อพุทธศักราช 2503 ต้องทรงรับหน้าที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์นานถึง 6 เดือน

ในพุทธศักราช 2513 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศเฉลิมพระนามาภิไธยสมเด็จพระราชบิดาเจ้าฟ้ามหิตลอดุลยเดช กรมหลวงสงขลานครินทร์ เป็นสมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก และเฉลิมพระนามาภิไธยสมเด็จพระราชชนนีศรีสังวาลย์เป็น สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ดังความในกระแสพระบรมราชโองการ ดังนี้

อนึ่ง ทรงพระราชดำริรำลึกถึงสมเด็จพระราชชนนีว่า ทรงพระคุณอันประเสริฐ ได้ทรงบำเพ็ญพระกรณียกิจอันได้บังเกิดประโยชน์แก่บ้านเมืองและประชาชนเป็นอเนกปริยาย มีพระหฤทัยเปี่ยมด้วยพระเมตตากรุณาธิคุณ ทรงห่วงใยในความเป็นอยู่ของประชาชนทั่วไป ได้เสด็จออกไปสอดส่องดูแลทุกข์สุขของราษฎรตามจังหวัดต่างๆ อยู่เป็นนิตย์ แม้ว่า จะเป็นท้องถิ่นห่างไกลทุรกันดารก็ทรงพระอุตสาหะเสด็จไปจนทั่วถึง โปรดให้ทรงจัดสร้างโรงเรียนชายแดนขึ้นเป็นหลายแห่ง เพื่อให้เยาวชนในท้องถิ่นนั้นๆ ได้มีโอกาสศึกษาเล่าเรียน ทั้งจัดตั้งแพทย์เคลื่อนที่ขึ้นและโปรดให้ออกใบทำการรักษาพยาบาลประชาชนในท้องถิ่นที่ต่างๆ ทั่วราชอาณาจักร เมื่อใดมีภัยพิบัติเกิดขึ้นก็เสด็จออกไปเยี่ยมเยียนผู้ประสบเคราะห์ ประสบภัยโดยทั่วหน้า ประทานทรัพย์เงินส่วนพระองค์แก่ทางราชการและองค์การกุศลต่างๆ ให้จัดหาเครื่องอุปโภค บริโภคตลอดจนยารักษาโรคเพื่อนำไป

แจกจ่ายบรรเทาความเดือดร้อน นอกจากนี้ยัง เสด็จออก เยี่ยมเยียนเจ้าหน้าที่ตำรวจทหารและพลเรือน ซึ่งมีหน้าที่ ปฏิบัติราชการ ณ ชายแดนจนถึงฐานที่ปฏิบัติงาน โดยมีได้ ทรงหวั่นเกรงต่อความยากลำบากและภยันตรายใดๆ ด้วยทรงมุ่งหวังตั้งพระหฤทัยที่จะให้เกิดประโยชน์สุขแก่ ประชาชนส่วนรวมเป็นสำคัญ

ในด้านการพระศาสนา นั้น ก็ได้ทรงสนับสนุน การศึกษาและปฏิบัติธรรมอย่างกว้างขวางและได้ทรงบริจาค วัตถุปัจจัยเกื้อกูลกิจการต่างๆ ในพระบวรพุทธศาสนาและ ในศาสนาอื่นๆ อยู่เสมอ ในส่วนพระองค์แล้ว ก็ทรงเป็น อุปการณียุคผู้ยิ่งกว่าผู้ใด เบื้องต้นแต่ได้ทรงอภิบาล บำรุงและทรงอนุสาสน์สั่งสอนความดีงามตามขัตติย ราชประเพณี ตั้งแต่ยังทรงพระเยาว์มาและยังมีพระหฤทัย สิ้นหาห่วงใยอยู่มิได้ขาด ทั้งได้ทรงรับพระราชภาระปฏิบัติ ราชการแผ่นดินในคราวที่เสด็จพระราชดำเนินไปต่างประเทศ เป็นหลายครั้ง บัดนี้สมเด็จพระราชชนนีเสด็จเหลืออยู่ พระองค์เดียว ที่ทรงเป็นเขตอันล้ำเลิศอันจะให้เกิดสิริสวัสดิ พิพัฒนามงคลแด่พระองค์

จึงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้ประกาศเฉลิมพระนามสมเด็จพระราชชนนีศรีสังวาลย์ตาม ที่จารึกในพระสุพรรณบัฏว่า สมเด็จพระศรีนครินทร์รา บรมราชชนนี ให้ทรงเจริญพระชนมายุ พรรณ สุข พล ปฏิภาณ ธนสารสมบัติ สรรพสิริสวัสดิพิพัฒนามงคล วิบุลศุภผล สกลเกียรติยศ ปรากฏมโหฬารตลอดจักรวาล เทอญ

ประกาศ ณ วันที่ 9 มิถุนายน พุทธศักราช 2513 เป็นปีที่ 25 ในรัชกาลปัจจุบัน

สมเด็จพระศรีนครินทร์ราบรมราชชนนีทรงเริ่มเสด็จ พระราชดำเนินเยี่ยมราษฎรต่างจังหวัด ในพุทธศักราช 2507 พระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์เพิ่งสร้างเสร็จได้ปีเศษ พระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงเชิญเสด็จพระราชดำเนินไปประทับที่ ภูพิงคราชนิเวศน์นอกจากจะได้ทรงพักผ่อนพระอิริยาบถแล้ว การทรงพระราชดำเนินตามป่าเขาและการเยี่ยมหมู่บ้านต่างๆ ทำให้ทรงพบเห็นความทุกข์ยากของประชาชนในท้องถิ่นที่ ห่างไกลความเจริญ ขาดแคลนโรงเรียน มีปัญหาด้ว การอนามัยไม่มีทั้งแพทย์และพยาบาล แม้แต่เหล่าตำรวจ ตระเวนชายแดนที่ปฏิบัติหน้าที่ในท้องถิ่นทุรกันดารก็ยังมี สภาพความเป็นอยู่ที่แร้นแค้น ด้วยน้ำพระราชหฤทัยเปี่ยม ไปด้วยพระเมตตา สมเด็จพระศรีนครินทร์ราบรมราชชนนีจึง

ได้ทรงเริ่มเสด็จพระราชดำเนินออกไปเยี่ยมเยียนตำรวจ ตระเวนชายแดนและประชาชนในท้องถิ่นทุรกันดารทั่วราชอาณาจักรตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ทั้งๆที่ขณะนั้นมีพระชนมายุได้ 64 พรรษาแล้ว

ในการเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎรต่างจังหวัด ทำให้ทรงทราบว่าการก่อสร้างโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนได้ ดำเนินโครงการจัดตั้งโรงเรียนชาวเขาและประชาชนไกล คมนาคมในพื้นที่ซึ่งหน่วยงานที่รับผิดชอบการประถมศึกษา ยังเข้าไปไม่ถึง จึงทรงรับโครงการดังกล่าวไว้ในพระราชูปถัมภ์ พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ให้กองกำกับการ ตำรวจตระเวนชายแดนนำไปจัดสร้างโรงเรียนถึง 29 แห่ง และสร้างจากเงินที่มีผู้โดยเสด็จพระราชกุศลอีก 156 แห่ง มีพระสหายคือ คุณเบ็ตตี้ ดูเบน เป็นอาทิ เมื่อโรงเรียน พระราชทานแต่ละแห่งสร้างเสร็จแล้วก็เสด็จพระราชดำเนิน ไปทรงเปิดโรงเรียนเหล่านั้นด้วยพระองค์เอง พร้อมกับ พระราชทานสิ่งของต่าง ๆ แก่โรงเรียน เช่น พระพุทธรูปปร. ธงชาติ พระบรมฉายาลักษณ์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว อันหมายถึงชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์แล้วยังมีสมุด ดินสอ เครื่องแบบนักเรียน และของใช้อื่น ๆ อีก

ในการเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎรในดินแดน ห่างไกลนั้นได้โปรดให้คณะแพทย์ในขบวนออกรักษาพยาบาล ประชาชนที่เจ็บไข้ได้ป่วยด้วย นับว่าเป็นจุดเริ่มต้นของ หน่วยแพทย์อาสาเคลื่อนที่ในพระองค์ ทั้งนี้ก่อนที่จะทรง เริ่มพระราชภารกิจนี้ได้ทรงสำรวจหาข้อมูลและปัญหาต่าง ๆ เป็นแนวทางช่วยเหลือประชาชน ในพุทธศักราช 2511 ได้ทรงทดลองให้แพทย์ในขบวนเสด็จออกไปตั้งหน่วยแพทย์ เคลื่อนที่ตรวจรักษาประชาชนในท้องถิ่นทุรกันดารแล้วเสด็จ พระราชดำเนินไปทอดพระเนตรการปฏิบัติงานด้วย พระองค์เอง

ในปีต่อมาพุทธศักราช 2512 สมเด็จพระศรีนคริน ทรบรมราชชนนีได้มีพระราชปรารภเกี่ยวกับแนวพระราชดำริ ในการจัดหน่วยแพทย์เคลื่อนที่กับพันเอกนิรันดร ชัยนาม ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ในขณะนั้น ผู้ว่าราชการจังหวัด กับภริยาจึงได้ไปเชิญชวนบรรดาแพทย์ ทันตแพทย์ เภสัชกร และพยาบาล เข้ามาเป็นอาสาสมัครทำงานในหน่วยแพทย์ เคลื่อนที่ในพระองค์ ดังนั้นจึงโปรดเกล้าฯ ให้อาสาสมัคร เข้าเฝ้าฯ ณ พระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ จังหวัดเชียงใหม่ มีการประชุมเพื่อจัดตั้งหน่วยแพทย์เคลื่อนที่ ผลการประชุม ทำให้เกิดหน่วยแพทย์อาสาสมเด็จพระราชชนนี ใช้อย่าง

“พอ.สว.” ใช้เฮลิคอปเตอร์เป็นยานพาหนะ โดยได้รับพระราชทานอาหารและยา และออกปฏิบัติการเฉพาะวันเสาร์ วันอาทิตย์ในเขตปฏิบัติการของกองกำลังการตำรวจตระเวนชายแดนเขต 5 จึงถือได้ว่า พอ.สว. ประจำจังหวัดเชียงใหม่ เป็น พอ.สว.จังหวัดแรกของประเทศไทย ก่อกำเนิดเมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ พุทธศักราช 2512

ในช่วงระยะเวลาเพียง 1 ปี พอ.สว. ได้เพิ่มเป็น 31 จังหวัด ทรงวางหลักเกณฑ์ในการรับจังหวัดเป็นจังหวัด พอ.สว. ขณะนั้นว่า ต้องเป็นจังหวัดชายแดน และผู้ว่าราชการจังหวัดในนามของแพทย์และประชาชนกราบบังคมทูลขอพระราชทานให้มี พอ.สว. ประจำจังหวัดนั้น ๆ ครั้นถึงปลายพุทธศักราช 2515 มีพระราชดำริให้เริ่มทดลองใช้วิทยุรับ-ส่ง สำหรับแพทย์ใช้ติดต่อกับคนไข้โดยตรง ผ่านสถานีอนามัยที่อยู่ห่างไกลเพื่อปรึกษาโรคและแนะนำการรักษาทางอากาศ เช่นที่ประเทศออสเตรเลียดำเนินการอยู่ ในปีต่อมาจึงได้กำหนดหน่วยแพทย์อาสาทางอากาศ พร้อมทั้งจัดยาพระราชทานไว้สำหรับจ่ายให้คนไข้ทันทีตามสถานีอนามัยที่ดำเนินการติดตั้งวิทยุรับ-ส่งแล้ว

เพื่อให้การดำเนินงานของ พอ.สว. มีรากฐานที่มั่นคง และสามารถดำเนินการไปได้อย่างต่อเนื่อง ในพุทธศักราช 2517 สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีจึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานทุนเริ่มแรก 1 ล้านบาท เพื่อจัดทะเบียนหน่วยแพทย์อาสาเป็น “มูลนิธิแพทย์อาสาสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี” โดยทรงเป็นนายกิตติมศักดิ์ด้วยพระองค์เอง และมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขเป็นประธานกรรมการบริหาร และต่อมาในพุทธศักราช 2528 ได้มีการแก้ไขตราสารมูลนิธิขึ้นใหม่ กำหนดวัตถุประสงค์หลักของตราสาร คือจัดหาส่งเสริมให้มีแพทย์และเจ้าหน้าที่อาสาสมัครทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ปฏิบัติงานช่วยเหลือให้การรักษา ป้องกัน ส่งเสริมฟื้นฟูสุขภาพอนามัยของประชาชนและเจ้าหน้าที่ในท้องถิ่นทุรกันดาร ห่างไกลทางคมนาคม ตลอดจนจัดให้มีการรักษาพยาบาลผู้ป่วยในท้องถิ่นทุรกันดาร โดยการส่งการรักษาทางเครื่องมือ สื่อสาร

อนึ่ง ในการจัดตั้งหน่วยแพทย์เคลื่อนที่ พอ.สว.นั้น สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีทรงสนพระทัยในเรื่อง

บริการทันตกรรมเป็นพิเศษได้ทรงกำชับว่า “ต้องมีทันตแพทย์ไปช่วยชาวบ้านทุกครั้ง เนื่องจากคนไขในถิ่นทุรกันดาร เมื่อมีโรคฟันจะต้องทนทุกข์ทรมานและไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ ดังนั้นต้องมีทันตแพทย์ไปด้วยโดยด่วน”

พระราชกรณียกิจที่สำคัญของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ที่สมควรอัญเชิญมาเฉลิมพระเกียรติไว้ ณ ที่นี้คือ **แนวทางอบรมปมปณิสัยเด็กและเยาวชน** นอกจากจะทรงอภิบาล และอนุสาสน์พระราชโอรส พระราชธิดา ให้ทรงเจริญสิริวัฒนาและเพียบพร้อมไปด้วยพระคุณวุฒิพระคุณธรรมแล้ว ยังได้ทรงอุปถัมภ์พระญาติและข้าราชการบริหารเป็นจำนวนมาก ‘องคต’ ผู้สื่อสารพิเศษของวารสาร **วงวรรณคดี** ประจำสวิตเซอร์แลนด์ได้เขียนลงวารสารดังกล่าว ฉบับเดือนตุลาคม พุทธศักราช 2490 บันทึกไว้ว่าเขาได้ไปเฝ้าฯ สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีระหว่างที่กำลังทรงพรวนดินอยู่รอบๆ ตันบานขึ้นที่ปลูกไว้บริเวณพระตำหนักวิลล่าวัฒนา และพระองค์รับสั่งขึ้นว่า

“ต้นไม้มีมันคล้าย ๆ คน ตันบานขึ้นนี้ฉันไม่ได้ปลูกด้วยเมล็ด แต่ไปซื้อต้นเล็ก ๆ ที่เขาเพาะแล้วมาปลูก แต่มันก็งามและแข็งแรงดี เพราะอะไรหรือ เพราะคนที่เขาขายนั้นเขารู้จักเลือกเมล็ดที่ดีและดินที่เขาใช้เพาะก็ดีด้วยนอกจากนั้นเขายังรู้ว่าจะเพาะอย่างไร ซึ่งฉันไม่สามารถทำได้เช่นเขาเมื่อฉันเอามาปลูก ฉันต้องดูแลใส่ปุ๋ยเสมอ เพราะดินที่ไม่มีดีต้องคอยรดน้ำพรวนดินบ่อย ๆ ต้องเอาหญ้าและต้นไม้ที่ไม่ดีออกเด็ดดอกไม้ที่เสียๆทิ้ง คนเราก็เหมือนกัน ถ้ามีพันธุ์ดีเมื่อเป็นเด็กก็แข็งแรงฉลาด เมื่อพ่อแม่คอยสั่งสอน เด็ดเอาที่เสียออก และหาปุ๋ยที่ดีใส่อยู่เสมอ เด็กคนนั้นก็จะเป็นคนที่เจริญ และดีเหมือนกับต้น และดอกบานขึ้นเหล่านั้น”

“คนดีของใต้ผ้าพระบาทควรมีคุณสมบัติอย่างไรพะยะค่ะ” ข้าพเจ้ากราบทูลถาม

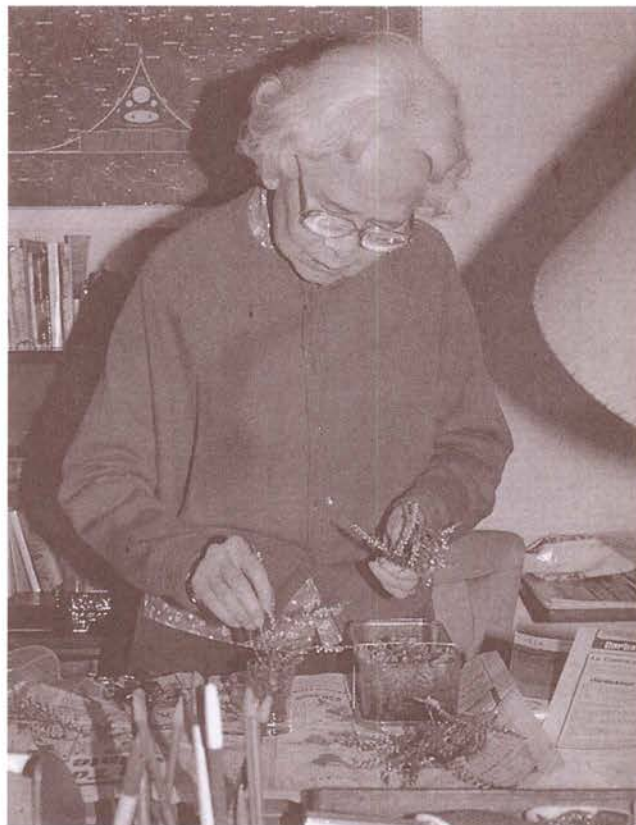
“คนดีของฉัฉันรี จะต้องเป็นคนที่ไม่พูดปด ไม่สอพลอ ไม่อิจฉาริษยา ไม่คดโกง และไม่มีความทะเยอทะยานอย่างบ้าๆแต่พยายามทำหน้าที่ของตนให้ดีในขอบเขตของศีลธรรม” ทรงอธิบาย

ท่านผู้หญิงบุญเรือน ชุณหะวัณ ซึ่งเป็นพระญาติห่าง ๆ ทางพระบิดา ได้ทรงพระกรุณาชุบเลี้ยงที่วังสระปทุมตั้งแต่อายุ 8 ขวบ และตามเสด็จไปประเทศสวิตเซอร์แลนด์เมื่อพุทธศักราช 2476 ด้วย ได้กรุณาให้สัมภาระแก่

ผู้เรียบเรียงเมื่อวันที่ 19 มีนาคม พุทธศักราช 2533 กล่าวถึงการอบรมของพระองค์ว่า ไม่ได้ทรงสั่งสอนอย่าง จ้าจี้จ้ำไซ โปรดตรัสสั้น ๆ ให้คิดพิจารณาเอาเอง ทรงสอน ให้เป็นตัวของตัวเอง ช่วยตัวเอง ใช้สมองให้มาก เคยขอ พระราชทานพระอนุญาตออกไปข้างนอกวัง ตรัสให้คิดเอาเอง ว่าสมควรไปไหม ประการสำคัญที่รับสั่งอยู่เสมอคือ *อย่าลืมตัว* นอกจากนั้นยังทรงสอนถึงการใช้จ่าย พระราชทานเงินให้ใช้อาทิตย์ละ 25 สตางค์ ต้องทำบัญชี ถวายให้ทอดพระเนตรว่าใช้อะไรบ้าง และจะต้องเหลือ อย่างน้อยอาทิตย์ละ 2 สตางค์ เมื่อตามเสด็จไปอยู่ สวิตเซอร์แลนด์แล้วก็โปรดให้เรียนภาษาฝรั่งเศส และ ทรงส่งเข้าโรงเรียนประจำซึ่งเป็นโรงเรียนสอนการดูแล เด็กอ่อนคล้ายกับเรียนเป็นครูอนุบาล เคยเสด็จพระราชดำเนิน เพียงลำพังพระองค์มาเยี่ยมที่โรงเรียน ทำให้ท่านผู้หญิงดีใจ ถึงกับร้องไห้

พระราชอัยยาคัยและพระราชจริยวัตรอื่น ๆ นั้น ย่อมเป็นที่ทราบกันดีว่าสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี โปรดความสงบ เรียบง่าย และมีอัธยาศัย แต่ก็ทรงบำเพ็ญทาน บารมีอย่างเต็มที่ ขอแต่ให้มีเหตุผลอันสมควร นอกจากนั้น มีแนวพระราชดำริว่า *เวลาเป็นของมีค่า* จึงมิได้ทรงอยู่นิ่งเฉย โปรดการศึกษาค้นคว้า ทรงทำงานศิลปหัตถกรรมต่าง ๆ จนถึงการบินพระพุทธรูป ส่วนพระราชจริยวัตรก็เป็นที่ ประทับใจแก่ข้าราชการทุกคนว่าทรงห่วงใยผู้น้อยในสภาพ ความเป็นอยู่และอาหารการกินอยู่มิได้ขาด ทรงคำนึงถึง ความรู้สึกของประชาชนในชนบททางไกลที่ตั้งใจเดินทางมา คอยรับเสด็จ ดังนั้นแม้ฝนจะตก แดดจะออก หรือมีคลื่นลม เป็นอุปสรรคประการใด ก็ทรงพระอุตสาหะเสด็จพระราช ดำเนินออกเยี่ยมเยียนประชาชนตามนัดหมายมิได้คลาดเคลื่อน

ผู้เรียบเรียงได้รับความกรุณาจาก ศาสตราจารย์ นายแพทย์อุดม โปษะภุชณะ เลขานุการมูลนิธิ พอ.สว. พลเอกทองสุข บุษสาย และพลเรือเอกศุภวาร มลิินทางกูร ซึ่งทำหน้าที่ราชองครักษ์สนองพระเดชพระคุณอย่างใกล้ชิด เป็นเวลาช้านาน ได้เล่าถึงพระราชอัยยาคัย และพระราช จริยวัตรที่ท่านประทับใจไว้มาก ดังเช่นพระองค์มิได้มี พระเมตตากรุณาเฉพาะชาวบ้านที่ยากจนในห้องถิ่น ทูรกันดารเท่านั้น ยังได้ทรงเอื้ออาทรถึงข้าราชการใน วังสระปทุมด้วย คือ ข้าหลวง 5 คน มหาดเล็ก 7 คน ได้รับพระราชทานอาหารจากโรงครัวทั้ง 3 มื้อ ต่อมา มี เหตุขัดข้องบางประการก็ทรงพระกรุณาพระราชทานค่าอาหาร

เดือนละ 28,000-29,000 บาท และยังมีเบี้ยเลี้ยงวันละ 18 บาทต่อคนอีกต่างหาก

เมื่อเสด็จพระราชดำเนินไปเยี่ยมเยียนประชาชน ในต่างจังหวัดมักจะทรงพระราชดำเนินไปตรวจโรงครัว ทรงสนพระทัยซักถามจำนวนคนที่ตามเสด็จว่ามีเท่าใด ออกจ่ายกับข้าวที่ไหน คนครัวมีพอไหม บางครั้งก็ทรงเปิด ภาชนะดูว่ามีอาหารอะไร ทรงถามว่าอาหารมีกี่อย่าง เชารับประทานกันได้ไหม ถ้าเป็นการเสด็จพระราชดำเนิน ไปประทับตามเขื่อนกั้นน้ำของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่ง ประเทศไทยหรือของกรมชลประทาน การไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ หรือกรมชลประทานจะประกอบอาหารเลี้ยงผู้ตามเสด็จและ เจ้าหน้าที่ที่ไปถวายอารักขาทั้ง 3 มื้อ ถ้าเสด็จพระราชดำเนิน โดยเรือของกองทัพเรือ ทางกองทัพเรือจะมิงบประมาณค่า อาหารพร้อม แต่ถ้าเป็นเรือของตำรวจน้ำก็จะพระราชทาน เงินเป็นค่าอาหารของทุกคน เดิมเกียงกันว่าถ้าเป็นนายตำรวจ สัญญาบัตร ได้รับพระราชทานโดยไม่เสียเงิน ที่ต่ำกว่า สัญญาบัตรก็เบี้ยเลี้ยงเป็นค่าอาหารเมื่อความทราบฝ่าละออง พระบาทก็มีรับสั่งว่าไม่ยุติธรรม โปรดเกล้าฯพระราชทาน พระราชทรัพย์ส่วนพระองค์เป็นค่าอาหารของเจ้าหน้าที่ทุกคน

ในการเสด็จพระราชดำเนินออกต่างจังหวัดทรงห่วงใยเจ้าหน้าที่ผู้น้อยมาก เมื่อเสร็จสิ้นพระราชภารกิจก็จะพระราชทานเสื้อผ้าเครื่องอุปโภคบริโภคแก่เจ้าหน้าที่พลเรือนตำรวจทหารที่มาถวายอารักขา บางครั้งอากาศหนาวก็โปรดนำเสื้อผ้ามาพระราชทานก่อนเสด็จพระราชดำเนินกลับ ในยามศึกเมื่อทรงได้ยินทหารตำรวจที่ยินยอมไอก็จะโปรดให้มหาดเล็กนำยามาพระราชทาน ทรงสอบถามว่าทหารตำรวจที่ยินยอมนั้นมีผู้หรือซุ่มพักอาศัยหรือไม่ เคยมีพระราชดำรัสว่าเพียงเล็กสำคัญ ถ้าเพียงเล็กไม่หมุนเพียงใหญ่ก็หมุนไม่ได้ จึงต้องปกป้องผู้น้อย

พระราชจริยวัตรที่ประทับใจประชาชนโดยทั่วไปคือการ**ไม่ถือพระองค์** ไม่ทรงรังเกียจคนยากจน และแม้ผู้เจ็บไข้ได้ป่วยที่เข้าใกล้ชิดแล้วอาจติดเชื้อมาได้ เช่นเมื่อคราวเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมนิคมคนไข้โรคเรื้อนที่จังหวัดเชียงใหม่ คนไข้คนหนึ่งกำลังทำงานแกะสลักเกิดผิดพลาดเครื่องมือไปบาดมือเลือดออก ทรงจับมือคนไข้ขึ้นมาทอดพระเนตรแผล นายแพทย์ที่ตามเสด็จได้ต่อว่าราชของครุฑว่าทำไมไม่ห้ามพระองค์ทรงถามแพทย์ว่าร่างกายคนมีภูมิคุ้มกันโรคเรื้อนได้กี่ปี ได้รับคำกราบบังคมทูลตอบว่า 20 ปี จึงตรัสว่า ฉันทายก่อนที่จะเป็นโรคนี

ข้าราชการที่ใกล้ชิดมักจะได้รับพระราชทานพระวาจาสั่งสอนเสมอว่า **ทำอะไรต้องทำให้ดีทำอะไรให้ทำเป็นเรื่องเป็นราว** และมีพระราชดำรัสว่า **คนที่อยู่กับฉันอย่าคืออย่าพูดปิด ฉันไม่เชื่อใครทั้งหมดจนกว่าจะเห็น ขณะนี้ยังพิสูจน์ไม่ได้ก็ทำตามเขาไปก่อน** เรื่องความประหยัดเป็นเรื่องที่ทรงสั่งสอนมาก มีพระราชดำรัสว่าใครกินเท่าไรก็กินไปแต่อย่าให้เหลือ เวลาตามเสด็จไปยังชนบทเมื่อถึงเวลาพักรับประทานอาหารก็แจกข้าวห่อ ใครที่คิดว่าจะรับประทานไม่หมด หรือไม่ชอบอาหารบางอย่าง ก็แบ่งออกตักมาไว้เป็นกองกลาง ให้ผู้ต้องการมารับเพิ่มเติม และก่อนจะออกเดินทางก็ต้องเก็บกวาดทำความสะอาดให้เรียบร้อยเสียก่อน ชยะบางอย่างเผาได้ก็เผา เผาไม่ได้ก็ขุดหลุมฝัง

พระราชอัธยาศัยสำคัญยิ่งอีกประการหนึ่ง คือการโปรดธรรมชาติ โปรดทรงพระดำเนินป็นภูเขา และโปรดการปลูกต้นไม้ ไม้ดอกไม้ประดับ และพืชผักสวนครัว ในกลางเดือนมกราคม พุทธศักราช 2531 สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี และสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนากรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ได้เสด็จพระราชดำเนินไปประทับที่หน่วยพัฒนาต้นน้ำดอยตุง

แล้วมีพระราชดำรัสว่า **“ฉันจำได้ แลวันนี้ป่าได้มาตั้ง 20 ปีแล้ว เรื่องปลูกป่านี้ฉันชอบและอยากทำมานานแล้ว”**

ดอยตุงอยู่ในเขตอำเภอแม่จันและอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย สูงกว่าระดับน้ำทะเลถึง 1,500 เมตร เป็นรอยต่อระหว่างชายแดนไทย-พม่า เป็นทิวเขาดินน้ำล้าธารสลับซับซ้อน แต่มีสภาพเป็นป่าเสื่อมโทรม เพราะชาวเขาได้บุกกรุกทำลายป่าเพื่อปลูกฝิ่นและทำไร่เลื่อนลอย สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี มีพระราชปรารภถึงโครงการที่พระองค์จะไปทรงปลูกป่าที่ดอยตุงกับผู้บัญชาการทหารบก ขณะนั้น กองทัพบกจึงได้รายงานขออนุมัติจากรัฐบาลจัดทำโครงการพัฒนาดอยตุงขึ้นในพื้นที่ประมาณ 40,000 ไร่ และได้รับความร่วมมือสนับสนุนจากหน่วยข้าราชการพลเรือนอีก 33 กรม ใน 6 กระทรวง พัฒนาการปลูกป่าและการเกษตร สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีได้ทรงมอบให้กรมชลประทานก่อสร้างพระตำหนักขึ้นบนดอยนี้ด้วยพระราชทานทรัพย์สินส่วนพระองค์ เพื่อจะได้ทรงงานที่ทรงรักและพอพระทัย ในพุทธศักราช 2532 พระองค์ได้ทรงใช้เวลาส่วนใหญ่บนดอยตุง ทรงเพาะกล้าไม้ด้วยพระองค์เองและเสด็จพระราชดำเนินไปทรงปลูกป่าในพื้นที่ทรงงานหลายแห่ง

เพื่อเป็นการสนองพระมหากรุณาธิคุณและเพื่อแสดงความกตัญญูตเวทีแด่สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี รัฐบาลจึงได้เชิญชวนประชาชนทั่วราชอาณาจักร ร่วมแรงใจกันปลูกต้นไม้ 90 ล้านต้นในศุภมงคลวาระที่พระองค์ทรงเจริญพระชนมายุ 90 พรรษา แล้วเสร็จสมบูรณ์ในวันที่ 21 ตุลาคม พุทธศักราช 2534 อันเป็นการฟื้นฟูสมดุลงานธรรมชาติและขจัดสิ่งแวดล้อมที่เลวร้ายลงทุกขณะให้กลับคืนมาเช่นเดิม เท่ากับเป็นการสนองพระเดชพระคุณอย่างเป็นคุณค่ายิ่ง เมื่อป่าไม้ที่ปวงชนชาวไทยมีน้ำใจสมานฉันท์ปลูกถวาย เจริญเติบโตแข็งแรง เขียวชอุ่มไปทั่วประเทศก็จะเป็นทิพยโอสถที่ชาวเราได้ถวายแด่สมเด็จย่าของปวงชนจะได้ทรงเจริญพระชนมายุ ยิ่งยืนนาน เป็นมิ่งขวัญ เป็นที่เคารพเทิดทูนของมหาชนชาวไทยให้ร่มเย็นเศียรเกล้าตลอดกาลนาน

ความจงรักภักดีของคนไทยที่มีแด่สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี มิได้มีเพราะเห็นว่าพระองค์เป็นพระบรมวงศ์ฝ่ายในผู้สูงพระชนมายุเท่านั้น แต่เพราะคนไทยประจักษ์ว่าแต่ละพระราชของพระองค์เต็มด้วยความบริสุทธิ์เต็มไปด้วยพระราชกรณียกิจอันเป็นคุณประโยชน์แก่บ้านเมืองและประชาชน พระราชอัธยาศัยที่ไม่ถือพระองค์ แม้หมู่

ประชาชนที่ไม่เข้าใจถึงราชประเพณีที่ไม่สมควรไปนับญาติกับ
เจ้านาย ขานพระนามว่า “สมเด็จพระยา” ด้วยความเคารพรัก
อย่างบริสุทธิ์ใจ เมื่อความทราบไปถึงพระกรรณ ก็ตรัสแต่
เพียงสั้น ๆ ว่า “เออ...ฉันเป็นย่าเขาก็แล้วกัน” นอกจากนั้น
ยังโปรดความเรียบง่ายและมีอัธยาศัย พระคุณลักษณะเหล่านี้
เป็นมนต์อันวิเศษในการดึงดูดจิตใจของประชาชนให้เคารพบูชา
พระองค์

สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีเสด็จสวรรคต
เมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม พุทธศักราช 2538 ยิ่งความเศร้า
สลดอาลัยแก่ประชาชนชาวไทยอย่างแท้จริง ด้วยต่างสำนึก
ในพระมหากรุณาธิคุณ และจะประทับอยู่ในความทรงจำไป
ชั่วกาลนาน

อยุธยา....พระมหากษัตริย์คุณรำลึก

บทเรียนจากสมเด็จพระเจ้า

พลเอกเอกภริณี kvana

เมื่อเล็ก ๆ ผมเคยติดตามคุณแม่ไปเฝ้าสมเด็จพระเจ้า และ ทูลกระหม่อมที่วังสระปทุมบ่อย ๆ แต่ก็ได้แต่หมอบเฝ้าอยู่เฉย ๆ ฟังท่านรับสั่งกับคุณแม่ ด้วยเรื่องของผู้ใหญ่ไม่ใช่เรื่องสนุกของเด็ก ๆ

ต่อมาเมื่อผมได้เฝ้าที่โลซานน์ จึงได้ฟังพระกระแสโดยตรง ท่านรับสั่งว่ามาเรียนเมืองนอกต้องเตรียมอธิบายให้ฝรั่งฟังด้วยว่า พระพุทธศาสนาคืออะไร แล้วรับสั่งถามว่ารู้หรือไม่ว่าพระพุทธเจ้าตรัสรู้อะไร

บังเอิญเหลือเกินที่ผมเคยได้อ่านบทพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 6 มาก่อน จึงกราบทูลไปว่าตรัสรู้อริยสัจสี่ สมเด็จพระเจ้ารับสั่งว่า รู้ยังงั้นก็คิดแล้ว บางคนบอกว่านับถือพระพุทธศาสนา แต่อธิบายไม่ถูกว่าหลักของพระพุทธศาสนาคืออะไร

ผมกราบทูลว่า แม้กระนั้นข้าพระพุทธเจ้าก็อธิบายเป็นภาษาฝรั่งไม่ถูกว่า ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค แปลว่าอะไร สมเด็จพระเจ้าทรงพระสรวล แล้วทรงอธิบายให้ฟังอย่างละเอียด เลยไปถึงคำอธิบายเกี่ยวกับมรรค 8 ด้วย

เป็นอันว่า การที่ได้เฝ้าครั้งแรกที่เมืองโลซานน์ สมเด็จพระเจ้าได้ทรงสอนศัพท์เกี่ยวกับพระพุทธศาสนามากมาย มิฉะนั้นผมก็ต้องไปอธิบายให้ฝรั่งฟังไม่ได้ว่า พระพุทธศาสนาของเราคืออะไร

ต่อมาได้มีโอกาสไปเฝ้าที่เมืองอะโรซ่า ขณะไปทรงสกีที่นั่น รับสั่งว่าจะมาอยู่ที่ HOTEL KULM ด้วยกันก็ไม่คุ้มและไม่จำเป็นด้วย เพราะมันแพงเกินไป และไม่มีใครรู้จัก เราไม่จำเป็นต้องรักษาหน้าอะไร แล้วทรงจัดให้ไปอยู่กับครอบครัวชาวสวิสใกล้ ๆ กันนั้น แต่เวลาไปเล่นสกีให้ไปเล่นที่ KULM พร้อมกับพระองค์ท่าน และเมื่อครบกำหนดเมื่อผมไปชำระค่าที่พัก เจ้าของบ้านก็บอกว่าสมเด็จพระเจ้าจ่ายให้หมดแล้ว นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณเป็นอย่างยิ่ง

อีกหลายปีต่อมา ผมได้ไปเฝ้าที่คาโวส คราวนี้รับสั่งว่าเป็นผู้ใหญ่ขึ้นแล้ว และมาคนเดียวพักเสียที่นี้ก็แล้วกัน แล้วก็ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พักที่โรงแรมเดียวกับพระองค์ท่าน และทรงรับไว้ในพระราชทานแคว้นโดยตลอด

อีกหลายสิบปีต่อมา ผมมีหน้าที่ตามเสด็จไปรับใช้เมื่อเสด็จพระราชดำเนินทางอากาศ ไปทรงเยี่ยมราษฎรตามต่างจังหวัดและในกิจการของ พอ.สว. ก็ได้รับบทเรียนอันมีค่าอีกหลายบทเป็นต้นว่า

ในเครื่องบินพระที่นั่ง ขณะที่พวกเราเตรียมเครื่องว่างและพระสุธารสถวาย และแจกจ่ายข้าราชการที่ตามเสด็จก็ได้เสด็จเข้ามาทอดพระเนตร และทรงช่วยจัดด้วย เมื่อได้กราบทูลทักท้วงก็รับสั่งว่า **“จัดให้ฉันกินมาหลายเที่ยวแล้ว คราวนี้ขอให้ฉันจัดเลี้ยงบ้าง”** แล้วก็ประทับนั่งลงทรงจัดอาหารว่างมอบให้เจ้าหน้าที่นำไปพระราชทานข้าราชการ **อะไรจะถึงขนาดนั้น!**

ในการแปรพระราชฐานไปประทับในต่างจังหวัด มักจะพระราชทานเลี้ยง ข้าราชการในท้องถิ่นตลอดถึงกำนันผู้ใหญ่บ้านด้วย คราวหนึ่ง ทอดพระเนตรเห็นบางคนตักอาหารจนล้นจาน แล้วก็กินไม่หมด เหลือตั้งครึ่ง จึงรับสั่งเตือนว่า **“ทีหลังตักแต่เพียงพอดี ไม่พอก็กินอีกไม่ได้ เอาไปทิ้งน่าเสียดาย คนที่เขาคอยใจจริง ๆ ไม่มีจะกินอีกมาก”**

พระดำรัสนี้ ไม่ใช่จะทรงเตือนเฉพาะผู้นั้นเท่านั้น แต่ทุกคนที่ได้ยิน จำใส่ใจไว้แน่นอนว่า **“คนที่เขาคอยใจไม่มีจะกินยังมีอีกมาก”** ฉะนั้นไม่แต่การรับพระราชทานเลี้ยงเท่านั้น ในชีวิตประจำวันเราก็ต้องนึกถึงผู้ด้อยโอกาสทั้งหลายด้วย

ในการทรงแจกของในต่างจังหวัด พอถึงตอนพระราชทานของเล่นแก่เด็ก ได้ทรงพิถีพิถันมาก ทรงเลือกของเล่นแต่ละชิ้นให้เหมาะแก่เพศและวัยของเด็กที่จะรับพระราชทาน ผมเคยกราบทูลทักท้วงว่าทำไมต้องทรงเลือกถึงขนาดนั้น ทรงหันมารับสั่งว่า **“ของทุกชิ้นไม่เหมาะกับคนทุกคน ถ้าเราให้แล้วเขาไม่ได้รับความพอใจเต็มที่ ของราคา 1 บาท ก็มีค่าเพียงสลึงเดียว ถ้าเราให้ของที่เขาคอยใจจริง ๆ จะมีค่าแก่เขามาก เขาจะดีใจและเล่นได้เต็มที่”**

เป็นบทเรียนที่มีค่ายิ่ง ที่พวกเราต้องนำมาคิด เมื่อจะให้อะไรแก่ลูกหลานของเราด้วยว่า ต้องเลือกของที่เขาเห็นคุณค่า และมีประโยชน์แก่เขาจริง ๆ

แม้จะทรงดำรงตำแหน่ง **“แม่ฟ้าหลวง”** สมเด็จพระเจ้าก็ทรงยอมเหน็ดเหนื่อย และพิถีพิถันจริง ๆ แม้แต่สิ่งเล็กน้อยที่เราไม่คิดว่าจะต้องทรงใช้เวลาถึงเพียงนั้น

ใครที่ได้มีโอกาสตามเสด็จไปรับใช้ในงานและในที่ต่าง ๆ นับเป็นบุญมหาศาลที่ได้มีโอกาสรับพระราชทาน **“บทเรียน”** อันหาค่ามิได้ จาก **“สมเด็จพระเจ้า”**

เรื่องเล่า

จากคนขับเครื่องบินพระที่นั่ง : พ.ต.อ.ละเอื้อน ปิ่นสุวรรณ

พ.ต.อ.ละเอื้อน ปิ่นสุวรรณ เป็นชาวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา บ้านอยู่หน้าวัดเขียน ตำบลท่าวรออำเภอบางบาลพระนครศรีอยุธยา ท่านเป็นทหารอากาศมาก่อนที่จะโอนมาอยู่กรมตำรวจ และปฏิบัติหน้าที่คนขับเครื่องบินพระที่นั่ง สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ตั้งแต่อายุ 30 กว่าปี ยศ พ.ต.ต. จนเกษียณอายุราชการ เมื่อปีพุทธศักราช 2527

เหตุที่ พ.ต.อ.ละเอื้อน ได้รับเลือกเป็นคนขับเครื่องบินพระที่นั่ง เพราะในหน่วยเฮลิคอปเตอร์ กองบินตำรวจ ขณะนั้นมีท่านเป็นนักบินขับไล่เพียงคนเดียว มีประสบการณ์ผ่านการบินมามาก มีครูฝึกทั้งครูไทย และครูฝรั่ง สมัยที่เรียนอยู่โรงเรียนการบินเคยไปฝึกบินที่โคราชนาน 4 ปี ตอนบินปล่อยเดี่ยว ใช้เวลาน้อยที่สุด เรียนสำเร็จแล้วได้บรรจุเป็นนักบินขับไล่ที่กองบินน้อยที่ 1 ตอนเมือง บินเครื่องบินขับไล่ของญี่ปุ่น ต่อมาได้บินเครื่องบินสปีคไฟต์ของอังกฤษ

เครื่องบินพระที่นั่งลำแรกที่ พ.ต.อ.ละเอื้อนเป็นคนขับเป็นเฮลิคอปเตอร์ BELL รุ่น 204 หมายเลข 919 ลำต่อมา เป็น BELL รุ่น 205 และ BELL รุ่น 212 ซึ่งมี 2 ใบพัด และมีทวน สามารถลงจอดในทะเลได้ เมื่อจะบินครั้งแรกท่านกราบบังคมทูลถวายรายงานสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีเพียงครั้งนั้น ครั้งเดียวก็ทรงรู้จักจำชื่อ “ละเอื้อน” ได้ สมัยก่อนมีนักบินน้อย พ.ต.อ.ละเอื้อน เป็นนักบินที่ 1 คนเดียว ไม่มีนักบินที่ 2 สมเด็จพระบรมราชชนนี จะทรงประทับตรงที่นั่งนักบินที่ 2 ครั้งหนึ่งเสด็จไปปฏิบัติพระราชภารกิจที่จังหวัดกาญจนบุรี พื้นที่ข้างล่างเป็นภูเขา เกิดฝนตกหนัก กระจกหน้าเฮลิคอปเตอร์มีละอองน้ำจับเป็นฝ้ามัว สมเด็จพระบรมราชชนนี ทรงมีพระกรุณาใช้ผ้าเช็ดกระจกให้ ภายหลังเมื่อนักบินที่ 2 แล้ว จึงทรงเลื่อนไปประทับที่นั่งผู้โดยสารตอนกลางเครื่อง

ระหว่างเดินทาง ทรงไม่เคยมาเครื่องเลย และมักจะทรงงานปักผ้าสอดสัตส พ.ต.อ.ละเอื้อน เคยได้รับพระราชทานภาพ ผ้าปักเป็นรูปดอกไม้ มีพระนามาภิไธย ย่อ G.S.M เป็นผ้าปักที่สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ทรงช่วยปักด้วย การเสด็จบางครั้ง สภาพอากาศไม่ดี มีเมฆหนาหมอก สมเด็จพระบรมราชชนนี จะทรงมีรับสั่งถามว่า

“ฝนจะตกไหม”

ทรงเป็นห่วงราษฎรที่มารอเฝ้ารับเสด็จฯ อยู่ข้างล่างจะเปียกฝน ทั้งตรัสถามว่า

“ต้องลงให้ได้นะ เขาเดินทางข้ามดอยมาไกล ๆ”

ปรากฏว่าเครื่องสามารถลงได้อย่างปลอดภัยทุกครั้ง

ตอนจะนำเครื่องขึ้น บางครั้งอากาศไม่ดี ต้องลงบินขึ้นไปดูสภาพอากาศข้างบนก่อน และเมื่อลงมากลับมทูลว่า บินไม่ได้จริง ๆ สมเด็จพระบรมราชชนนีจะตรัสว่า

“ฉันต้องเปลี่ยนนักบินแล้ว”

เมื่อก่อน สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี จะเสด็จไปประทับที่เมืองโลซาน ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ปีละ 6 เดือน ทรงเคยตรัสกับคนขับเครื่องบินว่า

“ฉันไปเมืองนอก ไปเก็บเงินมาใช้”

เนื่องจากทางราชการมีงบประมาณน้อย หรือบางครั้งอาจไม่มีงบประมาณให้เลย แต่ต้องทรงใช้จ่ายเลี้ยงดูพวกข้าราชการบริหารทหาร ตำรวจ ที่ตามเสด็จไปช่วยทรงงาน และเมื่อเสด็จกลับจากสวิตฯ มักจะทรงมีอาหารจำพวกของขบเคี้ยวที่แจกบนเครื่องบิน มาฝากพวกข้าราชการบริหารที่ไม่เคยไป “เมืองนอก” ได้ลองรับประทาน

ระหว่างนั้น พ.ต.อ.ละเอื้อน จะทำหน้าที่คนขับเครื่องบินพระที่นั่ง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าฯ

พระบรมราชินีนาถ และพระราชวงศ์ ไปมาระหว่างพระตำหนักสวนจิตรลดา พระราชวังไกลกังวลหัวหิน และพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ บางครั้งเสด็จไปบ้าน ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ที่ขุนตาล สมัยที่ใช้เครื่องบิน BELL 204 ถ้ามีผู้ตามเสด็จหลายคนต้องเอาที่นั่งผู้โดยสารออกบ้าง นอกจากนี้ประทับสองพระองค์ ผู้ตามเสด็จต้องนั่งกับพื้น

ความประทับใจครั้งหนึ่งในชีวิตของ พ.ต.อ.ละเอื้อน เมื่อเป็นคนขับเครื่องบินพระที่นั่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ สมัยนั้นเพิ่งมีเครื่องบินเฮลิคอปเตอร์ E.4 เป็นครั้งแรก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จโดยเฮลิคอปเตอร์ของกองทัพบก ทอดพระเนตรจุดที่ตำรวจตระเวนชายแดนถูกผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์โจมตีที่อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน มีตำรวจได้รับบาดเจ็บ ต้องใช้เฮลิคอปเตอร์ลงไปรับ เสร็จแล้วต้องทรงเปลี่ยนมาประทับเฮลิคอปเตอร์ ของตำรวจ ซึ่ง พ.ต.อ.ละเอื้อน เป็นคนขับเพื่อเสด็จต่อไปยังอำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา

เดือนกุมภาพันธ์ พุทธศักราช 2517 พ.ต.อ.ละเอื้อน ฝึกบินเปลี่ยนแบบ เครื่อง BELL คาวาซากิให้กับนักบินใหม่ เกิดอุบัติเหตุเครื่องยนต์เร่งไม่ได้ตามเกณฑ์ ต้องร่อนลงกลางทุ่งนาใกล้ ๆ กองบินตำรวจ ตัวท่านและนักบินอีกคนได้รับบาดเจ็บ ขณะนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงกำลังใช้วิทยุอยู่ จึงทรงทราบเรื่องก่อน ทรงมีพระกรุณาให้โทรศัพท์ไปโรงพยาบาลภูมิพล ซึ่งมีนายแพทย์ประกอบ บุรพรัตน์เป็นผู้อำนวยการ มีพระราชกระแสรับสั่งให้เตรียมแพทย์ และทุกอย่างให้พร้อมรอรับนักบินที่บาดเจ็บ นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณอย่างหาที่สุดมิได้

ขณะพักรักษาตัวอยู่ที่โรงพยาบาลพ.ต.อ.ละเอื้อนได้รับพระราชทานแจกันดอกไม้เยี่ยมจากสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนาฯ สมเด็จพระบรมราชชนนี พระราชทานภาพซึ่งทรงทำจากดอกไม้แห้งเป็นของเยี่ยม และยังทรงพระกรุณาส่งไปรษณียบัตร ถามข่าว และอวยพรว่า

“ตอนนี้ ค่อยยังชิวแล้วใช่ไหม ขอให้หายเร็วๆ คิดถึง”

สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจ เยี่ยมเยียนราษฎรที่อยู่ห่างไกลในท้องถิ่นทุรกันดาร ตอนแรก ๆ จะเสด็จไปประทับ ณ ที่บ้านพักรับรอง เช่น ตามเขื่อนที่มีการผลิตไฟฟ้า เขื่อนของกรมชลประทาน นิคมสร้างตนเองของกรมประชาสัมพันธ์ ค่ายทหาร เป็นต้น ภายหลังทรงเห็นว่าทำความลำบากให้พวกข้าราชการที่ต้องรับเสด็จ และรักษาความปลอดภัย จึงทรงให้เตรียมที่ทางเอง ทำเป็นปะรำขึ้น ปรับพื้นดินนิดหน่อย ปูเสื่อปูพรม ตั้งโต๊ะเก้าอี้แบบง่าย ๆ อาศัยได้ร่มไม้บ้าง บางครั้งก็ต้องถากถางต้นไม้รก ๆ เตรียมที่ให้ประชาชนเข้าเฝ้ารับพระราชทานสิ่งของ

การเสด็จเยี่ยมเยียนราษฎร สมเด็จพระบรมราชชนนีจะโปรดให้คณะแพทย์อาสา พอ.สว.ล่องหน้าไปช่วยตรวจรักษาราษฎรที่ป่วยไข้ด้วยทุกครั้ง ส่วนพระองค์จะทรงนำผ้าห่ม ผ้าถุง ผ้าขาวม้า เครื่องอุปโภคบริโภค ไปพระราชทานราษฎรและมีชุดนักเรียน สมุด ดินสอ และของเล่นไปฝากพวกเด็กๆ ด้วย ทรงห่วงใยเด็ก ๆ มากกว่าจะไม่ได้ของ คอยรับสั่งถามว่า

“คนนี้ได้หรือยัง”

“คนโน้นล่ะ ได้หรือยัง”

ตอนนี้ พวกนักบิน ทหาร ตำรวจจะทำหน้าที่ช่วยแจกของพระราชทานให้แก่ราษฎร และเด็ก ๆ ที่อยู่รอบๆนอก ซึ่งรับของจากพระหัตถ์ไม่ถึง

ขณะพระราชทานสิ่งของให้ราษฎร ถ้าทรงพบคนไม่สบาย คนพิการ โดยเฉพาะพวกปากแหว่ง เพดานโหว่ ซึ่งมีมาก จะรับสั่งถามว่า

“ไปหาหมอหรือยัง”

ถ้ายังจะรับสั่งเรียกผู้ตามเสด็จที่อยู่ใกล้ ๆ รวมทั้งนักบินว่า

“นายละเอื้อน พาไปหาหมอดี”

พระองค์ท่านจะเรียกคนขับเครื่องบินพระที่นั่งว่า

นายละเอื่อนบ้าง นายเอื่อนบ้าง

ส่วนราษฎรที่มาเฝ้ารับเสด็จ ก็มักจะมีของมาทูลเกล้าฯถวาย เช่น พืชผัก ผลไม้ น้ำผึ้ง และหมอนขิด ซึ่งมีเป็นจำนวนมาก สมเด็จพระราชชนนี จะพระราชทานให้ข้าราชการบริพาร ตำรวจ ทหารที่ตามเสด็จ อย่างน้ำผึ้ง ก็ทรงพระราชทานให้ข้าราชการบริพารที่สูงอายุหน่อย

เวลาพระราชทานเลี้ยง สมเด็จพระบรมราชชนนี จะเสด็จลงมาเสวย ณ ที่จัดเลี้ยงด้วยเสมอ และจะตรัสสอนเรื่องตักอาหารว่า

“อย่าตักอาหารให้เหลือ ไม่พอไปตักใหม่ได้ เหลือคนละนิดละหน่อย รวมกันก็มาก”

และพระราชนิพนธ์ที่ได้อินบ่อย ๆ คือ

“ทานให้อิ่มนะ”

หลังอาหารจะทรงคอยดูแลข้าราชการบริพารในพระองค์ ทรงอาหารท่วงไวยคนขับเครื่องบินว่าจะพักผ่อนไม่พอ เพราะวันรุ่งขึ้นจะต้องบินอีก จะตรัสบอกว่า

“นายละเอื่อน ง่วงนอนก็กลับก่อน”

พระองค์ทรงรักความสะอาดมาก แถว ๆ ที่ประทับ ถ้ามีเศษกระดาษ หรือก้นบุหรี่ตกอยู่จะทรงเก็บไปทิ้งถึงขยะ ทำให้คนอื่น ๆ ไม่กล้าทิ้งขยะไม่เป็นที่เป็นทาง และต้องคอยดูคอยเก็บขยะไปทิ้งไม่ให้สกปรก

สมเด็จพระราชชนนี ทรงโปรดการออกกำลังกายตอนเย็น ๆ หลังจากทรงงานแล้วจะทรงเล่นกีฬาเปตองกับข้าราชการบริพารที่ตามเสด็จ แต่ก่อนทรงเล่นเปตองวันเว้นวัน ต่อมาเว้นสองวัน โดยพระองค์จะทรงเล่นเป็นมือวาง การโยนแก่นไม้ไกลนักประมาณ 6 เมตร ตามกติกา เวลาเล่น ถ้าใครโยนลูกไกลเกินกว่า หรือตีลูกถูก ทำให้ทีมของพระองค์เสียคะแนน ถ้าเป็นคนขับเครื่องบินพระที่นั่ง ก็จะตรัสว่า

“นายละเอื่อนเล่นนำเกลียด เล่นนำเกลียด”

“นายละเอื่อนนี่ นำเกลียดจัง”

ทำให้ได้หัวเราะกัน เป็นที่สนุกสนาน ถ้ามีการจัดแข่งขันทีมที่ชนะจะได้รับพระราชทานรางวัล เป็นธงบ้าง โล่บ้าง หรือเป็นถ้วยรางวัลบ้าง พ.ต.อ.ละเอื่อน เล่าว่า คราวใดต้องอยู่ทีมเดียวกับพระองค์ท่าน จะรู้สึกกังวลหน่อย ๆ กลัวว่าจะเล่นไม่ดี ทำให้ทีมแพ้ตกรอบไป โดยไม่สมควร

เมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม พุทธศักราช 2541 พ.ต.อ.ละเอื่อน ปิ่นสุวรรณ ได้รับพระราชทานเหรียญทุติยจุลจอมเกล้าวิเศษจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เนื่องในวันฉัตรมงคล พร้อมกับฯ พณฯนายกรัฐมนตรีชวน

หลักภัย ท่านทราบข่าวตอนเช้าวันนั้นขณะอยู่ที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยาจึงเตรียมหาชุดเครื่องแบบไม่ทัน ท่านจึงแต่งชุดพระราชทานไปงาน โดยอยู่นอกบริเวณพิธี เผอิญได้พบกับกรมวังผู้ใหญ่ ซึ่งเคยร่วมตามเสด็จมาด้วยกัน ทำให้ความทราบถึงพระกรณ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เข้ารับพระราชทานเหรียญได้ ขณะพระราชทาน มีพระราชดำรัสว่า

“นักบินมือดี มาแล้ว”

และตรัสถามว่า

“ถ้าจะให้บินตอนนี้ จะได้ไหม”

พ.ต.อ.ละเอื้อน กราบบังคมทูลว่า

“ยังไม่ได้เคยทดลองบินดูก่อน พระเจ้าค่ะ” และขณะที่ถอยหลังออกมาทางที่สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมารประทับอยู่ ทรงมีพระดำรัสว่า

“จำได้ นักบิน”

พ.ต.อ.ละเอื้อนเคยขับเครื่องบินพระที่นั่ง และทรงเคยฝึกได้เชือกจากเฮลิคอปเตอร์ลงพื้นกับ พ.ต.อ.ละเอื้อน สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

ตรัสถามว่า

“ยังขับเครื่องบินไหวไหม”

นับเป็นพระมหากุณาธิคุณ ล้นเกล้าล้นกระหม่อม

ทุกเรื่องที่คุณขับเครื่องบินพระที่นั่งเล่ามา ล้วนเป็นความทรงจำที่ดีในชีวิตของคนไทย ซึ่งเป็นคนอยุธยากรุงเก่าคนหนึ่ง ที่มีโอกาสรับใช้ใต้เบื้องพระยุคลบาท มายาวนาน ยังมีเรื่องราวอีกมากมาย มีภาพอดีตที่งดงาม ประทับใจ เรื่องและภาพที่ทำให้มีความสุขทุกครั้งที่ย้อนรำลึกนึกถึงทุกวันนี้ พ.ต.อ.ละเอื้อน ปิ่นสุวรรณ จะมีพระบรมฉายาลักษณ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีติดตัวอยู่เสมอ ไม่ว่าจะเดินทางไปไหน ไกลหรือใกล้ ถือเป็นสิ่งเคารพบูชา เป็นศิริมงคลแก่ตัวตลอดเวลาที่ผ่านมา และตลอดไป

ผู้สัมภาษณ์ ผศ.ประเทือง คล้ายสุวรรณ
 ผศ.พงษ์จันทร์ (ปิ่นสุวรรณ) คล้ายสุวรรณ
 (เดือนธันวาคม 2542 – เดือนพฤษภาคม 2543)

งานประณีตศิลป์ ของสมเด็จพระเจ้า

พศ.นิพนธ์ กวีกาญจน์

พระจริยวัตรประการหนึ่งของสมเด็จพระเจ้าที่น้อยคนนักจะรู้จะเห็น คืองานอดิเรกที่ทรงทำในเวลาว่าง โดยเฉพาะขณะที่ทรงประทับอยู่ที่เมืองโลซานน์ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ครั้นเสด็จกลับเมืองไทยประทับที่วังสระปทุม พระองค์ทรงมีภารกิจต่าง ๆ เพิ่มขึ้น ทำให้งานอดิเรกที่ทรงทำในเวลาว่างลดน้อยลงไปอย่างน่าเสียดาย จากหนังสือ “เวลาเป็นของมีค่า” อันเป็นพระนิพนธ์ของสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา ซึ่งทรงนิพนธ์เพื่อทูลเกล้าฯถวายเฉลิมพระยศบาทแด่องค์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ได้ทรงนิพนธ์ในส่วนคำปรารภมีเนื้อหาที่น่าสนใจดังนี้

“งานต่าง ๆ ของแม่มี.....

- การเขียนเครื่องกระเบื้อง
- การทำเครื่องเคลือบดินเผา
- การปั้นพระพุทธรูป
- การปักภาพ
- การทักและใช้ดอกไม้ภูเขา

โดยที่งานอดิเรกเป็นงานที่ทุกคนทำได้เฉพาะในเวลาว่าง แม่ก็จะทำงานประเภทนี้อย่างไม่สม่ำเสมอ โดยเฉพาะชีวิตของแม่เวลาอยู่เมืองไทยหรือเวลาที่อยู่ที่โลซานน์จะแตกต่างกัน การใช้เวลาจึงไม่เหมือนกัน

“เวลาอยู่ที่วังสระปทุมแม่จะไม่ทำอะไรก่อนอาหารเช้า และกลางวันซึ่งเป็นมือเดียวกัน ตอนบ่ายถ้าไม่มีแขกท่านอาจทำงานปั้น งานดอกไม้ งานปักภาพ หรืองานโครเชต์ ท่านจะไม่ปั้นพระพุทธรูปเลยเวลาอยู่เมืองไทย เพราะไม่มีเวลาต่อเนื่องพอ

เวลาแม่อยู่ต่างจังหวัดหลังอาหารกลางวัน ก่อนจะไปเล่นกีฬาเปตอง (Petanque) เวลา 15 หรือ 16 น. ถึงประมาณ 18 น. ท่านมักทำที่คั่นหนังสือประดับด้วยดอกไม้ โดยเฉพาะเมื่อใกล้เวลาที่จะมีการชิงชนะเลิศของการแข่งขันเปตอง เพราะผู้ชนะเลิศและรองชนะเลิศจะเป็นประเภทใดก็ตาม จะต้องรับรางวัลพิเศษอีกชิ้น นอกจากรางวัลที่ผู้จัดการแข่งขันเป็นผู้เตรียมมา นั่นคือที่คั่นหนังสือประดับด้วยดอกไม้

สำหรับภาพดอกไม้แม่จะนำผ้าพลาสติกไปด้วย ผืนหนึ่งทุกหนทุกแห่งเพื่อปูโต๊ะทำงานที่เขาจัดไว้ให้ โต๊ะจะเป็นอย่างไรก็ตามท่านก็ใช้ได้เสมอ ท่านจะเอาอุปกรณ์ครบชุดไปด้วยคือ ชุดหนังสือพิมพ์ที่เป็นที่เก็บดอกไม้ที่ทับแห้งมาจากสวิตเซอร์แลนด์ กรรไกร กาว ใบลาน ด้ายสีธงชาติ กระดาษพลาสติกสำหรับหุ้ม หลังอาหารค่าถ้าไม่ต้องทำที่คั่นหนังสือด่วน ท่านมักจะถักโครเชต์หรือปัก และในตอนดึกจะอ่านหนังสือในเตียง แม่จะไม่ทำงานปั้นเลยเวลาอยู่ต่างจังหวัด เพราะเป็นการลำบากมากที่จะหอบอุปกรณ์ทั้งหลายไปด้วย และโดยเฉพาะอย่างยิ่งอาจไม่มีเวลาพอที่จะทำให้ชิ้นที่กำลังปั้นอยู่เสร็จในเวลาที่เหมาะสมกับการเปลี่ยนสถานที่พัก เมื่อวันใดแม่ไปเยี่ยมหมู่บ้านที่แพทย์อาสาของท่านไปออกหน่วย งานอดิเรกก็จะถูกงดไปโดยปริยาย

เวลาแม่อยู่โลซานน์แม่จะตื่นเช้ากว่าที่เมืองไทย และจะมีเวลาทำงานอดิเรกประมาณหนึ่งชั่วโมงก่อนอาหารกลางวัน และตอนบ่ายก่อนที่จะออกไปเดินออกกำลังเวลาประมาณ 16 น. โดยปกติระหว่างที่อยู่สวิตเซอร์แลนด์แม่จะสามารถปั้นพระพุทธรูป 3-4 องค์ และถักหรือที่เขียนหูประมาณ 2-3 ชิ้น ทำของขวัญ เช่น ผ้าจับของร้อน ตามจำนวนแม่ครัวบรรดาคัดดีที่มาทำอาหารถวายระหว่างที่อยู่ต่างจังหวัด

ถึงแม้ว่าประเภทงานที่แม่ทำจะเปลี่ยนไป เช่น เมื่อท่านปั้นเครื่องเคลือบดินเผาเป็นแล้ว ท่านจะเลิกการเขียนลายบนกระเบื้อง มีสิ่งหนึ่งที่จะไม่เปลี่ยนแปลง คือท่านจะคิดแบบไว้ในใจ จะมองเห็นรูปแบบ ลีลา ขนาดของสิ่งของที่จะทำ แต่จะไม่มีการร่างไว้ล่วงหน้าเลย การที่ท่านไม่ร่างอะไรไว้เลยบางเวลาทำให้เกิดปัญหา ถ้าท่านไม่ได้เล่าให้ใครฟังถึงความหมายของสิ่งที่ท่านประดิษฐ์ขึ้นมาและถึงแม้ว่าจะเล่าให้ใครฟังแต่ผู้นั้นไม่ได้จำไว้ หลายปีหลังจากนั้นท่านเองก็ลืมอะไรบางส่วน เช่น ชื่อคนที่ใส่แต่เพียงอักษรย่อไว้ ซึ่งทำให้ทั้งท่านและข้าพเจ้าต้องใช้ความพยายามในการนึกและในการค้นคว้าอย่างมากพอสมควร”

เพื่อให้ทราบถึงงานอดิเรกที่ทรงทำเวลาว่างว่ามี
กรรมวิธีอย่างไร และมีรูปแบบอะไรบ้าง จะลำดับให้เห็นดังนี้

ภายในร้านจำหน่ายวัสดุอุปกรณ์การเขียนภาพและการปั้น
เครื่องกระเบื้องที่เมืองโลซานน์

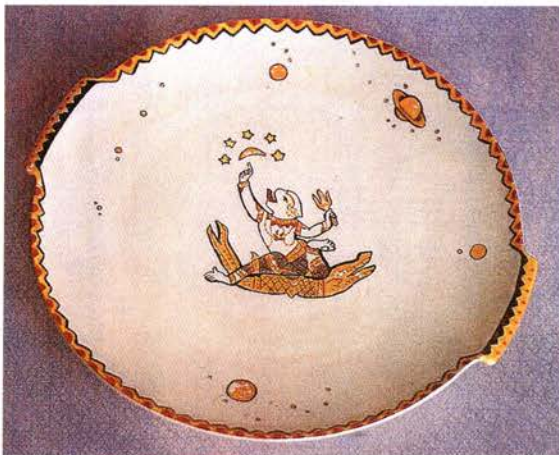
การเขียนเครื่องกระเบื้อง

PAINTING ON PORCELAIN

สมเด็จพระยาขอบวิชาวาดเขียนตั้งแต่ยังทรงประทับอยู่ใน
ในเมืองไทย โดยครูผู้สอนจะให้วาดไปไม่ลงสีจนชำนาญ
โดยไม่ได้สอนให้วาดอย่างอื่นเลย เมื่อศึกษาที่สหรัฐอเมริกา
การสอนวาดเขียนที่นั่นพระองค์ทรงพอใจที่ครูใช้หลักวิชา
การวาดแบบตะวันตก คือ การใช้มือจับดินสอเหยียดแขนตรง
เพื่อจะวัดสัดส่วนของสิ่งของที่ จะวาด เมื่อประทับที่เมือง
โลซานน์ ทรงเห็นร้านค้าเล็ก ๆ ที่จำหน่ายถ้วยชามแจกัน
มีหลดสีต่าง ๆ พร้อมพู่กันหลายขนาด ทรงสนใจที่จะ
เขียนภาพลงบนกระเบื้องทันที จึงเข้าไปถามกรรมวิธีทำ
และซื้อสีมาละลายลงในน้ำมันสน ทรงเริ่มเขียนรูปนางฟ้า
โปรยดอกไม้ตามแบบที่มีอยู่แล้ว โดยดัดแปลงให้เหมาะกับ
ขนาดของจาน จากนั้นนำไปเผาที่ร้านดังกล่าว ปรากฏว่า
จานแตกแม่เจ้าของร้านจะซ่อมโดยติดกาวให้ ก็ไม่ทรงพอใจ
จึงเปลี่ยนร้านใหม่ซื้อกระเบื้องขนาด 15 X 15 ซม.
มาเขียนเป็นภาพกิ่งดอกท้อ (peach) นับเป็นงานชิ้นแรก
ที่ทรงภูมิใจ

ภาพกิ่งดอกท้อ (peach) บนจานกระเบื้อง

จานรูปหนุมาน ขนาด 28.5 ซม.

ลวดลายที่เขียนนอกจากรูปดอกไม้แล้ว ภาพหนุมาน
ซึ่งได้แบบมาจากหมอนที่มีคนนำมาฝากจากเมืองไทย
ทรงเขียนไว้หลายชิ้นแต่เรื่องราวที่สมเด็จพระยาทรงสนใจเป็นพิเศษ
คือ เรื่องกลุ่มดาว (Constellation) โดยพระองค์ซื้อ
ถ้วยชามมาครบชุดสำหรับ 6 คน เป็นสีขาวล้วน มีจานชุป
จานดาว จานหวาน ถ้วยน้ำชา ถ้วยกาแฟ เนื่องจากทรง
ศึกษาเรื่องดาราศาสตร์มาก่อนแล้ว ภาพกลุ่มดาวจึงปรากฏ
ในเครื่องกระเบื้องชุดนี้อย่างสวยงาม ภาพกลุ่มดาวยังถูกนำไป
เขียนในภาชนะอื่น ๆ อีกหลายรูปแบบ

ภาพเปรียบเทียบขนาดของพระอาทิตย์ และดาวพระเคราะห์ต่าง ๆ บนจานขนาด 19 ซม.

ภาพกลุ่มดาว Corona Borealis

ถ้วยกาแฟเส้นผ่าศูนย์กลาง 7 ซม. เป็นรูปดาว Dauphin

จานพระจันทร์ "ระยะทางจากโลก 356,700 - 384,500 กิโลเมตร

ที่เขียนหรี รูปกลุ่มดาว Taurus

แผ่นกระเบื้องรูปโบ่งุ่น

กลุ่มนักดนตรี แต่ละรูปสูง 22 ซม.

"The Three Musicians" รูปปั้นแต่ละรูปสูง ๒๒ ซม.
"The Three Musicians" Each sculpture is 22 cm. in height

เครื่องเคลือบดินเผาที่เขียบูหรีประดับทับทิม

เครื่องปั้นดินเผา

CERAMICS

ขณะอยู่ที่โลซานน์ สมเด็จพระยาทรงให้ช่างปั้นหึงชื่อ Wintsch มาสอนปั้น สัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง โดยฝึกทำแม่พิมพ์ไปด้วย ขณะที่เรียนกับครูคนนี้ สมเด็จพระยาทำงาน และเผาเคลือบออกมาหลายชิ้น เช่น แผ่นกระเบื้อง รูปโบ่งุ่น รูปกวาง ผู้หึง นักดนตรี ขามเล็ก ๆ ที่เขียบูหรี พานและแจกัน ดินที่ใช้ปั้นทรงซื้อจากร้านที่ขายเครื่องปั้นดินเผา เมื่อบินเสร็จก็ต้องเคลือบสีด้วยน้ำยาเคลือบกระเบื้อง ซึ่งขณะนั้นสีจะเป็นผง ต้องนำน้ำมาละลาย และเติมยากัมอารบิก (gomme arabique) แต่ในปัจจุบัน น้ำยาเคลือบขายเป็นขวดที่ผสมเรียบร้อยแล้ว การเคลือบใช้ฟู่กันระบายเคลือบ ถ้าต้องการเขียนลายเพิ่มเติมต้องใช้สีเคลือบที่เรียกว่า sous-email ซึ่งเป็นสีชนิดหลอด จากนั้นก็จะพ่นหรือทาน้ำยาเคลือบที่ไม่มีสีอีกครั้งหนึ่ง

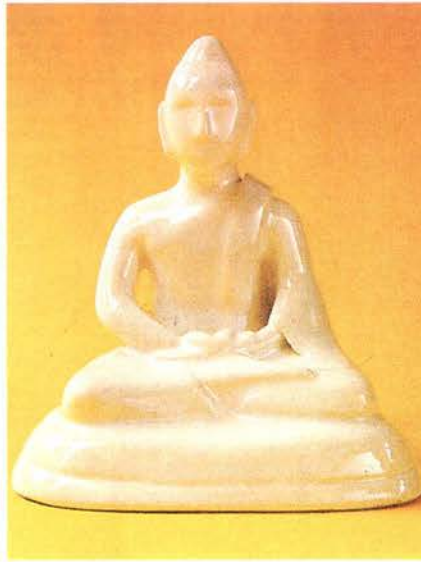
ถ้วยใส่น้ำพริกปั้นเพื่อใช้เอง มีใบเดียว

องค์สีเขียวของสมเด็จพระญาณสังวร
หน้าตักกว้าง 9 ซม.

องค์สีขาวเพียงองค์เดียวของหลานที่คนาวลัย
หน้าตักกว้าง 5 ซม.

พระพุทธรูปองค์นี้เป็นของพระเจ้าอยู่หัว
ประดิษฐานอยู่เหนือพระแท่นในห้องพระบรรทม

ภาพปัก Mickey Mouse
มอบให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ขณะทรงพระเยาว์

ลูกชายเล่นเรือใบ แม่จึงปักรูปเรือใบให้

ภาพปักดอกเงินชั้น

บัตรรอยพรวันเกิด

ดอกไม้แห้งใต้ที่ทับกระดาษและที่เขียนบุรี

พระพุทธรูป

BUDDHA IMAGES

แม้จะไม่ได้ศึกษาศิลปะและการช่างมาโดยตรง แต่ด้วยพระราชศรัทธาปสาทะอันยิ่งใหญ่ในสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า และในพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธองค์ บันดาลให้สมเด็จพระเจ้าทรงสร้างพระพุทธรูปขึ้นมาขึ้นมาอย่างงดงาม เรียบง่าย แลดูบริสุทธิ์ พุทธลักษณะมิได้งามด้วยความวิจิตรพิสดารทางศิลปะ แต่งงามด้วยพุทธลักษณะที่สงบนิ่ง มั่นคง พระพุทธรูปที่ทรงปั้นเป็นเซรามิค ขนาดไม่ใหญ่นัก และทรงสร้างขึ้นจำนวนไม่มาก พระราชทานเฉพาะบุคคลใกล้ชิดบางพระองค์ และบางคนเท่านั้น

พระพุทธรูปองค์แรกที่ทรงปั้นคือ พระพุทธรูปปางสมาธิ และเคลือบสีเขียวองค์แรก ปั้นโดยไม่ใช้พิมพ์ องค์พระจึงไม่เท่ากัน ต่อมาจึงสร้างแม่พิมพ์ แม่องค์พระจะมีขนาดเท่า ๆ กัน แต่ก็ยังมีหมายเลขกำกับใต้ฐานพระพุทธรูปทุกองค์

ครั้งหนึ่ง มีผู้พระราชทานพระราชานุญาต จำลองพระพุทธรูปที่ทรงปั้นด้วยฝีพระหัตถ์ก็พระราชทานไปพร้อมทั้งมีพระราชดำรัสกำกับว่า "การที่จะจำลองจากพระที่ฉันปั้นนั้นขออย่าไปแกะอะไรเลย ฉันทกัลว่าจะทำดีกว่าที่ฉันทำ"

พระราชดำรัสนี้เป็นเครื่องชี้ถึงพระราชลัญจกอันสูงส่งในพระราชหฤทัย คือทรงลัญจกพระองค์อยู่เสมอว่า พระองค์ "มิได้วิเศษ" ไปกว่าคนอื่น ๆ เลย สิ่งที่พระองค์ทรงกระทำนั้นคนอื่นก็ทำได้ หากมีโอกาสเยี่ยงพระองค์ ความลัญจกนี้ทำให้สมเด็จพระเจ้าอยู่อย่างเรียบง่าย มีความเป็นธรรมชาติในพระราชจริยวัตรทั้งปวงจนดูเป็นที่มหัศจรรย์ใจแก่คนทั่วไป

การปักภาพ

TAPESTRY

สมเด็จพระเจ้าทรงงานอดิเรกที่มีความงดงามอีกอย่างหนึ่งคือ การปักภาพ Betty Dumaine เพื่อนชาวอเมริกัน ชักชวนให้ทำ โดยเฉพาะขนาดใหญ่ที่เรียกว่า needlepoint ซึ่งเป็นผ้าที่ใช้คลุมเก้าอี้ ม้านั่ง แต่สมเด็จพระเจ้าเห็นว่าเป็นภาระเกินไป จึงทรงซื้อชิ้นเล็ก ๆ มาปัก ซึ่งใช้เวลาไม่มากนัก และนำติดตัวไปได้สะดวก ส่วนมากภาพที่ปักจะเป็นรูปดอกไม้ หรือภาพที่มีความหมายพิเศษบางอย่าง

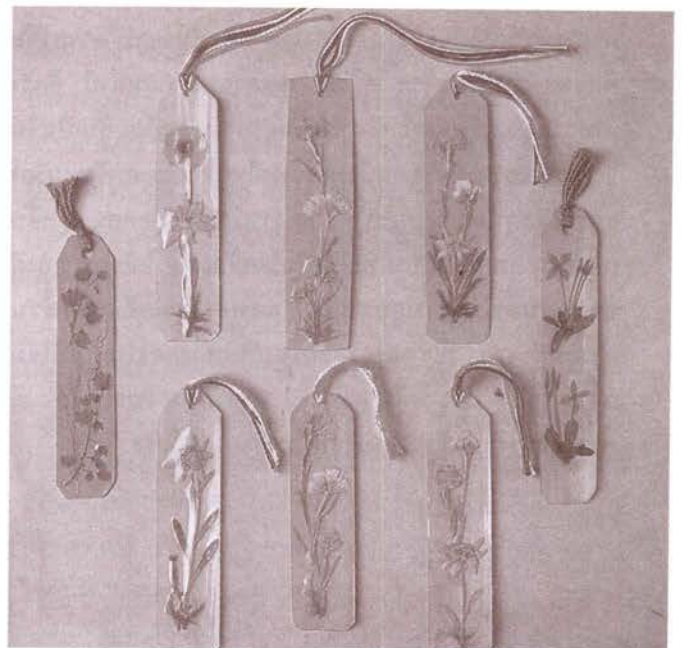
เมื่อปักเสร็จจะใส่กรอบมอบให้เป็นของขวัญ หรือให้ตามสถานที่ที่ไปพักตามต่างจังหวัด เช่น เชื้อนชลประทาน เชื้อนการไฟฟ้าฝ่ายผลิต บางครั้งก็ขายเพื่อการกุศล

การทักและใช้ดอกไม้ภูเขา

MOUNTAIN FLOWERS

งานประณีตศิลป์ที่สมเด็จพระเจ้าทรงโปรดอีกอย่างหนึ่งคือนำดอกไม้ภูเขามาจัดตกแต่งใหม่ เป็นบัตรอวยพร กรอบรูปที่ทักกระดาษ ฯลฯ ดอกไม้ที่ทรงชอบมากที่สุดคือ ดอกไม้ภูเขาที่สวีเดนแลนด์ ระยะเวลา ๆ ก็เก็บมาเพียงจัดลงในภาชนะเล็ก ๆ เช่น ถ้วยน้ำตาล ถ้วยแยม ถ้วยล้างมือ ถ้ามีมากก็จะจัดลงแจกันวางตามโต๊ะอาหารของผู้ที่รู้จัก ปีหนึ่งนักเขียนชาวฝรั่งเศสชื่อ Daninos ไปอยู่โรงแรมที่แม่ไปพักอยู่ทุกปี เขาได้เขียนลงในหนังสือ Vacances a tous prix มีข้อความต่อไปนี้ ซึ่งเชื่อว่าหมายถึงสมเด็จพระเจ้า ซึ่งเขาไม่รู้จัก

"มีหญิงสาวคนหนึ่งน่ารักมาก ซึ่งเก็บดอกไม้ที่ภูเขา และจัดช่อเล็ก ๆ ซึ่งเธอแอบไปวางบนโต๊ะของหนุ่มสาว เธอเป็นคนจำพวกรู้จักชื่อของทุกสิ่งทุกอย่าง ต้นไม้เล็ก ต้นไม้ใหญ่ ทะเลน้ำแข็ง ตอนค่ำบนเฉลียงของโรงแรม เธอท่องชื่อดาวให้ฟัง ให้ความรู้แก่คนอย่างฉัน ซึ่งนอกจากดาวจะเข้แล้ว ไม่รู้เรื่องเลย"

ดอกไม้แห่งที่ค้นหนังสือ

การนำดอกไม้ภูเขามาทักให้แห้ง และประดับของต่าง ๆ เกิดขึ้นเมื่อพระองค์ส่งดอก Edelweiss ซึ่งเป็นดอกไม้ที่หายากและขึ้นอยู่บนภูเขาสูงมีสีขาวกลีบเหมือนกำมะหยี่เมื่อทักแห้งแล้วส่งไปถวายหม่อมเจ้า ประเสริฐศรี ช่างกูร ท่านตอบมาว่าน่าจะเอามาจัดเป็นช่อ และติดเนื้อเหมือนเข็มกลัด สมเด็จพระเจ้าจึงเริ่มประดิษฐ์งานดอกไม้แห้ง โดยหอบดอกไม้ที่ทักแห้งแล้วเป็นจำนวนมากมาเมืองไทย เมื่อดอกไม้หมดก็ทดลองใช้ดอกไม้ไทยที่ปลูกในสวน เช่น ดอกเข็ม ดอกพวงชมพู

งานประดิษฐ์ด้วยดอกไม้แห้งของสมเด็จพระเจ้าที่ได้รับความนิยมมาก คือการทำบัตรอวยพร เคยมีผู้สั่งทำครั้งละถึง 500 ใบ ส่วนใหญ่เป็นของขวัญ หรือชายเพื่อการกุศล

ตลอดระยะเวลาที่สมเด็จพระเจ้าทรงใช้เวลาว่างประดิษฐ์งานฝีมือ ความละเอียดอ่อนของงาน ปรากฏให้เห็นเกือบทุกชิ้น ด้วยพระทัยที่จดจ่อ งานจึงแฝงไว้ด้วยอารมณ์และความรู้สึกที่แสดงความเรียบง่าย จริงใจ คุณค่าของงานเหล่านี้ ถือว่าเป็นงาน *ประณีตศิลป์* ซึ่งเป็นพื้นฐานงานศิลปะ อันเป็นจิตวิญญาณของตะวันออกแม้จะทรงงานในยุโรปและสหรัฐอเมริกา และใช้วัสดุท้องถิ่นเหล่านั้น แต่งานที่ปรากฏออกมา กลับเปล่งประกายความเป็นไทยให้เห็นโดยชัดเจน โดยเฉพาะองค์ประกอบที่ประสานกลมกลืน แสดงรายละเอียดในส่วนต่างๆของงาน ที่เชื่อมโยงต่อเนื่องกันอย่างงดงาม สีที่ใช้มีความสว่าง และสดใสเสมือนน้ำพระทัยของพระองค์ ที่บรรจงสร้างงานด้วยความรักบริสุทธิ์อย่างแท้จริง

บรรณานุกรม

- กัลยาณีวัฒนา. *เวลาเป็นของมีค่า*. จัดพิมพ์เนื่องในวโรกาสที่สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ทรงเจริญพระชนมายุครบ 7 รอบ 21 ตุลาคม 2527. บริษัทด้านสหภาพการพิมพ์, 2527.
- มูลนิธิช่วยการสาธารณสุขชุมชน ในพระอุปถัมภ์สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณีวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์. **สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี**. โรงพิมพ์กรุงเทพ, 2539.
- สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ สำนักงานเลขาธิการนายกรัฐมนตรี. **สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี สมเด็จพระอัยยิกาของแผ่นดิน**. บริษัทด้านสหภาพการพิมพ์, 2539.

ไร่เม็ด โรหมอก มากมวลพรรณไม้ และศรัทธา

พศ.บวกล พูนเพิ่มสุขสมบัติ

ภพ สุทธิ ลือ

วันนั้นเราถึงดอยตุงตอนฟ้าสายเต็มที่แล้ว ทำให้ไม่มี
แม้แต่ไร ๆ ของปลายหมอกที่จางหายไปจากยอดหญ้าของ
ดอยตุง เหมือนกับที่เคยอ่านจากข้อเขียนของนักเดินทาง
หลายคน “ฟ้ายังคงมืดมิด ราตรีประดับดาวงามเหมือนชุด
กำมะหยี่ดำทอสอดดินเงินดินทองของสาวน้อย.... ในที่สุด
เราก็มาถึง ‘ลานรุ่งอรุณ’ บนสวนรุกขชาติแม่ฟ้าหลวง
ดอยช้างมูบ ดอยที่สูงที่สุดบนเทือกเขานางนอนในโครงการ
พัฒนาดอยตุง มีความสูงจากระดับน้ำทะเล 1,509 เมตร
ด้วยความปรารถนาเดียวของนักเดินทางคือ อยากเห็น
“แสงอรุณเบิกฟ้าที่ดอยตุง”

เราไปดอยตุงเมื่อปลายเดือนต้นปี เมื่อตะวันสาย
มากแล้วจริง ๆ ทั้งที่เร่งรีบเดินทางออกจากตัวเมืองเมื่อฟ้ายังไม่
สว่าง เพราะได้พักผ่อนมาแล้วตลอดคืนหลังจากเดินทาง
มาถึงเชียงรายได้ด้วยรถตู้ใกล้ค่ำวันวาน “งบประมาณมีไม่มากนัก
คงต้องพักในตัวเมือง” เสียงหัวหน้าคณะเดินทางไป ‘ศึกษา
ดอยตุง’ บอกเมื่อตอนประชุมเตรียมการเดินทางหลายวันก่อน
เป็นอันว่าฝัน “เข้าพักที่บ้านต้นน้ำ 31 การได้ที่พักที่ค่อนข้าง
สะดวกสบายสำหรับคนที่คิดว่าจะเที่ยวดอยตุงให้ทั่ว (ใช้เวลา
ประมาณ 1 วันกับ 1 คืน) เพียง 2,500 บาทพร้อมอาหารเช้า

ก็ยื่นย่ระยะเวลาเดินทางจากที่นี้เข้าเมืองได้ถึง 3 ชั่วโมง” สลาย
“เดิมทีเมื่อครั้ง สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี หรือ
‘สมเด็จพระย่า’ ของปวงชนชาวไทยยังทรงพระชนมชีพอยู่
เรือนต้นน้ำ 31 ใช้สำหรับเป็นที่พักแรมของข้าราชการที่
ตามเสด็จ เจ้าหน้าที่ที่ทำงานพัฒนาดอยตุง และข้าราชการ 6
กระทรวง 35 กรม แต่ ณ วันนี้เมื่อขบวนเสด็จของ ‘สมเด็จพระย่า’
ไม่มีอีกแล้ว กระทรวงก็มีงานด้านนี้เล็กน้อยมาก ขบวนเสด็จ
อื่น ๆ แทบจะไม่มีเลย ต้นน้ำ 31 จึงถูกปรับปรุงให้เป็นที่พัก
สำหรับนักท่องเที่ยว นำรายได้เข้ามาพัฒนางานต่าง ๆ ของ
โครงการ”

ปัจจุบัน โครงการพัฒนาดอยตุง(พื้นที่ทรงงาน)
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นภาพของดอยตุงที่ไม่มี
“สมเด็จพระย่า” แล้ว เป็นแนวโน้มของภาพดอยตุงในวันหน้า
ที่เปิดเป็นแหล่งท่องเที่ยว เพราะภายในปี 2545 ดอยตุงจะ
ต้องอยู่ได้ด้วยตัวเอง โดยไม่พึ่งพางบประมาณแผ่นดินที่
ลดลงทุกปี ก่อนจะคืนกลับเป็นของรัฐบาลไทยอย่างถาวร
ในวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2560

“สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี มีพระราช
กระแสรับสั่งกับหม่อมราชวงศ์ดิศนัดดา ดิศกุล

ราชเลขาณูการในพระองค์ว่า จะไม่เสด็จไปประทับที่ประเทศ สวิตเซอร์แลนด์ หลังจากพระชนมายุ 90 พรรษา และเมื่อ กราบบังคมทูลถามว่า 'อยากจะทำอะไรปลูกป่าไหม' จึงมีรับสั่ง ว่า 'เรื่องปลูกป่านี้ฉันชอบและอยากทำมานานแล้ว' สำนักงานราชเลขาณูการในพระองค์ฯ จึงได้เลือกพื้นที่ พื้นที่ที่มีความสูง 900-1,300 เมตร จากระดับน้ำทะเล ปานกลาง ซึ่งเป็นระดับที่มีสภาพอากาศที่เหมาะสมสำหรับ พระองค์ท่าน และได้ค้นพบ พื้นที่ที่เหมาะสมที่ดอยดง บนเทือกเขานางนอน ใกล้หน่วยอนุรักษ์ต้นน้ำ 31 ของ กรมป่าไม้ ตำบลแม่ไร่ อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย สามารถมองเห็นทิวเขาสลักช้างซ้อนและที่ราบคล้ายทิวทัศน์ ภูเขาและทะเลสาบในประเทศสวิตเซอร์แลนด์ จึงได้ กราบบังคมทูลทราบบฝ่าละอองพระบาท พอเอ่ยถึงดอยดง ก็รับสั่งทันทีว่า 'ฉันจำได้ แถวนี้น้ำไหลมาตั้ง 20 กว่าปีแล้ว' พระองค์ท่านได้เสด็จพระราชดำเนิน พร้อมด้วยสมเด็จพระ เจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา (พระอิสริยยศกิติใน เวลานั้น) ไปทอดพระเนตรเห็นพื้นที่ดังกล่าวเมื่อวันที่ 15 มกราคม 2530 ทรงพอพระราชหฤทัยและมีพระราชดำริ ที่จะทรงสร้าง 'บ้านที่ดอยดง' และการเสด็จ มาประทับแรม ต้องมีงานให้ทรงด้วย จึงไม่น่าประหลาดใจเมื่อมีพระราช กระแสรับสั่งว่า 'ฉันจะปลูกป่าบนดอยดง'... ทุกวันนี้การปลูกป่า ตามพระราชดำริของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้สำเร็จใน ระดับหนึ่ง ผืนป่า กำลังฟื้นคืนสู่ความเป็นธรรมชาติที่สมบูรณ์ขึ้นเรื่อย ๆ ผู้คน และผืนป่าได้ปรับตัวเข้าหากันและอยู่ร่วมกันได้เป็นอย่างดี... และนี่คือต้นกำเนิดแห่งโครงการพัฒนาดอยดงซึ่งวัฒนาแก้ว ไกลมาตราบเท่าทุกวันนี้ สอดคล้องกับพระราโชบายที่ทรง ต้องการให้ "คนกับป่าอยู่ร่วมกันได้" ...เพราะสาเหตุสำคัญ ของการที่ป่าถูกทำลาย เกิดจากคนที่เข้าไปตัดไม้ เผาป่า ทำไร่เลื่อนลอย และปลูกฝิ่น ในการฟื้นฟูสภาพธรรมชาติ จำเป็นที่จะต้องป้องกันมิให้ชาวบ้านทำเช่นเดิมอีก โดยต้อง จัดการให้เขาเหล่านั้นมีรายได้เพียงพอและสม่ำเสมอในการ ยิงชีพ โครงการพัฒนาดอยดงจึงสร้างงานอาชีพให้ชาวบ้าน ให้เรียนรู้วิทยาการและเทคนิคใหม่ ๆ จากการทำงานใน กิจกรรมต่าง ๆ ของโครงการเป็นการยกระดับ คุณภาพชีวิต ให้สามารถพึ่งตัวเองและสร้างจิตสำนึกในด้านการอนุรักษ์ ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้แก่ทุกคน เพราะ "โครงการ พัฒนาใด ๆ จะสำเร็จไม่ได้ หากปากท้องราษฎร ยังไม่อิ่ม"...

โครงการพัฒนาดอยดงอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ซึ่งดำเนินงานเป็นแผนพัฒนา 30 ปี (2531-2560) แบ่งเป็น

3 ระยะ คือ แผนพัฒนาระยะที่ 1 ระหว่าง ปี 2531-2536 (6 ปี) มีจุดมุ่งหมายเพื่อยับยั้งการทำไร่เลื่อนลอย และการ ปลูกฝิ่นของชาวไทยภูเขาด้วยการเริ่มโครงการสร้างความเข้าใจ ไม่ว่าจะ เป็นกับเจ้าหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติงานในโครงการและ กับชาวบ้าน เพื่อให้เกิดความร่วมมื้อมีใจ ตลอดจน วางรากฐานทางกายภาพ ได้แก่ ถนน แหล่งน้ำ ไฟฟ้า และ พัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยการสร้างงานปรับปรุงการสาธารณสุข การศึกษาเพื่อให้ประชาชนกินดีอยู่ดีขึ้น

แผนพัฒนาระยะที่ 2 ระหว่างปี 2537-2545 (9 ปี) จุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมอาชีพที่เหมาะสมกับสภาพภูมิประเทศ อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ตลอดจน พัฒนาระบบการผลิตให้สามารถแข่งขันในตลาดระดับชาติและ สากลได้ มีเป้าหมายให้ราษฎรในพื้นที่มีรายได้เฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 30,000 บาทต่อคนต่อปี สาระสำคัญอย่างหนึ่งในการ ดำเนินงานคือการพัฒนาโครงการให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มี มาตรฐานในระดับสากล โดยเน้นนิเวศน์ทัศน์ (ECO-TOURISM) และอนุรักษ์วัฒนธรรมประจำเผ่าให้คงไว้

ระยะที่ 3 ระหว่างปี 2546-2560 (15 ปี) จุดมุ่งหมายคือการที่ราษฎรในพื้นที่สามารถพึ่งตนเองได้ใ นการดำรงชีพด้วยการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบ สามารถควบคุมตนเองในระดับหมู่บ้านได้ และขยายผลใน เชิงการปกครองให้สอดคล้องกับกฎหมายไทย

"โครงการพัฒนาดอยดงมีสิ่งชี้ชวนให้เที่ยวหลายอย่าง เช่น การจัดสร้างและปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ พร้อม กับรื้อฟื้นงานประเพณีการแสดง เพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยว มาท่องเที่ยวในพื้นที่ดอยดง เช่น พระตำหนักดอยดง พระธาตุดอยดง สวนแม่ฟ้าหลวง สวนรุกชชาติแม่ฟ้าหลวง ดอยช้างมูบ หมู่บ้านชาวเขา และชนกลุ่มน้อย ตลอดจนจุดชมวิว ต่าง ๆ ดิฉันว่าอาจารย์ควรทานอาหารกลางวันก่อน เสร็จแล้วจะได้พาไปชมหมู่บ้าน โรงเรียน ดชด. และ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตอนบ่ายค่อยกลับมาชมสวนและ

พระตำหนัก” เจ้าหน้าที่โครงการหญิงอรรถาธิบายพร้อมกัน
ให้ความเห็น คณะศึกษา จึงหาอาหารกลางวันรับประทาน
ในบริเวณที่โครงการจัดบริการนักเรียนที่ชาวราศอพยพประมาณ
รสชาติถูกปากเพราะยังไม่ได้มีอะไรรองท้องกันมาตั้งแต่เข้ามิด
เกือบเที่ยงรถสถาบันพาเราพร้อมกับเจ้าหน้าที่นำ
ทางไปชมหมู่บ้านชาวเขาในบริเวณพื้นที่โครงการฯซึ่งมีจำนวน
26 หมู่บ้าน ประกอบด้วยชนกลุ่มน้อยหลายเผ่าพันธุ์ ได้แก่
ไทยใหญ่ จีนฮ่อ ชาวเขาเผ่าอีกอ้อ(อาซา) และเผ่ามุเซอ
ตั้งหมู่บ้านเป็นหลักแหล่ง มีถนนหนทางติดต่อกันได้สะดวก
แต่ละหมู่บ้านมีเอกลักษณ์และการดำรงชีพที่แตกต่างกันออกไป
“ชาวบ้านเหล่านี้เข้ามาทำงานและฝึกอาชีพกับโครงการ
ทำให้มีรายได้และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นเรื่อยๆ แต่เขายังคงรักษา
ขนบธรรมเนียมประเพณีของเผ่าไว้ได้อย่างดี ทำให้มีพิธีและ
งานฉลองประจำเผ่าที่สวยงามตลอดทั้งปี”

คณะของเราเก็บเล็กผสมน้อยค่อยๆถ่ายภาพ
ตลอดจนสนทนากับผู้คนในหมู่บ้านที่แวะผ่านไป ความสงบ
เงียบ และเป็นระเบียบเรียบร้อยของตัวบ้านและหมู่บ้าน
แสดงถึงการพัฒนาให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เช่น บ้านลิเซ
ของชาวเขาเผ่าอาซา เราได้เห็นแม่บ้านสองคนนั่งเลือก
ดอกไม้กวาดเพื่อเตรียมทำไม้กวาดไว้ขาย ชายชราหนึ่งสูงกลอง
ยาเส้นเมื่อเราเข้าไปพร้อมกับกล้องถ่ายภาพ ผู้เฒ่าก็ขยับ
ท่าทางให้เข้าที่เข้าทางวางส่งหามุมให้เสร็จอย่างยินดีเป็น
แบบให้ นี่คงจะเคยกลองมาเป็นอย่างดี ความเคอะเขินไม่ต้อง
ไปถามหา เพราะ “เดี๋ยวนี้ เขาก็ตัดตะนาแล้ว” เห็นเด็กที่วิ่งเล่น
กลางลานกว้างใต้ฟ้าใส ได้ดื่มด่ำเย็นจากประปาของหมู่บ้าน
ได้เยี่ยมโรงเรียนและศูนย์เด็กเล็กในหมู่บ้าน

“ที่บ้านลิเซ มีสมาชิก 100 คน เมื่อก่อนปลูกข้าวโพด
ปลูกฝิ่น มีพ่อค้าชาวจีนฮ่อมารับซื้อถึงหมู่บ้าน พอโครงการฯ
เข้ามาปี 2531 ทำถนน ไฟฟ้า น้ำประปา มีโทรศัพท์
โทรทัศน์ ที่หมู่บ้านมีโรงเรียน ช่วงนี้ดีกว่าเดิม ไม่ได้สูบยา
ปลูกข้าว ปลูกข้าวโพด ผสมกับงานรับจ้างที่โครงการ

มีรายได้ดีขึ้น ... ก่อนที่สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี
จะเสด็จมา สภาพความเป็นอยู่ของชนกลุ่มน้อยแถบนี้
ค่อนข้างจะแร้นแค้น ดอยตุงขึ้นชื่อว่าเป็นส่วนหนึ่งของ
ดินแดนสามเหลี่ยมทองคำ พื้นที่ผลิตฝิ่นใหญ่ที่สุดแห่งหนึ่ง
ของโลก...ตอนหน้าร้อนบริเวณนี้จะมีไฟฟ้าเกิดขึ้นบ่อยครั้ง
สาเหตุหนึ่งก็คือเพื่อเบนความสนใจจากเส้นทางลำเลียงยา
ประเทศเพื่อนบ้านมีโรงงานผลิตผงขาว ทำยาเสพติดอยู่ใกล้
ๆยาบ้านไปราคาเม็ดละ 10 บาท พอถึงกรุงเทพฯ ราคา
ขยับสูงขึ้นเป็น 100-120 บาทต่อเม็ด ... กว่าดอยตุงจะมี
สภาพงดงามอย่างที่เห็นนี้จะต้องผ่านการพัฒนาหลายขั้นตอน
ต้องอาศัยทั้งพระวิริยะ อุตสาหะ การทรงงานอย่างต่อเนื่อง
ไม่ย่อท้อ เพราะนอกจากการปลูกป่าบนเขาหัวโล้นแล้ว
พื้นที่นี่ยังมีปัญหา ‘ยาเสพติด’ ซึ่งเป็นปัญหาระดับโลกอีก
ด้วย”

ระหว่างทางขากลับจากหมู่บ้านชาวเขา เราแวะที่
โรงเรียนสังวาลย์วิท คณะครู ดชด. และเด็กนักเรียนกำลัง
สาละวนอยู่กับการปิดกวาด และตกแต่งบริเวณโรงเรียน เพื่อ
เตรียมรับการเสด็จเยือนของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา
สยามบรมราชกุมารี ในอีก 3-4 วันข้างหน้า

ระหว่างทาง เราฟังเพลงจากแถบนี้ที่กลิ้งเสียงที่ซอมา
จากลิบบั๊วของโรงแรมที่พักเมื่อคืนวาน มีเพลง “ชาวเขาเริงร่า”
อยู่ด้วย

“เรามีถิ่นฐานอยู่แดนลานนา
เรามีแม่ฟ้าอยู่เทือกเขาตอยตุง
ขุนเขากว้างไกลเราพื้นป่าอยู่ตอยตุง
ป่าไม้เรื่องรุ่งยาวถึงทุ่งลานนา
(สร้อย) เรามีชีวิต ๆ ซิวา ชาวเขาเริงร่า
เรามีมารดา แห่งป่าเขา
แม่เบิกปลูกสร้างปลูกป่า กำเนิดแม่น้ำ กำเนิดไฟ
ให้ทุ่งลานนา ลานนาวินนี้เรามีพันธุ์ไม้นานา เรามีแผ่นดินฟ้า
เรามีพืชนาที่กว้างไกล
แม่มาบ่ารุง แม่ให้ปลูกต้นไม้ไว้ แผ่นดินสดใส
เรามีบ้านเล็กในป่าใหญ่.....”

.....
เมื่อกลับถึงบริเวณซึ่งเคยเป็นที่ประทับและทรงงาน
ของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี และที่ตั้งของ
สำนักงานโครงการดอยตุง ก็บ่ายโศกแล้ว แห่งแรกที่เราซื้อ

บัตรผ่านประตูเข้าไปชมคือ “สวนแม่ฟ้าหลวง” ซึ่งทอดตัว
ทอดความสวยงามของเหล่าพันธุ์ไม้เมืองหนาว เริ่มสร้างขึ้น
เมื่อปี พ.ศ. 2516 บนพื้นที่ 12 ไร่ ใกล้กับพระตำหนักดอยตุง
สวนแม่ฟ้าหลวงได้รับการออกแบบให้สวยงามตลอด 365 วัน
แปลงดอกไม้หลากหลายพันธุ์นับหมื่นดอกถูกจัดแต่งหมุนเวียน
ให้สวยงามไม่ซ้ำกันทั้ง 3 ฤดู ปัจจุบันสวนได้รับการขยาย
พื้นที่เป็น 25 ไร่ จัดเป็นสวนหิน สวนน้ำ สวนปาล์ม และ
สวนไม้ประดับ กลางสวนมีประติมากรรมเด็กยืนต่อตัว ได้รับ
พระราชทานชื่อว่า “ความต่อเนื่อง” อันตรงกับพระราชดำริของ
“สมเด็จพระย่า” ที่ว่า

“ทำงานอะไรก็ตามจะสำเร็จได้ต้องมีความต่อเนื่อง”

สวนแม่ฟ้าหลวง ได้รับรางวัล พาต้า โกลด์ อะวอร์ด
(PATA GOLD AWARDS) ประจำปี 2536 ของสมาคม

ส่งเสริมการท่องเที่ยวภูมิภาคแปซิฟิกในนามของประเทศไทย
ประเภทรางวัลการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

ตัดผ่านจากสวนแม่ฟ้าหลวงคณะของเราพากันไปเยือน
“พระตำหนักดอยตุง” มีไกด์นำชมเป็นหมู่คณะ

“พระตำหนักดอยตุง” นับได้ว่าเป็นบ้านของสมเด็จพระ
ศรีนครินทราบรมราชชนนี ที่สร้างขึ้นด้วยพระราชทรัพย์
ส่วนพระองค์ พระองค์และสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ
ได้พระราชทานแนวพระราชดำริ โดยเน้นความเรียบง่ายและ
การใช้ประโยชน์ได้ดี พระตำหนักดอยตุงเริ่มดำเนินการสร้าง
เมื่อพระองค์ท่านเจริญพระชนมายุได้ 88 พรรษา โดยมีพิธี
ลงเสาเอก ซึ่งทางเหนือเรียก “พิธีปักเสาเฮือน” เมื่อวันที่ 23
ธันวาคม 2530

พระตำหนักดอยตุง ผสมผสานระหว่างสถาปัตยกรรม
ล้านนา กับบ้านพื้นเมืองของสวีตเซอร์แลนด์ และบ้านไม้ซุง
ตัวอาคารมี 2 ชั้นและชั้นลอย ที่ประทับชั้นบนแยกเป็น
4 ส่วน ทุกส่วนเชื่อมต่อเป็นอาคารหลังเดียวเสมือนกับลานกว้าง
ของยอดเนินเขา ชั้นล่างจะเกาะอยู่ตามไหล่เนินเขา

ลักษณะเด่นของพระตำหนักอยู่ที่กาแลและเชิงชายแกะสลักลายเมฆไหล รอบพระตำหนัก มีความยาวถึง 536 เมตร มีกาแลอยู่ 14 คู่ 12 คู่แรก เป็นสัญลักษณ์ปีนักษัตรไทย อีก 2 คู่หลัง เป็นลายดอกไม้ มีการลงรักปิดทองไว้ด้วย ปีนักษัตรทางเหนือจะแตกต่างกับภาคกลางตรงที่ปีกุนของภาคกลางเป็นหมู แต่ของทางเหนือเป็นช้าง

ภายในพระตำหนักมีห้องพระโรง เป็นที่ประดิษฐานพระบรมฉายาลักษณ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ทรงฉายเมื่อ 4 ปีก่อนเสด็จสวรรคต จัดวางไว้เพื่อให้ผู้มาเยือนได้สักการบูชา จุดเด่นของห้องนี้อยู่ที่ 'เพดานดาว' ด้านบน ทรงโปรดเกล้าฯ ให้สมาคมดาราศาสตร์แห่งประเทศไทยออกแบบ และแกะสลักไม้เป็นกลุ่มดาวในระบบสุริยจักรวาล แทนการประดับโคมไฟ ตำแหน่งดาวที่จัดวางไว้จะตรงกับวันพระราชสมภพของพระองค์ท่านคือวันที่ 21 ตุลาคม 2443

การตกแต่งภายในพระตำหนักรวมทั้งห้องที่ประทับส่วนพระองค์ เน้นความเรียบง่าย และประโยชน์ใช้สอย เช่น การสลักตัวพยัญชนะไทยพร้อมกับภาพประกอบที่ฝาผนัง การแกะสลักราวบันไดเป็นตัวเลขไทย ที่ข้างฝาประดับภาพปักดอกไม้ฝีมือชาวบ้าน ภาพเขียนของจิตรกรไทย ส่วนไม้ที่ใช้ตกแต่งเป็นเพดานและฝาผนังด้านใน ส่วนใหญ่เป็นไม้สน ไม้ลังที่ใส่สินค้ามาจากต่างประเทศหาซื้อได้จากท่าเรือคลองเตย กรุงเทพฯ

คณะของเรา ลีนสุดการเที่ยวชมพระตำหนัก ต่างหามุมสบาย ๆ นั่งดื่มม และกาแฟที่ร้านกาแฟของโครงการนั่งรำลึกถึงความตื่นตาตื่นใจที่ได้มาเห็น รำลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณที่ทรงพลิกพื้นผืนป่าให้กลับมาเขียวชอุ่ม

คนจำนวนมากมีความเป็นอยู่ดีขึ้น แก้ปัญหายาเสพติด ความศรัทธาในพระราชกรณียกิจ ความตั้งพระทัยมั่นของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี

"ฉันจะไม่สร้างบ้านอยู่ที่นี่ ถ้าไม่มีโครงการพัฒนาโดยคุณ" พระมหากรุณาหาที่สุดมิได้

ประชาชนชาวไทยจึงสมควรจะได้ยึดมั่นในพระราชปณิธาน และสืบต่อให้ยืนยาวออกไปเพราะทรัพยากรธรรมชาติที่เราใช้อยู่ทุกวันนี้ ล้วนต้อง 'ยืมมาจากอนุชนรุ่นหลังทั้งสิ้น จะใช้ให้สูญสลายอย่างทุกวันนี้ หรือจะอนุรักษ์เก็บรักษาไว้ให้เขาได้ใช้บ้างในวันข้างหน้า'

กาแลยังไม่ทันหมดถ้วย เสียงแตรรถกระชั้นเรียกให้เดินทางกลับเข้าตัวเมืองเพราะเย็นมากแล้ว ความจริงยังไม่มืด แต่ *"หากกลับช้ากว่านี้จะเป็นอันตราย"* คนขับบอกกับพวกเราเมื่อทุกคนพร้อมกันที่รถใครก็ไม่รู้คนหนึ่งพูดเบา ๆ ว่า *"อันตรายต่อกระเพาะอาหารกระมั่งนะ"* แต่ไม่กล้าพูดเสียงดัง คณะของเราหัวเราะเบา ๆ อย่างรู้ใจไซเฟอร์เป็นอย่างดี

ขากลับระหว่างทางเราเสร็จสิ้นภาระกันแล้ว พนักงานขับรถเห็นเราเจียบงันกันไปหมด จึงเปิดเพลงให้เราฟัง

แม่ฟ้าดอยตุง

สุดแดนเชียงราย อำเภอแม่สายติดชายแดนแม่จัน
 พระธาตุดอยตุงสูงตระการ ตำนานกล่าวขานเลิศล้ำปูชนีย
 ป่าพงดงดอย ละอองเมฆฝอยล่องลอยชุ่มชื้นทั้งปี
 สวยสดแนวไพร เขียวขจี ถิ่นนี้บันดาลวิมานเมฆินทร์
 ตำนานดอยตุง จรุงใจเราชาวไทย ทูลเกล้าถวายศรีนครินทร์
 เพื่อองค์แม่ฟ้าของเราชาวดินเนาเนิ่นอาภรณ์รัตนกาล
 เมตตาบารมี ประชาสุขศรีไม่มีโรครภัยแผ้วพาน
 ขอเทิดทูนดวงพระวิญญาณ มิ่งขวัญโพธิ์ทองของชาวเชียงราย

เอกสารประกอบการเขียน

โครงการพัฒนาห้าแฉก ในโครงการพัฒนาดอยตุง (พื้นที่ทรงงาน) อันเนื่องมาจากพระราชดำริ. สำนักงานประสานงานโครงการพัฒนาดอยตุง (พื้นที่ทรงงาน) อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จัดพิมพ์ทูลเกล้าถวายเป็นราชสักการะเพื่อพระราชทานเป็นวิทยาทานแก่หน่วยงาน โรงเรียน ห้องสมุด. ม.ป.ท., ม.ป.ป. 80 หน้า

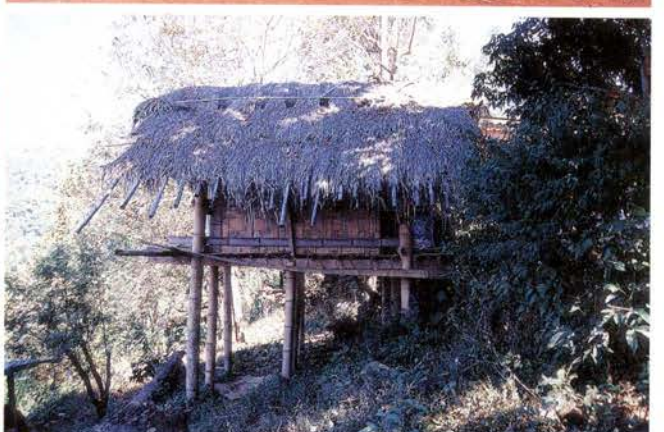
“ชาวเขาเรingers” แม่ของแผ่นดิน แถบบันทึกลีง คำร้อง-ทำนอง แมน สปริงเกอร์

“แม่ฟ้าดอยตุง” ธารน้ำใจสร้างมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง แถบบันทึกลีง คำร้อง-ทำนอง โกวิท เกิดศิริ

พระราชโขนบายในสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี. เอกสารสำเนา, 2543, 7 หน้า

แม่ฟ้าหลวง, มูลนิธิ. ดอยตุง. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ม.ป.ท., ม.ป.ป. ไม่มีเลขหน้า

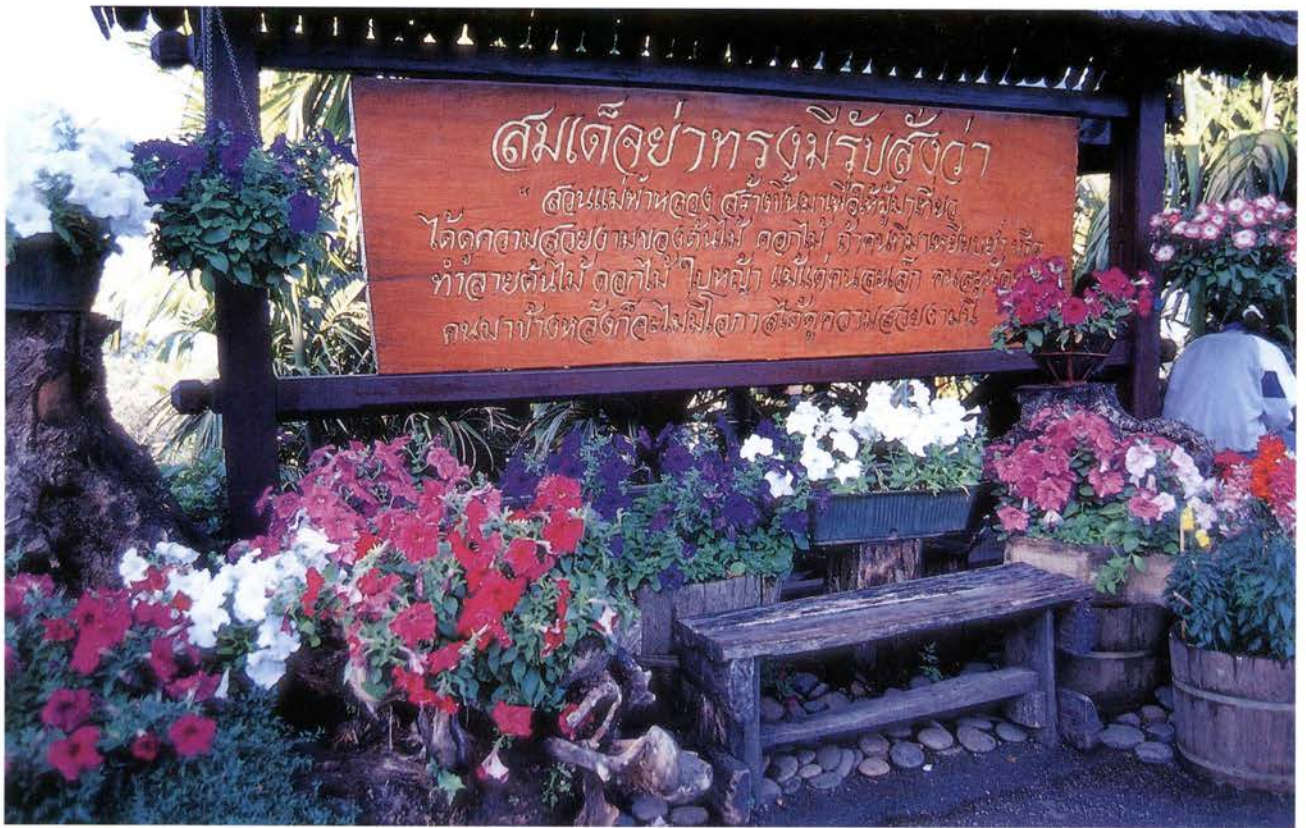
“อรุณเบิกฟ้าที่ดอยตุง” **สกุลไทย** ประจำเดือน สิงหาคม 2541, หน้า 37,41-42

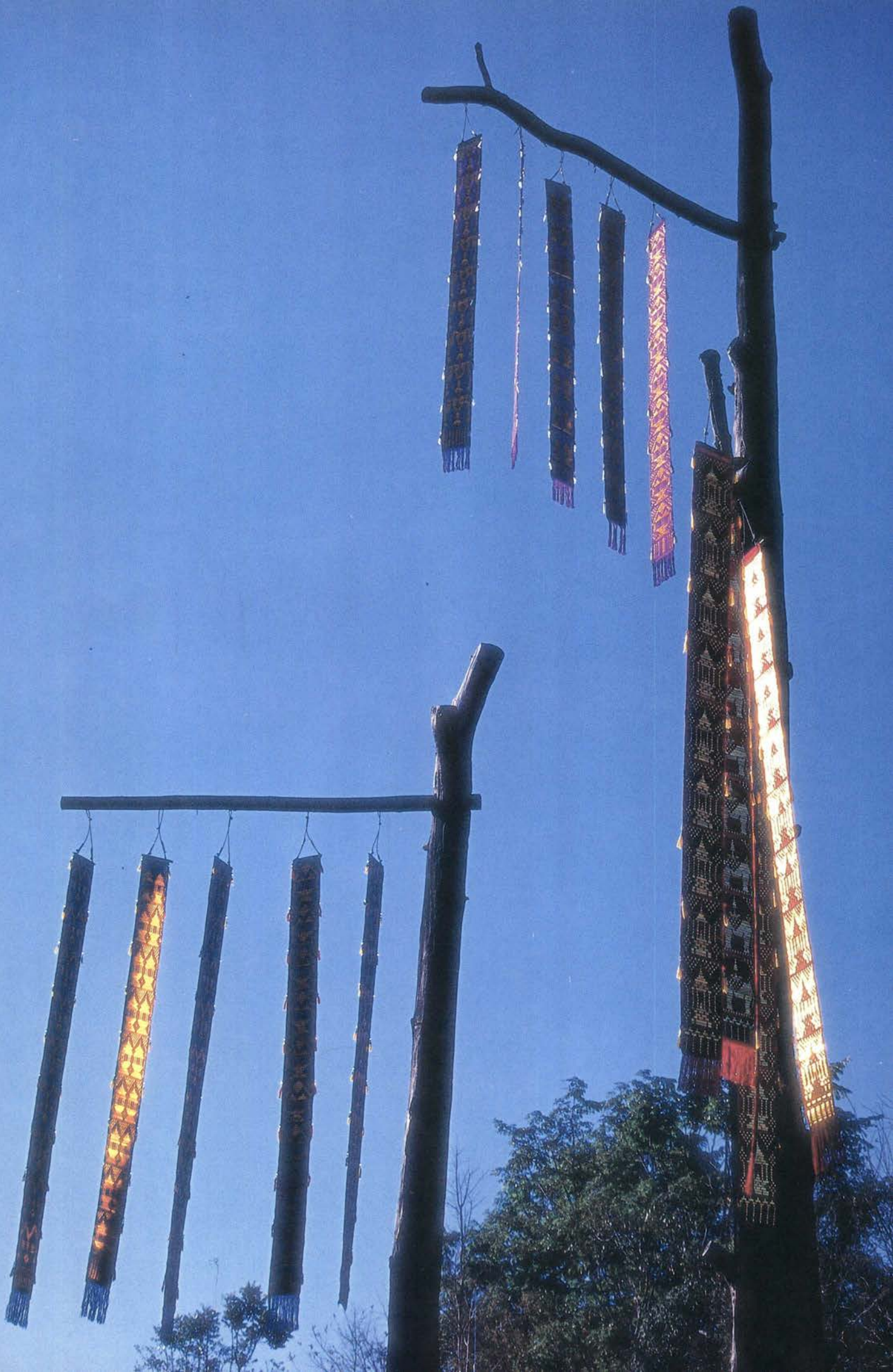

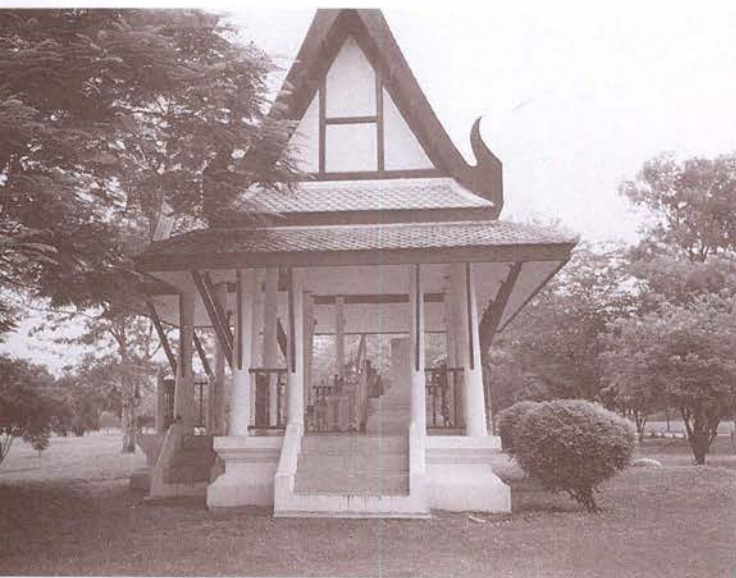

สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

มรณ วิจักขณะ

บริเวณด้านหน้าของสวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ฯและศาลาประดิษฐานแผ่นจารึกสมเด็จพระศรีนครินทร์ฯ

ที่ตั้ง

สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตั้งอยู่ในเขตตำบลประตูลำดวน อำเภอพระนครศรีอยุธยา บนพื้นที่ทางด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้ภายในเกาะเมือง มีบริเวณพื้นที่ตามโครงการ จำนวน 152 ไร่ ซึ่งจัดอยู่ในเขตอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาในปัจจุบัน

ความเป็นมาและความสำคัญ

เนื่องในวโรกาสที่สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ผู้เป็นที่เคารพเทิดทูนของพสกนิกรทั้งปวงทรงมีพระชนมายุครบ 80 พรรษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยาได้ร่วมมือกับกระทรวงศึกษาธิการจัดทำโครงการสร้างสวนสาธารณะ เพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี โดยเสนอต่อคณะรัฐมนตรี และในการประชุมคณะรัฐมนตรี วันที่ 7 ตุลาคม พุทธศักราช 2523 คณะรัฐมนตรีเห็นสมควรมอบให้กระทรวงศึกษาธิการพิจารณาดำเนินการต่อไป

สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นสวนที่จัดสร้างในเขตการศึกษาที่ 6 ซึ่งเป็นสวนที่ 3 ของประเทศตามมติที่คณะรัฐมนตรีได้มอบหมายให้กระทรวงศึกษาธิการจัดดำเนินการในเขตการศึกษา 12 เขต เขตการศึกษาละ 1 แห่ง โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญในการสร้างดังนี้

1. เพื่อเฉลิมพระเกียรติในวโรกาสที่สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี มีพระชนมายุครบ 80 พรรษา เมื่อวันที่ 21 ตุลาคม พุทธศักราช 2523
2. เพื่อเป็นการอนุรักษ์หลักฐานด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดีสมัยอยุธยา

3. เพื่อให้เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ออกกำลังกาย และจัดกิจกรรมสำหรับเด็ก เยาวชน และประชาชนในท้องถิ่นและจังหวัดใกล้เคียง

4. เพื่อเป็นแหล่งให้ความรู้ในด้านพฤกษศาสตร์ และพันธุ์ไม้สำหรับเด็ก เยาวชน และประชาชน

5. เพื่อเป็นแหล่งเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำบางชนิดที่ใกล้สูญพันธุ์

6. เพื่อจัดภูมิทัศน์บริเวณใจกลางเกาะเมืองให้สวยงาม และเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยาได้รับการเปิดอย่างเป็นทางการ โดยสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนาฯ เสด็จแทนพระองค์ ทรงเปิดเมื่อวันที่ 19 กรกฎาคม พุทธศักราช 2528 เวลา 15.00 น.

การพัฒนาและการปรับปรุงสวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ตามโครงการอนุรักษ์และพัฒนาอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา

การพัฒนาและปรับปรุงสวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นแผนงานทางภูมิสถาปัตยกรรม เพื่อส่งเสริมคุณค่าของโบราณสถานให้ร่มรื่นสวยงาม และเพื่อส่งเสริมโครงสร้างหลักของโครงการที่ถูกกำหนดโดยแผนการใช้ที่ดิน เส้นทางสัญจร และแผนงานย่อยต่าง ๆ ตลอดทั้งพื้นที่โครงการให้มีภูมิทัศน์ที่กลมกลืนสอดคล้องเป็นเอกภาพกับบรรยากาศของโบราณสถาน โดยใช้การจัดบริเวณการใช้พันธุ์ไม้ และองค์ประกอบภูมิทัศน์ โดยแผนงานบูรณะและปรับปรุงสภาพแวดล้อมและภูมิทัศน์ดังกล่าวจะประกอบด้วย

1. งานภูมิทัศน์ในบริเวณโบราณสถานแต่ละจุด

ได้แก่ การจัดพื้นที่ปลูกพันธุ์ไม้ให้ความร่มรื่นเหมาะสมแก่การเข้าชม และส่งเสริมมุมมองต่อโบราณสถานให้ดูสวยงาม และใช้องค์ประกอบภูมิทัศน์เพื่ออำนวยความสะดวกในพื้นที่ในแต่ละเขตโบราณสถาน และมีการจัดแผนงานเฉพาะตามความเหมาะสมของพื้นที่

2. งานภูมิทัศน์ในสวนสมเด็จพระศรีนครินทร์

พื้นที่นี้เป็นพื้นที่ที่กำหนดให้เป็นสวนสาธารณะ โดย

ให้มีแนวถนน แนวคลอง ตามหลักฐานโบราณคดี และคงพื้นที่โบราณสถานที่มีอยู่กระจายทั่วไปในพื้นที่ไว้เพื่อการบูรณะตามแผนงานโบราณคดี พื้นที่โดยรวมให้มีการจัดพื้นที่ปลูกต้นไม้และก่อสร้างองค์ประกอบของสวนสาธารณะตามความจำเป็น เช่น ทางเดิน สะพาน ศาลา และอาคารอำนวยความสะดวกต่าง ๆ

ปัจจุบันโครงการดำเนินการจัดสร้างสวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ ระยะที่ 1 ซึ่งเป็นการดำเนินการในสวนสาธารณะ และขั้นตอนทางประวัติศาสตร์โบราณคดี รวมทั้งการบูรณะโบราณสถาน ได้สำเร็จแล้วตั้งแต่พุทธศักราช 2537 แต่ขณะนี่ยังมีพื้นที่ส่วนติดต่อยุทธศาสตร์ 2 และระยะที่ 3 ซึ่งกำหนดพื้นที่อยู่ด้านทิศเหนือของโครงการระยะที่ 1 ซึ่งได้มีการร่างโครงการและกำหนดลงในแผนพัฒนาแล้ว แต่ยังไม่แล้วเสร็จ โดยมีการดำเนินงานตามหลักการเดิมเหมือน โครงการระยะที่ 1

โครงการระยะที่ 3 เป็นพื้นที่ทางด้านทิศตะวันตกของโครงการระยะที่ 1 และ 2 ไปจรดแนวถนนอุททอง พื้นที่ประกอบด้วยพื้นที่ตรงข้ามพระตำหนักสิริยาลัย ซึ่งกรมธนารักษ์ได้อนุญาตให้สำนักพระราชวังใช้ประโยชน์เพื่อจัดสร้างสวนไม้ประดับจำนวน 49 ไร่ 2 งาน 99.15 ตารางวา รวมกับพื้นที่ข้างเคียงที่จะทำพื้นที่นี้ต่อเนื่องกับสวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ระยะที่ 1 และ 2 ได้

แผนพัฒนาจะเป็นไปตามหลักการเดิมเช่นเดียวกับโครงการระยะที่ 1 และ 2 ที่สำคัญคือเน้นการบูรณะโบราณสถาน แนวคลอง แนวถนนโบราณ ในพื้นที่สวนโดยมีเนื้อหาส่วนสำคัญที่ต่างออกไปคือ

1. การรื้อฟื้นแนวกำแพงเมืองตามแนวถนนอุททอง ในโครงการสวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ระยะที่ 3 กำแพงเมืองซึ่งปัจจุบันอยู่ใต้แนวถนนอุททอง ในโครงการปรากฏเป็นเนินสูงชัดเจน และพื้นที่โดยรอบมีชุมชนและการใช้ที่ดินยังไม่หนาแน่นนัก มีความเป็นไปได้ในการดำเนินการตามขั้นตอนทางโบราณคดีได้มากกว่าบริเวณอื่น ๆ รอบเกาะเมือง พิจารณาตามหลักฐานประวัติศาสตร์จะประกอบด้วยกำแพงเมือง ประตูเมือง ประตูช่องกุด ป้อม และคูคลอง การบูรณะตามแผนงานจะเป็นหลักฐานทางโบราณคดีที่มีคุณค่าต่อทางการศึกษา และน่าสนใจทางการท่องเที่ยว

2. การเบี่ยงแนวถนนอุททองเลียงแนวโบราณสถาน การดำเนินการบูรณะกำแพงเมืองจะทำได้ต้องมีการเบี่ยงแนวถนนอุททองออกจากแนวเดิม เพื่อเปิดพื้นที่และแนวถนนนี้

จะต้องหลบเลี่ยงโบราณสถานอื่น ๆ ที่กระจัดกระจายอยู่ในพื้นที่ด้วย

ถนนเลี่ยงโบราณสถาน แนวถนนอุโมงค์ใหม่ที่เลี่ยงออกจากแนวกำแพงเมืองคือ ขยับเข้ามาอยู่ในพื้นที่สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ ระยะที่ 3 โดยเลือกแนวให้ผ่านพื้นที่ที่ไม่มีโบราณสถาน โดยเริ่มเบี่ยงออกจากแนวเดิมประมาณมุมด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้ของโครงการระยะที่ 1 เพื่อเปิดแนว สำหรับบูรณะกำแพงและป้อมในจุดดังกล่าว หลบบริเวณโบราณสถานมุ่งขึ้นไปทางทิศเหนือข้ามคลองกลับไปบรรจบกับถนนอุโมงค์เดิมที่ตำแหน่งก่อนขึ้นสะพานข้ามแม่น้ำ เจ้าพระยา การกำหนดแนวเช่นนี้จะได้เส้นทางการจราจรไปในทิศทางและจุดหมายของถนนอุโมงค์เดิมสำหรับชุมชน และมีระยะห่างพอแก่การรักษาความปลอดภัย ทั้งยังให้ความสำคัญสัดส่วนต่อพื้นที่พระตำหนักสิริยาลัยมากกว่าแนวถนนเดิม

3. ถนนทางเข้าพระตำหนักสิริยาลัย กำหนดให้มีถนนแยกเข้าสู่พระตำหนักจากแนวถนนอุโมงค์ใหม่บริเวณสวนสาธารณะไปยังตำแหน่งประตูตำหนักเดิม ซึ่งคาดว่าจะตรงกับตำแหน่งช่องประตูที่ 49 ของแนวกำแพงเมืองตามทะเบียนโบราณสถาน พื้นที่ใกล้เคียงกับประตูหน้าพระตำหนักจัดให้มีที่จอดรถ และพื้นที่สำหรับเป็นที่ตั้งสถานีตำรวจตามข้อเสนอแนะของสำนักพระราชวัง

4. ถนนทางเข้าสู่ชุมชนเดิม ชุมชนเดิมริมแม่น้ำเจ้าพระยาตลอดแนวของโครงการสวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ระยะที่ 3 เดิมอาศัยแนวถนนอุโมงค์เป็นถนนสายหลักมีซอยแยกย่อยเข้าไปในพื้นที่เมื่อมีการเบี่ยงแนวถนนอุโมงค์ออกไปจึงต้องกำหนดให้มีแนวถนนแยกจากแนวถนนใหม่เข้าสู่ชุมชนสองจุด คือ ทางด้านทิศเหนือและทิศใต้ตามสภาพพื้นที่ และมีถนนชุมชนขนาดเล็กอยู่ด้านนอกของแนวกำแพงเมืองแทนถนนอุโมงค์แนวเดิมซึ่งถนนนี้ใช้พื้นที่อยู่ในแนวเขตถนนอุโมงค์เดิมโดยไม่ต้องเวนคืนพื้นที่เพิ่ม และยังคงใช้ทิศทางและจุดหมายของการจราจรเหมือนที่เป็นอยู่เดิมสำหรับชุมชน

พระราชานุสาวรีย์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี

พระราชานุสาวรีย์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีได้ก่อสร้างขึ้นเพื่อเป็นอนุสรณ์สถานให้ประชาชนชาวไทยได้สำนึกในพระมหากรุณาธิคุณที่ทรงบำเพ็ญประโยชน์แก่ประชาชนในท้องถิ่นต่าง ๆ มาโดยตลอด โดยทางจังหวัด

พระนครศรีอยุธยาได้มอบหมายให้สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 3 พระนครศรีอยุธยา เป็นฝ่ายออกแบบและควบคุมการก่อสร้าง

ในการดำเนินงานก่อสร้างพระราชานุสาวรีย์ครั้งนี้ได้รับงบประมาณจากกรมศิลปากรเป็นจำนวนเงิน 5,010,000 บาท และจากทางจังหวัดพระนครศรีอยุธยาอีก 2,500,000 บาท แต่เนื่องจากงบประมาณในการก่อสร้างดังกล่าวไม่เพียงพอในขั้นต้น ทางจังหวัดจึงได้จัดโครงการสรวุฒราชภัฏนครินทร์เพื่อระดมงบประมาณจากภาครัฐและเอกชนให้เพียงพอที่จะสร้างพระราชานุสาวรีย์

โครงการสรวุฒราชภัฏนครินทร์จึงเป็นโครงการที่จัดตั้งขึ้นเพื่อให้หน่วยงาน บริษัท ห้างร้าน มูลนิธิ ชมรม ตลอดจนข้าราชการและประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาได้มีส่วนร่วมในการสร้างสวนสมเด็จพระศรีนครินทร์และเงินที่คงเหลือจากการก่อสร้างจะได้ตั้งเป็นกองทุนดูแลรักษาพระราชานุสาวรีย์ให้ยั่งยืนสถาพรตลอดไป

การสร้างพระราชานุสาวรีย์อยู่ภายใต้การดำเนินงานของคณะกรรมการฝ่ายออกแบบและควบคุมการก่อสร้าง ซึ่งประกอบด้วยผู้อำนวยการอุทยานประวัติศาสตร์อยุธยา ผู้แทนโยธาธิการจังหวัด สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท และจังหวัดอยุธยาโดยมีนายจิระวัตร กุลละวณิชย์ ผู้ว่าราชการจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นประธาน โดยที่ประชุมคณะกรรมการฝ่ายออกแบบและควบคุมการก่อสร้างได้มีคำสั่งให้ทางอุทยานประวัติศาสตร์ประสานกับโยธาธิการจังหวัดและสำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบทหาผู้รับจ้างตอกเสาเข็มและก่อสร้างแท่นฐานพระราชานุสาวรีย์ให้เสร็จก่อนส่วนอื่น ๆ เพื่อให้สามารถนำพระราชานุสาวรีย์ที่อาจารย์เศวต เทคนัธธรรม ปั้นเสร็จแล้วขึ้นติดตั้งต่อไป

โบราณสถานที่สำคัญภายในสวนสมเด็จพระศรีนครินทร์

ด้วยเหตุที่พื้นที่ของสวนสมเด็จพระศรีนครินทร์จังหวัดพระนครศรีอยุธยานี้มีโบราณสถานกระจายอยู่ทั่วไปในพื้นที่ ทำให้สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์แห่งนี้มีความสำคัญมากขึ้น กล่าวคือ นอกจากจะสร้างขึ้นเพื่อเป็นสวนสาธารณะสำหรับประชาชนแล้ว ยังเป็นสวนสาธารณะที่อนุรักษ์แหล่งประวัติศาสตร์และโบราณคดีสมัยอยุธยา เพื่อให้เป็นประโยชน์ในด้านการศึกษาวิจัยอีกประการหนึ่งด้วย ซึ่งการที่ภายในสวนฯ มีแหล่งโบราณสถานดังกล่าว นับว่า

เป็นจุดเด่นที่ทำให้สวนสาธารณะแห่งนี้เป็นที่น่าดูน่าชมมากขึ้น

ด้วยความสำคัญดังกล่าวของพื้นที่ การดำเนินการต่างๆจึงได้คำนึงถึงโบราณสถานเป็นหลัก อันประกอบด้วย วัดวาอาราม แนวคู คลอง และถนนโบราณ ซึ่งต้องรักษาไว้ เพื่อดำเนินการตามขั้นตอนของระเบียบการศึกษาทางโบราณคดี ส่วนองค์ประกอบอื่น ๆ ของสวนสาธารณะ เช่น คลอง สะพาน พันธุ์ไม้ จะยึดถือตามหลักฐานทางโบราณคดี ส่วนสิ่งก่อสร้างอื่น ๆ ที่จำเป็น ต้องมีรูปแบบและตำแหน่งที่ตั้งที่เหมาะสมสอดคล้องกับบรรยากาศโดยรวมของโบราณสถาน

ปัจจุบันโบราณสถานประเภทวัดวาอารามที่อยู่ภายในเขตสวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้รับการขุดแต่งและบูรณะปฏิสังขรณ์เสร็จเรียบร้อยแล้ว อันประกอบไปด้วยโบราณสถานจำนวน 9 แห่ง คือ

วัดวังไชย

วัดวังไชยตั้งอยู่ริมถนนอุทองทางด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้ภายในเขตสวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ ในพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาาระบุว่าเป็นวัดที่สมเด็จพระมหาจักรพรรดิโปรดฯให้สร้างขึ้นเมื่อปีพุทธศักราช 2073 ในบริเวณที่เคยเป็นนิवासสถานของพระองค์ ก่อนขึ้นครองราชสมบัติ ภายในวัดประกอบด้วยเจดีย์ประธาน พระอุโบสถ และวิหาร ซึ่งเป็โบราณสถานที่ได้รับการดำเนินการขุดแต่งและบูรณะเสริมความมั่นคงแล้ว จากการ

พิธีวางศิลาฤกษ์แท่นพระราชานุสาวรีย์ สมเด็จพระศรีนคริทราบรมราชชนนี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อังคารที่ 21 ตุลาคม 2540- และทัศนียภาพภายในสวนสมเด็จพระศรีนครินทร์

ชุดแต่งพบว่าเจดีย์ประธานมีร่องรอยว่าได้รับการบูรณะปฏิสังขรณ์ โดยเจดีย์องค์ในสุดเป็นเจดีย์ที่มีการใช้เทคนิคการก่ออิฐสอดดิน ซึ่งเป็นเทคนิคที่นิยมใช้กันมาแต่สมัยอยุธยาตอนต้น และมีการก่ออิฐปิดทับเจดีย์ประจำมุมทั้งสี่ของเจดีย์ประธานในสมัยหลัง ส่วนพระอุโบสถซึ่งอยู่ทางด้านหน้าของเจดีย์ประธาน ก็ปรากฏว่าได้รับการก่อสร้างทับซ้อนอย่างน้อย 3 ครั้ง โดยรอบมีฐานเสมาทั้ง 8 ทิศ พบใบเสมาที่ทำจากหินชนวนแบบเดียวกับที่พบในวัดสมัยอยุธยาตอนต้น เช่น วัดมหาธาตุ วัดราชบูรณะ เป็นต้น แต่ใบเสมาของวัดวังไชยจะมีขนาดเล็กกว่า

วัดหลวงซีกรุต

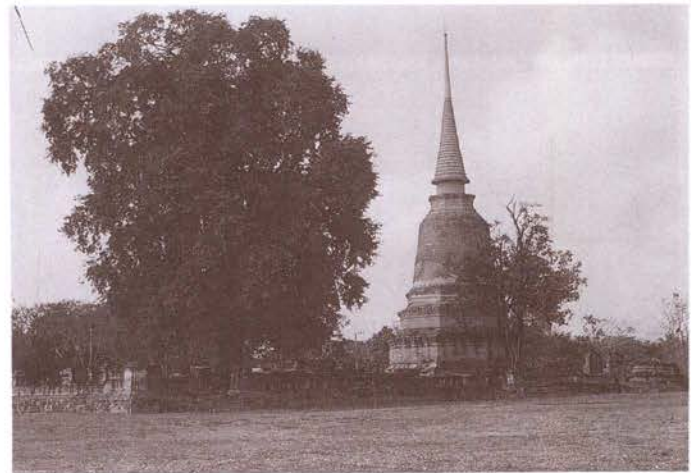
ตั้งอยู่ทางด้านทิศตะวันออกของวัดวังไชย ไม่ปรากฏหลักฐานทางด้านเอกสารเกี่ยวกับประวัติการสร้าง ภายในวัดประกอบด้วยเจดีย์ประธาน อุโบสถ และเจดีย์รายกลุ่มหนึ่งที่ได้รับการดำเนินงานชุดแต่งและบูรณะแล้ว ผลจากการชุดแต่งพบว่าเมื่อครั้งแรกสร้างนั้นเจดีย์ประธานของวัดนี้เป็นเจดีย์ทรงกลม 3 องค์ ตั้งเรียงกันในแนวทิศเหนือ-ใต้ ลักษณะเดียวกับเจดีย์ประธานของวัดพระศรีสรรเพชญ์ จึงพอจะสันนิษฐานได้ว่าวัดหลวงซีกรุต น่าจะเป็นวัดที่สร้างขึ้นในสมัยอยุธยาตอนกลางเพื่อประกอบกิจทางพระพุทธศาสนาของกลุ่มญาติหรือหมู่ญาติโดยเฉพาะอาจจะสร้างใกล้บ้านหรือสร้างในที่ดินของตนเองเพื่อเป็นศาสนสถานประจำตระกูล นอกจากนี้จากการชุดแต่งทางด้านทิศตะวันตกนอกเขตกำแพงแก้วของวัดยังปรากฏซากอาคารจำนวน 1 หลัง ภายในประกอบด้วยฐานเสาก่ออิฐจำนวนมาก สันนิษฐานว่าอาจเป็นกุฏิพระสงฆ์ในเขตสังฆาวาส หรือเป็นตึกแบบที่ปรากฏข้างวัดมเหยงคณ์และวัดกุฎีดาว

วัดเจ้าปราบ

ไม่ปรากฏหลักฐานเอกสารเกี่ยวกับประวัติการสร้าง สันนิษฐานว่าน่าจะเป็นวัดที่มีความสำคัญวัดหนึ่ง เนื่องจากปรากฏข้อความในหนังสือลัทธิธรรมนิยมต่าง ๆ ภาคที่ 19 ซึ่งอธิบายถึงตำราแบบธรรมเนียมในราชสำนักครั้งกรุงศรีอยุธยา ตอนตำราหน้าที่ตำรวจ ซึ่งมีหน้าที่เตรียมการเสด็จไปในสถานที่ต่าง ๆ ตามพระประสงค์ โดยกล่าวถึงวัดเจ้าปราบว่า

“ถ้าเสด็จไปทอดพระเนตรการวัดวาในกรุงนอกกรุง ถ้าในกรุงดูจวัดเจ้าปราบนั้นทรงพระเสด็จหลังคา”

โบราณสถานภายในวัดประกอบด้วยเจดีย์ประธานทรงกลมบนชุดฐาน 8 เหลี่ยม ซึ่งเป็นแบบที่นิยมสร้างกันในสมัยอยุธยาตอนต้น นอกจากนี้ยังมีพระอุโบสถ เจดีย์ราย และมณฑปจตุรมุข ซึ่งปรากฏร่องรอยว่าได้รับการบูรณะปฏิสังขรณ์ครั้งใหญ่ในสมัยอยุธยาตอนปลาย

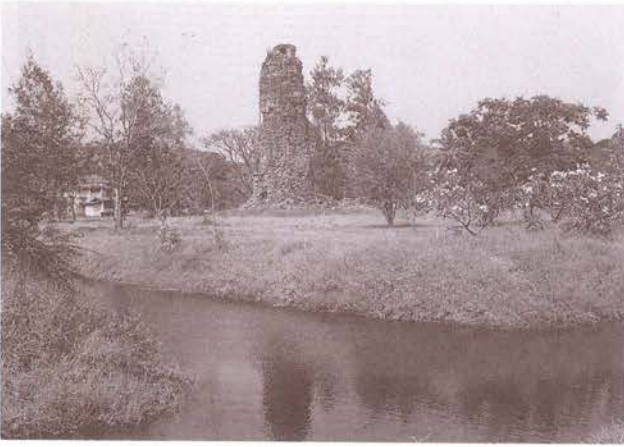
โบราณสถานภายในวัดเจ้าปราบ เป็นแบบที่นิยมสร้างในสมัยอยุธยาตอนต้น ประกอบด้วยเจดีย์ประธานทรงกลม พระอุโบสถ เจดีย์ราย และมณฑปจตุรมุข

คลังตีบุก

ตั้งอยู่บริเวณริมคลองจะโกรใหญ่ทางด้านทิศตะวันออกเฉียงใต้ของวัดเจ้าปราบ ปัจจุบันเหลือเพียงสภาพของฐานอาคารซึ่งเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ผนังก่ออิฐสลับศิลาแลง ตัวอาคารถูกแบ่งเป็น 3 ห้อง สันนิษฐานว่าคงใช้เป็นที่เก็บรวบรวมตีบุก ตีบุกในสมัยอยุธยามีความสำคัญคือ ใช้ผสมกับทองแดงเป็นโลหะสำริดใช้ทำภาชนะ เช่น ถ้วยชาม และกระถางธูป ตลอดจนเป็นวัสดุที่ใช้ทำเงินและกระเบื้องตีบุก ดังปรากฏในพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาว่าพระที่นั่งสรรเพชญ์ปราสาทนั้นมีหลังคาที่มุงด้วยกระเบื้องตีบุก

คลังตีบุก ตั้งอยู่บริเวณริมคลองจะโกรใหญ่ทางด้านทิศตะวันออกเฉียงใต้ของวัดเจ้าปราบ

วัดเจ้าพรหมณ์ ปรากฏประธานประดับปูนปั้นสมัยอยุธยาตอนต้น

วัดเจ้าพรหมณ์

เป็นวัดที่ตั้งอยู่ทางด้านทิศตะวันตกของคลอง ฉะไกรใหญ่ หรือที่เรียกว่าคลองท่อในปัจจุบัน ไม่ปรากฏหลักฐานทางด้านเอกสารเกี่ยวกับประวัติการสร้าง สถาปัตยกรรมภายในวัดได้รับดำเนินการขุดแต่งและบูรณะ ขึ้นจากหลักฐานที่ชำรุดมาก เนื่องจากการถูกไถปรับพื้นที่ จากการศึกษาแบบทางสถาปัตยกรรมพบว่าปรากฏประธาน เป็นปรากฏอิฐที่มีลักษณะของโครงสร้างและลวดลายปูนปั้น ประดับองค์ปรากฏแบบปรากฏที่สร้างขึ้นในสมัยอยุธยาตอนต้น ต่อมาปรากฏร่องรอยว่าได้รับการบูรณะปฏิสังขรณ์ โดยการ ก่อฐานเชิงปิดทับฐานปรากฏองค์เดิมเพื่อเชื่อมกับวิหารใน สมัยสุดท้าย ซึ่งน่าจะอยู่ในช่วงอยุธยาตอนปลาย

วัดเจดีย์ใหญ่

ไม่ปรากฏหลักฐานทางด้านเอกสารเกี่ยวกับ ประวัติการสร้าง โบราณสถานภายในวัดถูกทำลายไปมาก ปัจจุบันเหลือเพียงเจดีย์ประธานทรงระฆังกลมขนาดใหญ่เพียง 1 องค์ ซึ่งได้รับการบูรณะขึ้นจากหลักฐานที่ชำรุดมาก

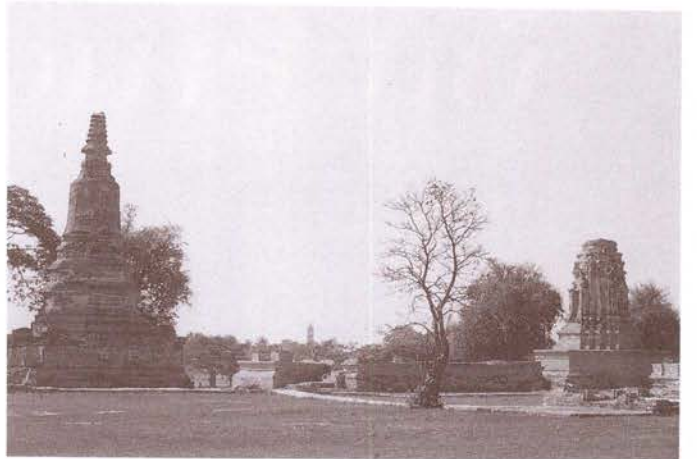
วัดอุโบสถ

ไม่ปรากฏหลักฐานทางด้านเอกสารเกี่ยวกับ ประวัติการสร้าง แต่จากรูปแบบสถาปัตยกรรมภายในวัด สันนิษฐานว่าวัดนี้น่าจะสร้างในช่วงสมัยอยุธยาตอนกลาง ต่อเนื่องไปจนถึงอยุธยาตอนปลาย เนื่องจากเจดีย์ประธาน ของวัดเป็นเจดีย์ย่อมุม แบบเจดีย์ศรีสุริโยทัย ซึ่งนิยมสร้างใน สมัยอยุธยาตอนกลาง ด้านหน้าของเจดีย์ประธานเป็นรากฐาน อาคาร ซึ่งจากการขุดแต่งพบว่าอาคารหลังนี้แต่เดิมใช้เป็น พระอุโบสถในสมัยแรกสร้างวัด ต่อมาได้มีการดัดแปลงให้เป็น

พระวิหาร โดยทำการถมพื้นปิดทับฐานโบสถ์ในสมัยแรก ทั้งหมด ซึ่งน่าจะเป็นงานปฏิสังขรณ์ในสมัยอยุธยาตอนปลาย

วัดอุโบสถ เจดีย์ประธานย่อมุมไม้ สันนิษฐานว่าอยู่ในช่วงอยุธยาตอนกลาง

วัดสังข์แท้ - สังฆา เจดีย์เป็นรูปทรงล้านนา วิหารและเจดีย์ทรงลังกา

วัดสังข์แท้-สังฆา

ไม่ปรากฏหลักฐานทางด้านเอกสารเกี่ยวกับ ประวัติการสร้าง ปัจจุบันเป็นวัดที่ได้รับการขุดแต่งและบูรณะ เสริมความมั่นคงแล้ว โบราณสถานที่ปรากฏภายในวัด ประกอบด้วยเจดีย์ทรงปราสาทยอดที่มีลักษณะของ ลวดลายปูนปั้น ประดับอิทธิพลแบบล้านนา ทางด้านหน้า ของเจดีย์ทรงปราสาทเป็นพระวิหารขนาดใหญ่ เจดีย์ทรง ระฆังกลมบนฐานประทักษิณสี่เหลี่ยม และพระอุโบสถ ซึ่ง ตั้งเรียงอยู่ในแนวเดียวกันตามแนวทิศตะวันออก-ตะวันตก ทางด้าน ทิศเหนือของวัดยังมีซากโบราณสถานประกอบ

ด้วยฐานอาคารที่มีลักษณะคล้ายวิหาร และหอรบั้งก่ออิฐ
ถือปูน ซึ่งมีรูปแบบการสร้างมาแต่สมัยอยุธยาตอนกลาง
และได้รับการบูรณะปฏิสังขรณ์ในสมัยอยุธยาตอนปลาย

เจดีย์และฐานเจดีย์รายที่พบในวัดมหาสมัน

วัดมหาสมัน

เป็นวัดร้างตั้งอยู่ภายในเกาะเมืองทางด้านหลังของ
พระตำหนักสิริยาลัยในปัจจุบัน ไม่ปรากฏหลักฐานทางด้าน
เอกสารเกี่ยวกับประวัติการสร้างวัด ภายในวัดประกอบด้วย
เจดีย์ประธานทรงกลมที่นิยมสร้างในสมัยอยุธยาตอนกลาง
พระอุโบสถ และรากฐานเจดีย์ราย ซึ่งล้วนได้รับการบูรณะ
เสริมความมั่นคงเรียบร้อยแล้ว

นอกจากโบราณสถานประเภทวัดวาอารามแล้ว
จากการศึกษาทางโบราณคดีเรื่องการใช้พื้นที่สมัยโบราณใน
เขตสวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ พบว่าบริเวณนี้มีร่องรอย

ถนนเหล็ก หรือถนนตลาดเหล็ก ปัจจุบันยังปรากฏร่องรอยของแนวอิฐที่เป็น
ส่วนของพื้นถนน

การอยู่อาศัยของผู้คนในสมัยอยุธยาเป็นจำนวนมาก
ในบริเวณที่เป็นเส้นทางการคมนาคมโดยเฉพาะตามแนวคลอง
และทางสัญจรทางด้านตะวันตกของเขตสวนสมเด็จพระ
ศรีนครินทร์ เรียกว่า **ถนนเหล็ก** หรือ **ถนนตลาดเหล็ก** ซึ่งจากการศึกษา
ทางโบราณคดีพบว่าในบริเวณดังกล่าวนี้มีย่านตีเหล็ก ซึ่ง
สอดคล้องกับข้อความที่ระบุอยู่ในเอกสารทางประวัติศาสตร์
ว่าเป็นถนนโบราณที่มีความสำคัญสายหนึ่งในสมัยกรุงศรี
อยุธยา จากการขุดตรวจของกรมศิลปากรเมื่อปี พุทธศักราช
2512 พบว่าถนนเหล็กนี้ มีความกว้างประมาณ 30 เมตร
ยาวประมาณ 1,000 เมตร มีคูโดยตลอดทั้งสองข้าง สันนิษฐาน
ว่าคงขุดดินทั้งสองด้านขึ้นมากมเป็นถนน เมื่อถนนอยู่ใน
สภาพแน่นแล้วจึงปูอิฐบนผิวถนนโดยตลอด

นอกจากนี้ภายในเขตสวนสมเด็จพระศรีนครินทร์
ยังปรากฏร่องรอยของชุมชนที่เป็นท่าเลหรือเป็นย่านหัตถกรรม
ในสมัยกรุงศรีอยุธยา ในบริเวณพื้นที่ใกล้คลองท่อและตาม
แนวคลองท่อตอนที่อยู่บริเวณทางเหนือของวัดเจ้าพรหมณ์
มี**ย่านหัตถกรรมหล่อโลหะประเภทโลหะผสม** ที่มีทองแดง
เป็นองค์ประกอบหลัก ซึ่งเป็นไปได้มากกว่ามีทั้งการหล่อ
วัตถุโลหะประเภทล้ารดและทองเหลือง

สรุป

สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ จังหวัดพระนครศรี
อยุธยา นอกจากมีจุดมุ่งหมายหลักในการสร้างเพื่อให้เป็น
สวนสาธารณะสำหรับประชาชนในท้องถิ่นแล้ว จากการที่
ภายในพื้นที่ของสวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ มีแหล่งโบราณสถานประเภท
วัดวาอารามจำนวน 10 แห่ง ซึ่งสร้างมาแต่สมัยอยุธยา
ตอนต้นถึงตอนปลาย และยังปรากฏร่องรอยของแหล่ง
หัตถกรรมหล่อโลหะที่สำคัญในสมัยอยุธยา ทำให้สวนสมเด็จพระ
ศรีนครินทร์จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นสวนสาธารณะ
ที่มีความสำคัญมากที่สุดแห่งหนึ่งของประเทศไทย ซึ่งใน
ปัจจุบันยังคงอยู่ในระหว่างการดำเนินการของกรมศิลปากร
เพื่อบูรณะปรับปรุงและอนุรักษ์ให้เป็นแหล่งศึกษาทางด้าน
ประวัติศาสตร์และโบราณคดีสมัยอยุธยาสืบไป

พระก่อแก้วการุณย์ สถานสงเคราะห์คนชราวาสนะเวศม์

พ.ศ.ร.ยับศรี กาญจน:วงศ์

ความนำ

สมเด็จพระสังฆราช(วาสนมหาเถระ) องค์ที่ 18 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ทรงอธิบายเรื่องบ้านพักคนชราที่อยู่ชยา ไว้ด้วยพระปริชาสามารถในเชิงวรรณศิลป์ของพระองค์ท่าน อย่างเรียบง่าย มีเสน่ห์ ทำให้เกิดความเข้าใจในสภาวะธรรม.....ธรรมชาติเป็นอย่างดี และทรงประทานให้นำลงพิมพ์ในหนังสือที่ระลึกในงานวันพิธีเปิดสถานสงเคราะห์คนชราวาสนะเวศม์ในพระสังฆราชูปถัมภ์ เมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม 2530 มีข้อความดังนี้

วาสนะ อธิบาย ขยายความ
เวศม์คือสำนัก พักคลาย หายห่วงใย
บ้านพัก หลักฐาน ราชการช่วย
คนชรา ที่ไร้ญาติ ขาดผดุง
ตำบลบ่อโพง ที่ตั้ง ริมถนน
อำเภอ นครหลวง หมดห่วงพลัน
จังหวัด ออยุธยา เมืองกรุงเก่า
ผาสกอุดม สมบูรณ์ พูนทวี

เป็นถิ่นนาม ผู้มีบุญ คุณทั่วไป
มีปัจจัย 4 พร้อม น้อมบำรุง
ยามเจ็บป่วย รักษา ผาสกมุ่ง
เชิญพยุง กายสมัคร์ พักสำราญ
สายบาง ปะอินดล นครสวรรค์
กิโล เจ็ดสิบแปดนั้น อากาศดี
ย่านปลุกข้าว ทุ่งกว้าง กลางวิถี
รับเลี้ยงฟรี หญิงชาย สบายเอย

ประวัติความเป็นมาของสถานสงเคราะห์คนชราวาสนะเวศม์

สมเด็จพระสังฆราช (วาสนมหาเถระ) ทรงกอบปรีย์ด้วยพระเมตตาธรรมอันไพศาล มีพระทัยแน่วแน่ที่จะช่วยเหลือทุกข์ สร้างสุข ให้แก่ประชาชนทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ทรงห่วงใยคนชราเพราะว่า "ชราปีทุกษา ความแก่เป็นทุกข์" สมเด็จพระสังฆราช (วาสนมหาเถระ) ทรงปรารถนาเรื่องความทุกข์ของคนชราไว้ว่า

"คนชราร่วมมาก มักจะช่วยตัวเองได้ยาก จำเป็นต้องอาศัยลูกหลาน หรือผู้อื่นช่วยอุปการะ บางคนมีผู้อุปการะอยู่แล้ว ก็ดำเนินชีวิตได้พอสมควร มีความสุข ความสบาย แต่ว่าบางคนก็ขัดสน จนยากต้องทนลำบากตรากตรำในการหาเลี้ยงชีพ"

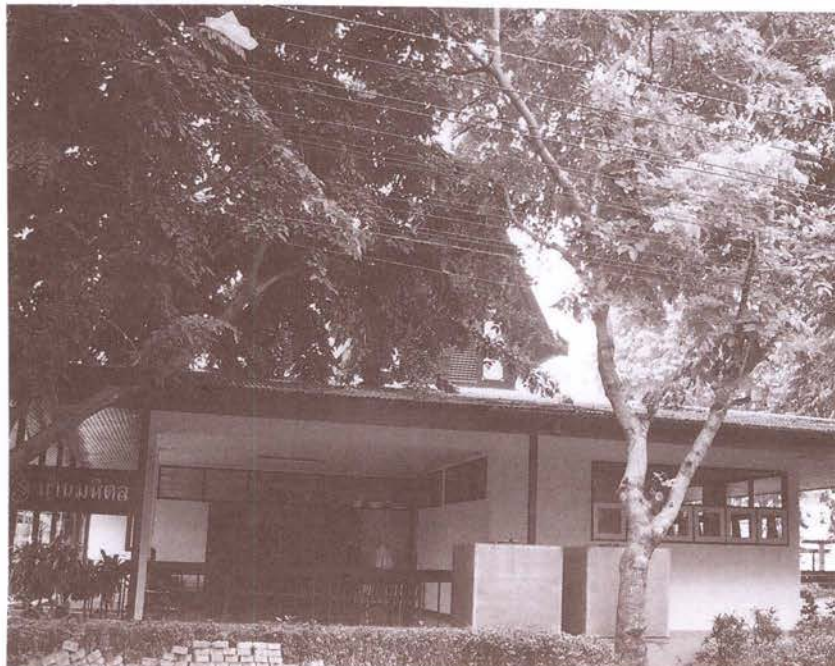
ด้วยพระปรารภนี้...ได้ยังผลให้เกิดสถานสงเคราะห์คนชราวาสนะเวศม์ขึ้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา กล่าวคือเมื่อสมเด็จพระสังฆราช (วาสนมหาเถระ) ทรงหายจากการประชวรในปี พ.ศ. 2528 คณะศิษยานุศิษย์ โดย พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ เป็นประธาน ถือเป็นสิริมงคล และเป็นพระบารมีธรรมจึงประชุมปรึกษาหารือกัน เกี่ยวกับพระปรารภของสมเด็จพระสังฆราช (วาสนมหาเถระ) ที่ทรงห่วงใยคนชราผู้ด้อยโอกาส ซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมากในสังคมไทย ที่ประชุมมีมติว่าสมควรที่คณะศิษยานุศิษย์ จะได้แสดงปฏิการคุณต่อสมเด็จพระสังฆราช (วาสนมหาเถระ) โดยทำโครงการจัดสร้างสถานสงเคราะห์คนชราตามแบบของกรมประชาสงเคราะห์ เพื่อร่วมโครงการของกรมประชาสงเคราะห์ ช่วยเหลืออนุเคราะห์สถานสงเคราะห์คนชรา ที่ได้รับความลำบาก ทุกข์ยาก เดือดร้อน ให้ได้รับการดูแลช่วยเหลือ ให้พ้นจากความทุกข์ยาก เดือดร้อนได้บ้าง

เมื่อคณะศิษยานุศิษย์กราบทูลให้สมเด็จพระสังฆราช (วาสนมหาเถระ) ทรงทราบ พระองค์ท่านทรงอนุโมทนา ยินดียิ่ง ทรงรับสั่งว่า
ถือว่าเป็นการบำเพ็ญกุศลอย่างยิ่ง

ต่อมาได้ประชุมเพื่อจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน พระธรรมสิริวัฒน์ วัดราชบพิธ เป็นประธานกรรมการ ฝ่ายสงฆ์ พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ เป็นประธานกรรมการฝ่ายศิษยานุศิษย์ มีรองประธานอีก 2 ท่าน คือ พลเอกวันชัย เรื่องตระกูล และพลเอกพิจิตร กุลละวณิชย์ (มีกรรมการหลายฝ่ายทั้งกรรมการกลางและกรรมการอุปถัมภ์ รวมทั้งสิ้นประมาณ 200 ท่าน)

ด้วยพระบารมีธรรมแห่งองค์สมเด็จพระสังฆราช (วาสนมหาเถระ) วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม พระองค์นี้ ทำให้การดำเนินการก่อสร้างสถานสงเคราะห์คนชราสำเร็จลุล่วงด้วยดี จากน้ำใจที่มวลศิษยานุศิษย์แสดงปฏิการคุณโดยสามัคคี พร้อมเพรียงกัน **และด้วยน้ำพระทัยของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี** ที่ทรงมีพระกรุณาธิคุณอันหาที่สุดมิได้ คือพระองค์ทรงโปรดประทานทุนจากกองทุน และมูลนิธิในพระนามให้กับโครงการสร้างสถานสงเคราะห์คนชรา เป็นจำนวนเงิน 3,600,000 บาท

สถานสงเคราะห์คนชรา สร้างขึ้นบนเนื้อที่ 26 ไร่ ณ ตำบลบ่อโพง อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งเป็นตำบลและอำเภอที่ประสูติของสมเด็จพระสังฆราช (วาสนมหาเถระ) จึงเป็นการสร้างความเจริญให้แก่ชาติภูมิขององค์ท่าน สมดังพระปฏิบัติที่ทรงมุ่งไว้ ประกอบกับ ณ บริเวณนั้นมีโรงพยาบาลสมเด็จพระสังฆราช (วาสนมหาเถระ) อยู่ด้วย จะเป็นการสะดวกสำหรับคนชราที่เจ็บป่วยต่อไป

การดำเนินการก่อสร้างอาคารต่าง ๆ ได้เริ่มขึ้น เมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2529

สมเด็จพระสังฆราชเสด็จวางศิลาฤกษ์

เป็นอาคารชุด ประกอบด้วยบ้านพักคนชรา 8 หลัง

โรงอาหาร 4 หลัง ศาลาเอนกประสงค์ 1 หลัง

อาคารกายภาพบำบัด 1 หลัง เรือนคนหลง 1 หลัง

โรงประกอบอาหาร 1 หลัง และระบบไฟฟ้า-ประปา

สิ้นค่าก่อสร้างในขณะนั้นไปประมาณ 30,000,000 บาทเศษ สมเด็จพระสังฆราช (วาสนมหาเถระ) ได้ประทานชื่อสถานสงเคราะห์คนชราแห่งนี้ว่า "วาสนะเวศม์" และประทานความหมายไว้ว่า "ที่อยู่ของผู้มีบุญ"

พระก่อกำเนิดพระเกื้อการุณย์ : สถานสงเคราะห์คนชราวาสนะเวศม์

ในการจัดสร้างสถานสงเคราะห์คนชราวาสนะเวศม์ได้รับพระกรุณาธิคุณจากสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี พระราชทานทุนจากกองทุนและมูลนิธิในพระนามเป็นจำนวน 3,600,000 บาท ให้สร้างอาคารเรือนนอน 3 หลัง ซึ่งต่อมาได้รับพระราชทานนามว่า "บ้านศรัทธา", "บ้านมหิตล", และ "บ้านเบ็ตตี" พร้อมทั้งได้เสด็จพระราชดำเนินเป็นประธานในพิธีเปิดสถานสงเคราะห์คนชราวาสนะเวศม์ เมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม 2530 มีกำหนดการดังนี้

กำหนดการ

สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี

เสด็จพระราชดำเนินทรงเปิด

สถานสงเคราะห์คนชรา "วาสนะเวศม์"

ตำบลบ่อโพง อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วันศุกร์ที่ 8 พฤษภาคม 2530

เวลา 16.00 น.

- สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี เสด็จพระราชดำเนินโดยเฮลิคอปเตอร์ พระที่นั่งถึงสถานสงเคราะห์คนชรา "วาสนะเวศม์" ตำบลบ่อโพง อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- ผู้บัญชาการทหารบก ประธานคณะกรรมการดำเนินงาน ผู้ว่าราชการจังหวัด พร้อมคณะกรรมการเฝ้าฯรับเสด็จฯ
- ประทับรถยนต์พระที่นั่งไปยังมณฑลพิธี
- อภิตติกรมประชาสัมพันธ์ รองผู้ว่าราชการจังหวัด เฝ้าฯรับเสด็จฯ
- เสด็จเข้าสู่พลับพลาพิธี
- ทรงจุดธูปเทียนเครื่องบูชาพระรัตนตรัย
- ทรงศีล

(สมเด็จพระราชาคณะประธานสงฆ์ถวายศีล)

- ประธานคณะกรรมการดำเนินงาน กราบบังคมทูลรายงานการก่อสร้าง และขอพระราชทานอัญเชิญเสด็จฯ ทรงประกอบพิธีเปิดสถานสงเคราะห์คนชรา "วาสนะเวศม์"

- เสด็จพระราชดำเนินไปยังแท่น ทรงกดปุ่มเปิดแพรคลุมป้ายชื่อสถานสงเคราะห์คนชรา "วาสนะเวศม์"

(พระสงฆ์เจริญชัยมงคลคาถา ชาวพนักงานลั่นฆ้องชัยประโคมสังข์ แตร ดุริยางค์)

- เสด็จฯเข้าสู่พลับพลา
- ทรงประเคนจตุปัจจัยไทยธรรม

(พระสงฆ์ถวายอนุโมทนา)

- ผู้ว่าราชการจังหวัด กราบบังคมทูลเบิกผู้มีจิตศรัทธาเข้าเฝ้าฯ รับพระราชทานของที่ระลึก (ประมาณ 30 ราย)
- เสด็จขึ้นสู่อาคารอเนกประสงค์ทอดพระเนตรภายในอาคาร และพระราชทานถุงของขวัญแก่คนชรา
- เสด็จฯลงจากอาคาร ทรงปลูกต้นราชพฤกษ์ที่หน้าบ้านศรีศรธา และบ้านมหิตล

เวลา 17.00 น.

- เสด็จฯประทับเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับ
- การแต่งกาย แต่งเครื่องแบบปกติขาว หรือปกติทาก็คือต้อง

เมื่อเราไปเยี่ยมคารวะคนชรา ณ สถานสงเคราะห์คนชราวาสนะเวศม์ ได้สนทนากับคุณยายสุนันท์ สนธิสง่า อายุ 84 ปี คุณยายพักอยู่ที่อาคารศรีพูนทรัพย์ เล่าให้ฟังถึงความรู้สึก เมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม 2530 ว่า "รู้สึกดีใจและปลื้มใจอย่างบอกไม่ถูกได้เห็นพระองค์ท่านชัดเจนในชีวิตเกิดมาไม่เคยใกล้ชิดเจ้าฟ้าเจ้าแผ่นดิน นั่งนำดาซิมด้วยความปลาบปลื้ม ถูงของขวัญที่ได้รับพระราชทานจากพระหัตถ์ มีอยู่ 3 สิ่ง คือ ชันน้ำ เสื้อคอกระเช้า และผ้าถุงลาย ส่วนผ้าห่มทราบว่าเจ้าหน้าที่ได้นำมาให้ภายหลัง ทุกวันนี้ยังเก็บรักษาของที่ สมเด็จพระย่าประทานให้อยู่ ผ้าห่มยังห่มอยู่ทุกวันนี้ แม้ว่าเวลาจะผ่านมา 12 ปีแล้ว ยังระลึกถึงพระองค์อยู่ ทุกวัน หลังสวดมนต์ก่อนนอนทุกคืน ยายจะระลึกถึงพระองค์ท่าน สวดมนต์ให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์คุ้มครอง พระองค์ พระองค์อยู่เบื้องบน ณ ที่ใด ขอให้ทรงสุขสบาย วันที่สมเด็จพระย่าสวรรคตยายร้องไห้ อาลัยรัก พระองค์เหมือนแม่บังเกิดเกล้า ทุกเช้าใส่บาตรและกรวดน้ำถวายเป็นพระราชกุศลเป็นประจำมิได้ขาด..."

สืบเนื่องจากพระกรุณาธิคุณของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ที่ทรงมีต่อสถานสงเคราะห์คนชราวาสนะเวศม์ รวมทั้งคนชราของสถานสงเคราะห์ฯ คณะกรรมการสร้างสถานสงเคราะห์คนชราวาสนะเวศม์ จึงได้สนองพระกรุณาธิคุณให้ยังยืนต่อไป ด้วยการสร้างอาคารชั้นเดียว 1 หลัง ถวายเป็นพระราชกุศลแด่สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี เพื่อให้คนชราได้ใช้เป็นสถานที่ทำอาชีวบำบัด โดยรณรงค์หาทุนจากผู้มีจิตศรัทธาบริจาคสร้างอาคารพร้อมตกแต่งสถานที่เป็นเงิน 2,492,419 บาท เริ่มดำเนินการก่อสร้างเมื่อ 15 ธันวาคม 2539 มีพระเทพพรเมธี วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม เป็นประธานดำเนินการ พระกิตติสารโสภณ วัดเสนาสนาราม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นประธานดูแลการก่อสร้าง โดยกรมประชาสัมพันธ์เป็นผู้ดำเนินการออกแบบรายการก่อสร้าง

การก่อสร้างอาคารดังกล่าวได้เสร็จสมบูรณ์ และได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานชื่ออาคารว่า "สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์" ได้เสด็จมาเป็นองค์ประธานในพิธีเปิดอาคารสมเด็จพระย่า เมื่อวันที่ 19 ธันวาคม 2540 เวลา 15.30 น. นับว่าเป็นสิริมงคลยิ่ง

สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี และสมเด็จพระสังฆราช (วาสนมหาเถระ) เสด็จสู่สวรรคาลัยไปแล้ว...หากจะทรงทราบด้วยพระญาณวิถิต่างใดก็ตาม พระองค์ท่านก็จะทรงอนุโมทนายินดียิ่ง เพราะว่าการกิจการของสถานสงเคราะห์คนชราवासณะเวศม์ ซึ่งทรงก่อตั้งก่อการณียุ่ยังคงดำเนินไปตามปกติ เป็นอย่างดีด้วยแรงศรัทธา จากะ สละ ให้ปิ่น ณ สถานสงเคราะห์คนชราवासณะเวศม์ และคนชราในสถานสงเคราะห์นี้ นับวันแต่จะหนาแน่นเนื่องมาเป็นลำดับ ทำให้กิจการต่าง ๆ ดำเนินไปได้อย่างสมบูรณ์

ต่างน้อมจิตอธิษฐาน...

การประกอบกุศล บำเพ็ญบุญ ณ สถานสงเคราะห์คนชราवासณะเวศม์

"เพื่อ ถวายเป็นพระราชกุศล

แต่สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี

และสมเด็จพระสังฆราช (วาสนมหาเถระ)

พระผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐยิ่ง"

การดำเนินงานของสถานสงเคราะห์คนชราवासณะเวศม์

สถานสงเคราะห์คนชราवासณะเวศม์จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์สำคัญ 4 ประการ

1. เพื่อให้การสงเคราะห์คนชราที่ไม่สามารถช่วยตนเองได้ หรือประสบปัญหาทุกข์ยากเดือดร้อนขาดผู้อุปการะเลี้ยงดู ไม่มีที่อยู่อาศัย อยู่กับครอบครัวไม่มีความสุข หรือไม่สามารถอยู่กับครอบครัว
2. เพื่อแบ่งเบาภาระของครอบครัวผู้มีรายได้น้อย ไม่สามารถที่จะอุปการะเลี้ยงดูคนชราไว้ในครอบครัวได้
3. เพื่อเป็นการตอบแทนคุณงามความดีของคนชรา ที่ได้เคยทำประโยชน์แก่ประเทศชาติเมื่อครั้งยังอยู่ในวัยหนุ่มสาว
4. เพื่อให้ผู้สูงอายุได้คลายวิตกกังวลว่า เมื่อชราภาพแล้ว และไม่สามารถประกอบอาชีพต่อไปได้ รัฐยังให้การอุปการะเลี้ยงดู

กรมประชาสงเคราะห์เป็นผู้กำหนดคุณสมบัติสำหรับคนชราที่จะเข้ารับบริการในสถานสงเคราะห์ฯ คือ หญิงหรือชายอายุ 60 ปีขึ้นไป ไม่เป็นโรคติดต่อเรื้อรัง หรือโรคติดต่ออันตราย ไม่พิการทุพพลภาพ หรือ จิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ และต้องมีความจำเป็นดังกล่าวแล้วใน 4 ข้อ แรก

จำนวนผู้เข้ารับบริการสงเคราะห์ ณ สถานสงเคราะห์คนชราวาสนะเวศม์ มีข้อมูลที่น่าสนใจคือ ตั้งแต่วันที่ 8 พฤษภาคม 2530 – 30 กันยายน 2542

จำนวนทั้งสิ้น	723 คน
ยอดจำหน่าย	529 คน
ยอดปัจจุบัน	194 คน ชาย 57 คน หญิง 137 คน

ในจำนวนคนชราที่เข้ารับบริการ ณ สถานสงเคราะห์คนชราวาสนะเวศม์ 194 คนนั้น ลำดับสาเหตุที่ท่าน เข้ามารับบริการฯ คือ ไม่มีที่อยู่อาศัย 65 คน (เป็นชาย 20 คน หญิง 45 คน) ขาดผู้อุปการะ 91 คน (เป็นชาย 23, หญิง 68 คน) และอยู่กับครอบครัวไม่มีความสุข 38 คน (เป็นชาย 14, คน หญิง 24 คน)

การดำเนินงานของสถานสงเคราะห์คนชราวาสนะเวศม์ ได้จัดบริการไว้เป็น 2 ประเภทคือ **ประเภท พิเศษ** ปลูกบ้านอยู่เอง เป็นบ้านเดี่ยว และทาวน์เฮาส์ ซึ่งสร้างตามแบบแปลนของกรมประชาสงเคราะห์ กำหนด สามารถอยู่ได้ตลอดชีวิต **ประเภทสามัญ** ให้บริการผู้ชราหญิง และชายตามวัตถุประสงค์ 4 ข้อ ที่กำหนดไว้ ซึ่งปัจจุบัน (พ.ศ. 2542) มีผู้ชราทั้งสิ้น 194 คน (ชาย 57 คน หญิง 137 คน)

การจัดบริการสวัสดิการต่าง ๆ ให้แก่คนชรา ประกอบด้วย บริการเกี่ยวกับปัจจัย 4 การตรวจ สุขภาพทั่วไป การรักษาพยาบาลเมื่อเจ็บป่วย รวมทั้งการรักษาด้านเวชศาสตร์ฟื้นฟู การฝึกอาชีพบำบัด บริการให้คำปรึกษาและแก้ปัญหาด้านจิตใจ การจัดกิจกรรมนันทนาการ พิธีทางศาสนา ตลอดจนการ ฌาปนกิจในวาระสุดท้ายของชีวิต

ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ได้รับงบประมาณประจำปีของกรมประชาสงเคราะห์ และการสนับสนุนจากภาค เอกชน **มีมูลนิธิสมเด็จพระสังฆราช (วาสนมหาเถระ) เป็นต้น**

สถานสงเคราะห์คนชราวาสนะเวศม์ สังกัดกรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงแรงงาน และสวัสดิการ สังคม **ผู้ปกครองสถานสงเคราะห์เป็นผู้บริหารสูงสุด** อัครากำลังบุคคลากร (พ.ศ. 2543) เป็นข้าราชการ 13 คน ลูกจ้างประจำ 16 คน และลูกจ้างชั่วคราว 6 คน

ท่านทั้งหลายปฏิบัติหน้าที่อย่างดี ด้วยน้ำใจงดงาม มีเมตตา อุดหนุน เสียสละ มีความตั้งใจจริง ในอันที่จะส่งเสริมให้คนชราได้รับความสุขในบ้านปลายของชีวิต สมควรได้รับการสรรเสริญเป็นอย่างยิ่ง

สรุป : ความกตัญญูเป็นเครื่องหมายของคนดี

สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ทรงมีพระจริยวัตร และปรัชญาชีวิตส่วนพระองค์ที่ทรงเน้น ในเรื่อง “คนดี” มากที่สุด

จุดเด่นประการหนึ่งที่หลายคนพูดถึงพระจริยวัตรของสมเด็จพระสังฆราช (วาสนมหาเถระ) คือ การที่พระองค์ทรงเน้นสอนในเรื่องความกตัญญูเป็นเครื่องหมายของคนดี ทรงเป็นผู้ยึดมั่นในกตัญญูทศเวทิตา ธรรมเป็นเลิศ โดยเฉพาะกับโยมพ่อ และโยมแม่ สมเด็จพระสังฆราช (วาสนมหาเถระ) ทรงปรารถนาถึงเสมอ และได้ทรงเลี้ยงโยมทั้งสอง โดยเลี้ยงน้ำใจ เลี้ยงปัจจัย และสิ่งของตามสมควรแก่อัตภาพ จนตลอดชีวิต ของท่านทั้งสอง

ความกตัญญู..เป็นคุณสมบัติของชาวไทย เป็นธรรมจริยาอาภรณ์ของมนุษย์ผู้ประเสริฐ จึงได้นำเอา บทประพันธ์เรื่องพ่อแก่ แม่เฒ่า มาลงไว้เป็นบทสรุป

พ่อแม่ก็แก่เฒ่า
 จะพบจะพ้องจะพาน
 ใจจริงไม่อยากจะ
 แต่ซีพมิทนทาน
 ขอเถิดถ้าสงสาร
 คนแก่ชะแรวัย
 ไม่รักก็ไม่ว่า
 ให้กินและให้นอน
 เมื่อยามเจ้าโกรธซึ่ง
 ร้องไห้ยามป่วยไข้
 ฝ่าเสี่ยงจนโตใหญ่
 หวังเพียงจะได้ยล
 ขอโทษถ้าทำผิด
 ใจแท้มีแต่ความ
 ตันไม้ที่ไถลฝั่ง
 วันหนึ่งคงลัมไป

จำจากเจ้าอยู่ไม่นาน
 เพียงเสี้ยววารของคืนวัน
 เพราะยังอยากเห็นลูกหลาน
 ย่อมร้าวรานสลายไป
 อย่างกลัวขานให้เข้าใจ
 คิดเผลโฉมเป็นแน่นอน
 เพียงเมตตาช่วยอาหาร
 คลายทุกข์ผ่อนพอสุขใจ
 ให้นึกถึงเมื่อเยาว์วัย
 ได้ใครเล่าฝ่าปโลบโยน
 แม่เหนื่อยกายก็ยอมทน
 เติบโตจนสว่างาม
 ขอให้คิดทุกทุกยาม
 หวังติดตามช่วยอวยชัย
 มีหรือหวังอยู่นานได้
 ทั้งฝั่งไว้ให้หวังเวง

(จากพ่อแก่ แม่เฒ่า ของพระปัญญาภรณ์ทภิกขุ)

บรรณานุกรม

กรมประชาสัมพันธ์, กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม. **ที่ระลึกสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ เสด็จประกอบพิธีเปิดอาคาร "สมเด็จพระย่า" และทรงวางศิลาฤกษ์บ้านพักผู้สูงอายุ "มุขยานิเวศม์"**. ณ สถานสงเคราะห์คนชราวาสนะเวศม์ อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วันที่ 19 ธันวาคม 2540. กรุงเทพฯ : บริษัทกราฟิคอาร์ต, 2540.

กรมประชาสัมพันธ์, กระทรวงมหาดไทย. **ที่ระลึกสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี เสด็จพระราชดำเนินทรงเปิดสถานสงเคราะห์คนชราวาสนะเวศม์**. ตำบลบ่อโพง อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 8 พฤษภาคม 2530. กรุงเทพฯ : อำนวยการพิมพ์, 2530.

กรมประชาสัมพันธ์, กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม. **สรุปผลการดำเนินงานประจำปีสถานสงเคราะห์คนชราวาสนะเวศม์ปี 2542**. (เอกสารโรเนียว)

ทองต่อ กล้วยไม้ ณ อยุธยา. **พระประวัติสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (วาสนมหาเถระ) สมเด็จพระสังฆราชสกลมหาสังฆปริณายก**. โดยเสด็จพระราชกุศลออกพระเมรุพระศพ 18 มีนาคม 2532. กรุงเทพฯ : บริษัท เจ เอ กราฟิค, 2532.

ราชบัณฑิตยสถาน, วัด. **อนุสารมูลนิธิสมเด็จพระสังฆราช (วาสนมหาเถระ)**. ฉบับที่ 16 (กรกฎาคม 2537-มิถุนายน 2538). นครปฐม : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏราชวิทยาลัย, 2538.

ราชบัณฑิตยสถาน, วัด. **อนุสารมูลนิธิสมเด็จพระสังฆราช (วาสนมหาเถระ)**. ฉบับที่ 21 (กรกฎาคม 2542 - มิถุนายน 2543). นครปฐม : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏราชวิทยาลัย, 2543.

สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ทรงกีฬาเปตอง ณ.สนามข้างที่ประทับ
เขื่อนห้วยเสนาบ จังหวัดสุรินทร์ (ภาพพระราชทาน)

สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าสุทนต์มณี

พ.ศ. ๒๕๓๖ คล้ายสุบรรณ

กราบเอ๋ย กราบพระบาทสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าสุทนต์มณี
แห่งวงการกีฬาเปตอง

พระนิราศจากไปหม่นหมอง สิ้นร่มโพธิ์ทอง
ขอน้อมรำลึกฝ่าละอองพระบาทเอ๋ย

สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีทรงโปรดปรานกีฬาเปตองมากเคยรับสั่งประโยคหนึ่งว่า “เปตองเป็นยารักษาสำหรับฉัน” นอกจากทรงเล่นกีฬาเปตองได้อย่างดีแล้วยังทรงรับเป็นองค์อุปถัมภ์สหพันธ์เปตองแห่งประเทศไทย ทรงส่งเสริมเผยแพร่กีฬาเปตองจนเป็นที่รู้จักและนิยมเล่นกันแพร่หลายไปทั่วประเทศ ด้วยเหตุนี้คนในวงการและนักกีฬาเปตองทั่วประเทศไทย จึงให้สมญานามกีฬาเปตองว่า “กีฬาสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ”

กีฬาเปตองเป็นกีฬาโยนลูกเหล็กประเภทลาน ซึ่งนิยมเล่นกันกลางแจ้งมีกำเนิดมาจากประเทศฝรั่งเศสประมาณ 2 พันปีมาแล้ว และแพร่หลายทั่วไปในทวีปยุโรป คนไทยที่

เป็นนักเรียนยุโรปได้นำเข้ามาเล่นในประเทศไทยประมาณปี พ.ศ. 2518 และต่อมาได้มีการก่อตั้งสหพันธ์เปตองแห่งประเทศไทยขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2519 มีนายศรีภูมิ สุขเนตรเป็นประธานสหพันธ์ฯคนแรก ขณะนั้นยังมีผู้เล่นอยู่ในวงแคบ สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีเคยรับสั่งกับนายจันทร์ โพยหาญ อดีตเลขาธิการสหพันธ์เปตองแห่งประเทศไทยเมื่อเข้าเฝ้าที่เขื่อนห้วยหลวง จังหวัดอุดรธานี ปี พ.ศ. 2521 ว่า พระองค์เคยเล่นกีฬาประเภทนี้ตั้งแต่มีพระชนมายุได้ 30 กว่าพรรษา กีฬาเปตองมีประโยชน์มากทั้งบริหารร่างกายเพื่อให้มีสุขภาพดีและสร้างสรรค์สามัคคีในหมู่คณะ ซึ่งมีประโยชน์มากสำหรับคนไทย พระองค์จะช่วยเหลือส่งเสริม และเผยแพร่ให้อีกทางหนึ่งด้วย

ในปีต่อมาเมื่อเสด็จประทับที่เขื่อนน้ำอูน จังหวัดสกลนคร พระองค์ทรงโปรดให้จัดแข่งขันเปตองชิงชนะเลิศภาคตะวันออกเฉียงเหนือขึ้น โดยให้ข้าราชการ ทหาร ตำรวจ

และประชาชนทุกจังหวัดเข้าร่วมแข่งขัน โดยจัดเป็นทีม 3 คน มีจำนวนทีมทั้งหมด 78 ทีม พระองค์และสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนากรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ได้ทรงร่วมลงแข่งขันด้วย นับเป็นการจัดแข่งขันกีฬาเปตอง ครั้งแรกในประเทศไทย

กีฬาเปตองเป็นที่รู้จักและนิยมเล่นกันอย่างแพร่หลายมากขึ้นตามลำดับทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทย ทั้งนี้เพราะพระองค์ทรงช่วยเผยแพร่อย่างต่อเนื่อง ตามจังหวัดหรือภาคต่างๆ ที่พระองค์เสด็จไปเยี่ยมราษฎร โดยเฉพาะตามเขื่อนต่างๆ ที่เป็นทีประทับ ก็ทรงให้มีการจัดแข่งขันเปตองขึ้น และพระองค์ก็จะทรงร่วมแข่งขันทุกครั้ง พระปรีชาสามารถของพระองค์ในการทรงเปตองเป็นที่ยอมรับว่าอยู่ในขั้นดีเยี่ยม และส่วนมากที่ทรงลงแข่งขันมักจะทรงเล่นในตำแหน่งมือซ้ายหรือมือแฉกเกม

พระองค์ทรงโปรดกีฬาเปตองมาก พล.ต.อ.สุรพล จุลละพราหมณ์ อดีตอธิบดีกรมตำรวจเขียนเล่าไว้ในเรื่อง "รำลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณของสมเด็จพระเจ้า" เมื่อปี พ.ศ. 2538 ตอนหนึ่งว่า พระองค์มีพระพลานามัยแข็งแรงทรงกีฬาได้หลายชนิด เช่น แบดมินตัน เทนนิส สก๊ิก และโปรดการขี่ม้า และอีกตอนหนึ่งกล่าวว่า "เมื่อล่วงเข้าวัยชรา กีฬาที่ทรงโปรดก็เปลี่ยนเป็นเปตอง ซึ่งขณะนั้นในเมืองไทยยังไม่มีการเล่นกัน ณ ทีประทับอยู่ระหว่างรอรทงงาน ทรงริเริ่มเผยแพร่

กีฬาเปตอง โดยทรงแนะนำวิธีการจัดทำสนามเล่นเปตองวัสดุที่ใช้ในการเล่น กติกาการเล่นไม่ว่าเดี่ยวหรือเป็นทีม ทรงสาธิตวิธีการเล่น การนับคะแนน การตัดสินผู้ชนะให้ดูแล้วทรงชักชวนให้ร่วมเล่นกีฬาเปตองกับพระองค์ท่าน เมื่อเล่นบ่อย ๆ เขาก็เก่งกันไปเอง และทุกแห่งที่ประทับอยู่ที่จัดทำสนามไว้ล่วงหน้า ต่อมาจังหวัด อำเภอต่าง ๆ ก็นิยมการเล่นเปตองกันมากขึ้น โดยมากก่อนจะเสด็จกลับจะทรงจัดให้มีการแข่งขันการเล่นเปตองทั้งเดี่ยวและเป็นทีมขึ้น บางครั้งทรงร่วมทีมด้วย และพระราชทานรางวัลแก่ผู้ชนะและของที่ระลึกแก่ผู้ร่วมเล่นเปตองครั้งนั้น ๆ ทั่วถึงกัน"

พล.อ.ปิ่น ธรรมศรี อดีตแม่ทัพกองทัพภาค 4 ที่ปรึกษาการจ้ดแข่งขันกีฬาเปตองในงานศูนย์ศิลปาชีพบางไทรฯ เล่าให้ผู้เขียนฟังว่า สมัยที่ท่านเป็นแม่ทัพภาค เวลาพระองค์ท่านเสด็จทรงงานทางภาคใต้ ตกเย็นจะมีการแข่งขันเปตองในหมู่ผู้ตามเสด็จและข้าราชการในพื้นที่ แต่ภาคใต้ฝนตกบ่อยท่านจึงทำสนามเปตองชนิดมีฐานยกเคลื่อนที่ได้ เมื่อฝนตกก็จะยกสนามย้ายไปเล่นในอาคารที่มีหลังคา ทำให้การแข่งขันดำเนินต่อไปได้ ในระยะหลังการแข่งขันเปตองก็มีการจัดแข่งขันในร่ม ในอาคารขนาดใหญ่ ติดเครื่องปรับอากาศ เช่น การแข่งขันชิงแชมป์โลกที่บาร์เซโลนา และล่าสุดการแข่งขันชิงแชมป์เยาวชนโลก ที่ภูเก็ตก็เป็นการจัดแข่งขันในร่ม

พ.อ.ปานจิต พลกล้า ได้เขียนเล่าถึงเรื่องทรงกีฬา
เปิดของพระองค์ท่านไว้ในหนังสือสมเด็จพระเจ้ากบฏงานสังค
สงเคราะห์ตอนหนึ่งว่า

“เวลาที่ทรงว่างจากพระราชภารกิจ เสด็จลงทรงเล่น
กีฬาเปตอง พระองค์ก็ทรงเอาพระราชหฤทัยใส่ดูแลบุคคลที่
เสียสละทำหน้าที่เป็นกรรมการหรือช่างบำรุงสนาม ทรงมีวิธี
ให้กำลังใจด้วยการพระราชทานขนมหรือผลไม้ที่เป็นเครื่อง
เสวยของพระองค์แก่บุคคลเหล่านั้น เป็นเสมือนสัญลักษณ์
ว่าการทำดีของเขามีผู้รับรู้และระลึกถึง

อย่างเช่นเขาปอกลูกพลับ จัดเป็นเครื่องว่างถวาย
สมมุติมี 5 ชิ้น ท่านจะหยิบให้คนนี้ชิ้นคนนั้นชิ้น ให้คนที่
ทำงาน พวกกรรมการดูลูกเปตองเก็บลูกเปตอง แบบนี้
ทำงานเท่าไรก็ไม่เหนื่อย เวลาท่านเสด็จทางเรือพวกเราจะ
ขึ้นฝั่งไปเตรียมการทำสนามเปตองเพื่อให้พระองค์ทรงเล่น
เมื่อถึงเวลาจะเสด็จจากเรือใหญ่ประทับเรืออย่างมาขึ้นฝั่งเพื่อ
ทรงเล่นเปตอง ท่านจะเก็บผลไม้หรืออาหารซึ่งเหลือจาก
อาหารว่างในเรือใส่ถุงพลาสติกมา พอเห็นหน้าพวกเรา 3-
4 คนที่ล่องหน้ามาเตรียมสนามไว้ก่อน ก็จะกวักมือเรียก
เข้าไปแล้วเอามาให้ท่าน ทรงทำหลายครั้ง แทบทุกวัน
ผู้เล่นเปตองด้วยกันยังกระซิบพวกเราว่าพวกนี้เป็นเด็ก
กำพร้าของสมเด็จพระเจ้า”

พระองค์มีพระดำริว่ากีฬาเปตองเป็นกีฬาที่ลงทุนน้อย
เพราะลงทุนครั้งเดียวก็เล่นได้ตลอดไป ไม่ถูกจำกัดด้วยเพศ
และวัย และยังเป็นการออกกำลังกายที่ไม่หักโหมรุนแรง
แต่เป็นการออกกำลังกายที่ค่อยๆสะสม โดยใช้วิธีการ
เคลื่อนไหวของแขนในการโยนลูก ทำก้ม ทำงอเข้า ทำยืน
และทำเดินที่ใช้ในการตรวจสอบเป้า จะทำให้ร่างกาย
ทุกส่วนมีการเคลื่อนไหวอย่างมีท่วงทำนองสอดคล้องกัน

กีฬาเปตองที่เล่นในต่างประเทศมักจะเล่นกันแบบไม่มี
กติกาเคร่งครัด เป็นไปตามอัธยาศัยของกลุ่มผู้เล่นจะตกลงกัน
เป็นคร่าวๆไป เมื่อมาเล่นในประเทศไทยจากพระดำริว่า
หากมีกติกาการเล่นที่หละหลวมเกินไปก็จะเกิดช่องทางให้
เอารัดเอาเปรียบหรือการโกงได้ จึงทรงกำหนดกติกาเบื้องต้น
เพื่อเป็นหลักแห่งความยุติธรรมในการเล่นเปตองขึ้น เช่น
ในระหว่างการแข่งขันห้ามผู้แข่งขันถือลูกเปตองเข้าไป
ตรวจสอบเป้า อันเป็นการป้องกันการยกย้ายหรือการ
สับเปลี่ยนลูกเปตอง ซึ่งกติกาต่าง ๆ ที่ได้ทรงกำหนดนั้นเป็น
ที่ยอมรับและถือปฏิบัติทั่วไปและเป็นรากฐานสำคัญของกติกา
สากลของสหพันธ์เปตองแห่งประเทศไทยในปัจจุบัน

ในปี พ.ศ. 2527 สมัยที่ พล.ท.อ.เนก บุญยดี เป็น
ประธานสหพันธ์ฯ พระองค์ทรงมีพระเมตตาธิบดีสหพันธ์
เปตองแห่งประเทศไทยไว้ในพระอุปถัมภ์และทรงมี
พระมหากรุณาธิคุณ พระราชทานทุนทรัพย์ส่วนพระองค์
จำนวนเงิน 1,000,000.-บาท (หนึ่งล้านบาท) ให้กับสหพันธ์
เพื่อใช้ในการพัฒนาส่งเสริมและเผยแพร่กิจกรรมกีฬาเปตอง
ในประเทศไทยให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นเพื่อยกระดับสู่มาตรฐาน
สากล และขยายวงกว้างไปสู่ประชาชนในท้องถิ่นต่าง ๆ

กีฬาเปตองของประเทศไทยได้แพร่หลายและเจริญขึ้น
เป็นลำดับ ทั้งพัฒนาไปอย่างรวดเร็วด้วยพระอุปถัมภ์ของ
สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี มีการส่งทีมเข้าแข่งขัน
ระดับนานาชาติ ปี พ.ศ. 2531 และ พ.ศ. 2533
ทีมหญิงไทยได้เป็นแชมป์โลกถึงสองสมัยซ้อน และในปีต่อ ๆ
มาทีมชายและทีมเยาวชนของไทยก็ขึ้นถึงระดับแชมป์โลก
เช่นเดียวกัน มีการจัดแข่งขันระดับนานาชาติในเมืองไทย
หลายครั้งทั้งในกรุงเทพฯ ต่างจังหวัด เช่น เชียงใหม่และ
ล่าสุดที่จังหวัดภูเก็ต เมื่อ พ.ศ. 2542 คนไทยได้เข้าไปเป็น
มนตรีสหพันธ์เปตองนานาชาติ และพลอากาศตรีกำธน
สินธวานนท์ ประธานสมาคมสหพันธ์เปตองแห่งประเทศไทยฯ
ได้ดำรงตำแหน่งประธานสหพันธ์เปตองแห่งเอเชียคนแรก

ปัจจุบันกีฬาเปตองได้รับการพัฒนา เผยแพร่อย่าง
เป็นระบบและต่อเนื่อง มีการบรรจุเข้าแข่งขันในกีฬาของ
หน่วยงานราชการต่าง ๆ ของรัฐบาล เช่น การแข่งขันกีฬา
กองทัพบก กองทัพเรือ กองทัพอากาศ กรมตำรวจ กีฬา
กองทัพไทย กีฬารัฐวิสาหกิจ กีฬาข้าราชการพลเรือน กีฬา
มหาวิทยาลัย และกีฬานักเรียน และตั้งแต่ปี พ.ศ. 2531
กีฬาเปตองก็ได้รับการบรรจุเป็นกีฬาประเภทหนึ่งในการแข่งขัน
กีฬาแห่งชาติ ครั้งที่ 21 เป็นต้นมา จนถึงปัจจุบัน

พระประสงค์ของพระองค์ท่านที่สำคัญเรื่องหนึ่งคือ
ต้องการให้เปตองเป็นกีฬาของประชาชนทั่วไปในลักษณะ
กีฬาพื้นบ้าน ด้วยทรงเห็นว่าเป็นกีฬาที่เล่นได้ทุกเพศทุกวัย
และประหยัด ทรงปรารถนาให้ผู้ใกล้ชิด และบุคคลในวงการ
กีฬาเปตองว่าน่าจะสร้างลูกเปตองจากวัสดุราคาถูกในพื้นที่
เล่นได้ พล.ต.ลำเจียก ชัยยงค์ กรมวังผู้ใหญ่ เคยเล่าว่าทรง
แนะนำให้ทำลูกเปตองจากแก่นไม้ ให้มีขนาดและน้ำหนัก
ใกล้เคียงกับลูกเหล็กซึ่งมีราคาแพงและนำมาให้ดูเป็นตัวอย่าง
ชมรมเปตองอยุธยาได้ออโต้ให้เจ้าหน้าที่เรือนจำจังหวัด
พระนครศรีอยุธยาทดลองกลึงลูกจากแก่นไม้ นำมาเล่น ซึ่งก็
สามารถใช้เล่นและเล่นเพื่อความสามัคคีสนุกสนานได้ดี

ปัจจุบันมีบริษัทผลิตลูกพลาสติกราคาถูกลงแล้ว ซึ่งเหมาะสำหรับให้เด็ก ๆ ใช้ฝึกเล่นได้

ในปี พ.ศ. 2528 สมเด็จพระศรีนครินทร์บรมราชชนนี องค์อุปถัมภ์สมาคมสหพันธ์เปตองฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานทุนทรัพย์ส่วนพระองค์อีก จำนวน 1,000,000.-บาท (หนึ่งล้านบาท) ให้กับสมาคมสหพันธ์ฯ ไว้เป็นทุนดำเนินกิจกรรมในด้านกีฬาเปตองต่อไป นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณอย่างใหญ่หลวงหาที่สุดมิได้ และเป็นปีที่พลสกนิกรชาวไทยต้องเศร้าโศกเสียใจเป็นที่สุด ที่สมเด็จพระศรีนครินทร์บรมราชชนนีเสด็จสวรรคต นับเป็นความสูญเสียที่ยิ่งใหญ่ของเหล่านักกีฬาเปตองและพลสกนิกรชาวไทยทั่วประเทศ สหพันธ์เปตองฯ ได้ดำเนินตามพระราชปณิธานของพระองค์ โดยได้จัดตั้ง "กองทุนสมเด็จพระศรีนครินทร์เพื่อพัฒนากีฬาเปตอง" มีวัตถุประสงค์ที่จะดำเนินกิจกรรมกีฬาเปตองให้เป็นกีฬาที่เล่นและแข่งขันของประชาชนทั่วประเทศ เพื่อให้เป็นไปตามพระประสงค์ของ "สมเด็จพระศรีนครินทร์" องค์อุปถัมภ์สหพันธ์เปตองฯ ต่อไป

ปัจจุบันมีหน่วยงานหลายหน่วยงานได้น้อมรับพระราชปณิธานของพระองค์ เผยแพร่ส่งเสริมกิจกรรมกีฬาเปตองให้เป็นที่แพร่หลายไปทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ เช่น สหพันธ์เปตองแห่งประเทศไทยในพระอุปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทร์บรมราชชนนี กระทรวงมหาดไทย กระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงกลาโหม เป็นต้น และทุกจังหวัดทั่วประเทศจะจัดการแข่งขันเปตอง "น้อมรำลึกสมเด็จพระศรีนครินทร์บรมราชชนนี" นำรายได้จากการจัดการแข่งขัน สมทบเข้า "กองทุนสมเด็จพระศรีนครินทร์เพื่อพัฒนากีฬาเปตอง" เพื่อจะได้นำมาผลประโยชน์จาก "กองทุน" มาดำเนินกิจกรรมส่งเสริม และพัฒนากีฬาเปตองต่อไป กรมการพัฒนาชุมชนจัดโครงการกีฬาเปตองสู่ชนบท ซึ่งทำมาทุกปีเช่นกัน กรมพลศึกษาได้ส่งเสริมให้นักเรียนและประชาชนทุกหมู่บ้านเล่นกีฬาเปตอง โดยการแจกอุปกรณ์การเล่นและจัดการ

แข่งขันต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานสำคัญหลายหน่วยงานที่มีชมรมเปตองเป็นหลักฐาน เช่น กองทัพอากาศ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย การท่าเรือแห่งประเทศไทยซึ่งได้ส่งเสริมกีฬาเปตองโดยสม่ำเสมอ มีการจัดงานเปตองสุดดีพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์บรมราชชนนี การจัดแข่งขันเปตอง โอเพ่น เป็นประจำ นับว่าพระองค์ยังเป็นศูนย์รวมใจของชาวกีฬาเปตองอยู่อย่างไม่เสื่อมคลายเป็นการผลักดันให้กีฬาเปตองเจริญรุ่งเรืองต่อไป

สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา เป็นหน่วยงานหนึ่งที่มีบุคลากรเล่นเปตองอยู่จำนวนมาก โดยเริ่มฝึกเล่นกันเมื่อประมาณ ปี พ.ศ. 2525 และก่อตั้งเป็นชมรมเปตองจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นสมาชิกของสหพันธ์เปตองแห่งประเทศไทยในเวลาต่อมา อาจารย์ของสถาบันหลายท่านเล่นเปตองได้ดี ทั้งได้ร่วมเป็นอนุกรรมการของสหพันธ์ฯ ประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยามาจนปัจจุบัน นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมอบรมส่งเสริมและพัฒนาฝีมือผู้เล่นตั้งแต่ระดับเยาวชนทั้งในสถาบันและจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2529 เป็นต้นมา เช่น อบรมครูผู้ฝึกสอนกีฬาเปตองจังหวัดพระนครศรีอยุธยา อบรมและฝึกสอนการเล่นกีฬาเปตองแก่นักเรียนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จัดแข่งขันกีฬานักเรียน กีฬาเปตองวันเด็ก จัดแข่งขันเปตองอยุธยาโอเพ่นประจำปี จัดแข่งขันเปตองการกุศลในงานศูนย์ศิลปาชีพ

บางไทรฯ สืบเนื่องตลอดมาโดยร่วมกับชมรมเปตองหน่วยงานต่าง ๆ ในจังหวัด จนเยาวชนของจังหวัดและนักศึกษาของสถาบันได้เป็นนักกีฬาทีมชาติ และเป็นตัวแทนประเทศไทย เข้าแข่งขันชิงแชมป์โลก

นอกจากนั้นชมรมเปตองสถาบันราชภัฏยังได้ต้อนรับเจ้าหน้าที่ และนักกีฬาเปตอง จากชาติต่าง ๆ ที่เข้ามาแข่งขันทัศนศึกษา ถ่ายทำสารคดีกีฬาเปตองในประเทศไทย และแข่งขันเชื่อมความสัมพันธ์ในโอกาสต่าง ๆ เช่น ฝรั่งเศส กานา และ สิงคโปร์ ทำให้มีโอกาสเผยแพร่สถานภาพของกีฬาเปตองไปสู่นานาชาติ และเผยแพร่พระเกียรติคุณสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีซึ่งเป็นองค์อุปถัมภ์คนสำคัญของกีฬานี้ไปทั่วโลก

ในส่วนกิจกรรมการเผยแพร่ไปสู่ประชาชน สถาบันราชภัฏได้ร่วมกับสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด เทศบาล สมาคมกีฬากรุงเทพฯ และหน่วยงานต่าง ๆ จัดแข่งขันเปตองในหมู่บ้าน เปตองสู่ชนบท เปตองกีฬานักเรียน กีฬาเยาวชนและประชาชนทั่วไป ตลอดมา เพื่อสนองพระปณิธานของพระองค์ท่านให้กีฬาเปตองแพร่หลายไปสู่ชาวบ้าน ช่วยสร้างพลานามัย ให้แก่คนไทย และเป็นกีฬา ที่เล่นตามพื้นบ้านในโอกาสต่อไป จากการสำรวจของกลุ่มส่งเสริมกีฬาพลานามัยและกิจการพิเศษ สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

เมื่อเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2543 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีสนามเปตองกระจายอยู่ทุกอำเภอ จำนวน 320 สนาม มีลูกเปตองที่กรมพลศึกษาแจกให้ผู้ใหญ่บ้านอยู่ในตำบลต่าง ๆ จำนวน 411 ชุด และมีผู้เล่นกีฬานี้เป็นประจำ เกินสัปดาห์ละ 3 ครั้ง อยู่หลายกลุ่ม นับว่าพระประสงค์ของพระองค์ท่านได้สัมฤทธิ์ผลไปได้ด้วยดี

สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ยังจัดให้มีการสอนวิชากีฬาเปตองในโรงเรียนสาธิตสถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา และจัดสอนเป็นวิชาเลือกแก่นักศึกษาในระดับปริญญาตรี เพื่อส่งเสริมการเล่นกีฬาเปตองให้ถูกแบบแผน และแพร่หลายต่อไป

เมื่อสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีที่เสด็จสวรรคต ชาวกีฬา เปตองในสถาบันและจังหวัดพระนครศรีอยุธยา รู้สึกสูญเสียพระผู้เป็นมิ่งขวัญเป็นอย่างยิ่ง จึงพร้อมใจกันจัดงานบำเพ็ญกุศลอุทิศถวาย ณ สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ด้วยหัวใจที่เปี่ยมด้วยน้ำตา ตั้งคำประพันธ์ข้างต้น

ชมรมเปตองสถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา สำนักในพระมหากษัตริย์คุณของพระองค์ท่านเสมอมาและได้จัดงานแข่งขันเปตองสดุดีพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539 เป็นต้นมาทุกปี และจะน้อมนำพระประสงค์ปฏิบัติสืบไป ขอพระองค์ผู้ทรงเป็น

มีผู้เชี่ยวชาญอยู่ในใจของชาวกีฬาเปตองทุกคน ทรงถึงซึ่งสุดดี
ในสัมปรายภพเทอญ

บรรณานุกรม

กลุ่มส่งเสริมกีฬาพลานามัยและกิจการพิเศษสำนักงาน
ศึกษาธิการจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เอกสารสำรวจ
สถานภาพกีฬาเปตอง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา กรกฎาคม
พ.ศ. 2543 เอกสารโรเนียว 15 หน้า

กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน **ชีวิตและงาน**
ของ พล.ต.อ.สุรพล จุลละพราหมณ์ โรงพิมพ์โอ เอส
พรินต์ติ้งเฮาส์ กรุงเทพฯ 2539. 322 หน้า

คณะกรรมการจัดงานวันสังคมสงเคราะห์แห่งชาติ
ในคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนางานสังคมสงเคราะห์
แห่งชาติ สมเด็จพระสังฆราชสังคมสงเคราะห์ สมชายการพิมพ์
พ.ศ. 2535. 205 หน้า

เอกสาร **ประวัติกีฬาเปตอง "เปตอง-กีฬาสมเด็จพระเจ้า**
จากอดีตถึงปัจจุบัน พ.ศ. 2518-พ.ศ. 2542" สมาคมสหพันธ์
กีฬาเปตองแห่งประเทศไทยฯ สำนักงานการกีฬา
แห่งประเทศไทย หัวหมาก บางกะปิ กรุงเทพฯ 13 หน้า

เอกสารการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย
การแข่งขันกีฬาเปตองรายได้สมทบทุน "กองทุนสมเด็จพระเจ้า
เพื่อพัฒนากีฬาเปตอง" พ.ศ. 2540 การไฟฟ้าฝ่ายผลิต
แห่งประเทศไทย นนทบุรี 28 หน้า

การสนทนา

1. พล.อ.ปิ่น ธรรมศรี อดีตแม่ทัพกองทัพภาคที่ 4
2. พล.ต.ลำเจิง ชัยยงค์ กรมวังผู้ใหญ่
3. พ.ต.อ.ละเอื้อน ปิ่นสุวรรณ อดีตนักบินเฮลิคอปเตอร์
พระที่นั่ง
4. นายจันท์ โปยหาญ อดีตเลขาธิการสหพันธ์เปตอง
แห่งประเทศไทย
5. พ.อ.ปรารภ ทองประเทศ รองเลขาธิการสมาคม
สหพันธ์เปตองแห่งประเทศไทย

สถาบันราชภัฏ

กับการสนองพระปณิธาน

ของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี
รศ.ดร.บุรพา วัฒน:

สำหรับประชาชนคนไทยที่ได้ติดตามดูหรือฟังข่าวจากสำนักพระราชวังเป็นประจำ จะต้องพบว่า มีพระราชกรณียกิจหนึ่งของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้ทรงปฏิบัติเป็นประจำ หรือสม่ำเสมอ คือ การเสด็จเยี่ยมโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนที่มีอยู่กระจัดกระจายในทุกภูมิภาคของประเทศ ซึ่งนับโดยรวมแล้วมีถึง 185 แห่ง สำหรับท่านที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้โดยตรง ก็อาจทราบเพียงว่า ปัจจุบันโรงเรียนเหล่านี้ต่างก็อยู่ในพระราชูปถัมภ์ของพระองค์ท่าน แต่แท้ที่จริงแล้ว ความคิดในการตั้งโรงเรียนชาวเขาและประชาชนไกลคมนาคมของตำรวจตระเวนชายแดนนั้น ได้เริ่มในพระอุปการะของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีมาก่อน ซึ่งโรงเรียนเหล่านี้ก็คือ โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน หรือที่ผู้คนมักรู้จักกันในนาม โรงเรียน ดชด. นั่นเอง ดังที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้เคยมีพระนิพนธ์ถึงเรื่องนี้ไว้ว่า "โรงเรียน ดชด. มีมาตั้งแต่ข้าพเจ้ายังไม่เกิด"

ความเป็นมาของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน

เนื่องจากภารกิจหลักของตำรวจตระเวนชายแดน หรือ ดชด. นั้น จำเป็นต้องปฏิบัติอยู่ตามป่า ตามเขา และพื้นที่ทุรกันดาร ทำให้เห็นสภาพเด็กที่อยู่ในพื้นที่เหล่านี้ ขณะเดียวกันก็ได้พิจารณาแล้วเห็นว่า การที่จะช่วยให้เด็กเหล่านี้ได้เติบโตเป็นทรัพยากรที่มีค่าของบ้านเมืองในอนาคตได้ ก็คือต้องให้การศึกษาแก่พวกเขาเหล่านั้น ด้วยเหตุนี้ความคิดเรื่องการจัดตั้งโรงเรียนสอนหนังสือให้แก่เด็กชาวเขาและประชาชนที่อยู่ไกลคมนาคมจึงได้เกิดขึ้น เพราะนอกจากจะให้เด็กได้ความรู้แล้ว เด็กยังเป็นสื่อกลางในการติดต่อสื่อสารระหว่าง ดชด. กับชาวบ้านหรือผู้ปกครองในท้องถิ่นได้อีกด้วย

ในการดำเนินการเบื้องต้นนั้นยังไม่มีสภาพเป็นโรงเรียน มักจะใช้สถานที่ตามธรรมชาติที่สามารถจะเอื้ออำนวยได้ เช่น ลานบ้าน โคนต้นไม้ เพียงแต่ครูได้ใช้ครูที่เป็น ดชด.ไปสอน ต่อมาพวก ดชด.เหล่านี้ก็ได้ นำ ดชด.ด้วยกันไปช่วยกันสร้าง โรงเรียน โดยมีการสร้างจากวัสดุที่ได้จากธรรมชาติเช่นกัน ด้วยเหตุนี้ชาวบ้านจึงพอใจที่จะเรียกขานโรงเรียนเหล่านี้ว่า โรงเรียน ดชด. ซึ่งโรงเรียน ดชด. ที่ถูกต้องตามกฎหมาย โรงเรียนแรกก็คือ โรงเรียน ดชด.บำรุงที่ 1 ซึ่งเปิดสอนเป็น ครั้งแรกที่บ้านดอนมหาวัน อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย โดยเปิดสอนเมื่อวันที่ 7 มกราคม 2499 และแท้ที่จริงแล้ว โรงเรียนชาวเขาและประชาชนไกลคมนาคมนี้ แม้จะมีความ เกี่ยวพันกับ ดชด. ทั้งสิ้น จนผู้คนมักจะรวมเรียกว่า โรงเรียน ดชด. แล้วก็ตาม แต่ในทางการแล้ว จะมีการเรียกชื่อ แตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับแหล่งที่มาของเงินก่อสร้างและวิธีการ ก่อสร้าง ซึ่งโดยสรุปแล้วจะเป็นการตั้งชื่อให้เกียรติแก่ผู้มี ส่วนร่วมในการจัดตั้งโรงเรียน โดยแบ่งออกเป็น 8 ประเภท ดังนี้

1. **โรงเรียน ดชด. บำรุง** เป็นโรงเรียนซึ่งจัดตั้งขึ้น โดยความเสียสละของชาวบ้าน และตำรวจตระเวนชายแดน ซึ่งปฏิบัติงานอยู่ตามหมวดต่าง ๆ ทั้งในด้านการเงิน วัสดุและ แรงงานก่อสร้างเป็นโรงเรียนชั่วคราวพอเปิดสอนได้ ใช้วัสดุ

และแรงงานในหมู่บ้าน เมื่อไปสร้าง ณ ที่แห่งใหม่ก็ให้อันดับ ก่อนหลังต่อไปอีก

2. **โรงเรียน ดชด. สงเคราะห์** โรงเรียนแบบนี้แทนที่ จะเป็นโรงเรียน ซึ่งเจ้าหน้าที่หมวดตำรวจตระเวนชายแดน เป็นผู้ร่วมก่อสร้างกับชาวบ้าน แต่เป็นโรงเรียนซึ่งเจ้าหน้าที่ กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนเขตต่างๆ ร่วมกับ ชาวบ้าน เป็นผู้บริจาคเงิน วัสดุ และแรงงานทำการก่อสร้าง ทั้งนี้เพื่อเสริมการปฏิบัติแก่เจ้าหน้าที่หมวดตำรวจตระเวน ชายแดนต่าง ๆ อาคารโรงเรียนเป็นแบบชั่วคราว มีการให้เลข อันดับก่อนหลังประจำทุกโรงเรียนเช่นเดียวกับโรงเรียน ดชด. บำรุง

3. **โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์** เป็นโรงเรียนซึ่ง กระทรวงศึกษาธิการให้เงินทุนในการก่อสร้าง สภาพของ โรงเรียนดีกว่าโรงเรียน ดชด. บำรุง และ ดชด. สงเคราะห์

4. **โรงเรียนมิตรตำรวจบำรุง** ทั้งตำรวจตระเวน ชายแดนและกระทรวงศึกษาธิการได้พยายามสร้างโรงเรียน ให้มากขึ้น แต่ก็ยังไม่เป็นการเพียงพอต่อความต้องการของ ประชาชน ดังนั้นตำรวจตระเวนชายแดนจึงได้จัดงานกุศล เพื่อหารายได้สร้างโรงเรียนชาวเขาและประชาชนไกลคมนาคม อาทิเช่น การจัดฉายภาพยนตร์ จัดการชกมวย ฯลฯ เนื่องจาก เงินนี้ได้มาจากประชาชนผู้มีความเห็นใจและสนใจในการจัด

ตั้งโรงเรียน จึงได้ชื่อโรงเรียนแบบนี้ว่า โรงเรียนมิตรดาราจ บำรุง

5. **โรงเรียนเจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์** เป็นโรงเรียนซึ่ง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานเงินก่อสร้าง เป็นอาคารเรียนแบบถาวร สำหรับเด็กนักเรียนชาย

6. **โรงเรียนเจ้าแม่หลวงอุปถัมภ์** เป็นโรงเรียนซึ่ง สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถพระราชทานเงิน ก่อสร้าง เป็นอาคารแบบถาวร สำหรับเด็กนักเรียนชาย

7. **โรงเรียนในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนคริน ทรบรมราชชนนี** เป็นโรงเรียนที่พระองค์ท่านพระราชทาน พระราชทรัพย์ส่วนพระองค์และมีผู้ทูลเกล้าฯ ถวายเงินโดย เสด็จพระราชกุศล ซึ่งจะได้รับพระราชทานชื่อโรงเรียน เช่น โรงเรียนสังวาลย์วิท โรงเรียนกัลยาณีวัฒนา โรงเรียนอานันท์ โรงเรียนมหิตล โรงเรียนวลัย โรงเรียนสระปทุม โรงเรียน จุฬา-ธรรมศาสตร์โรงเรียนมิตรมวลชน โรงเรียนไทยอนุ ฯลฯ

8. **โรงเรียนที่ตั้งชื่อตามหมู่บ้าน** เป็นโรงเรียนที่ทาง ตำรวจชายแดนและประชาชนในพื้นที่ร่วมกันก่อสร้างอาคาร และจัดครู ๓๓๓.๒๒๓ จะใช้ชื่อโรงเรียนตามชื่อหมู่บ้าน นั้น ๆ

พระมหากษัตริย์คุณของสมเด็จพระศรีนครินทรบรมราชชนนี ที่ทรงมีต่อโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน

สมเด็จพระศรีนครินทรบรมราชชนนี ทรงมี พระมหากษัตริย์คุณแก่บรรดาตำรวจตระเวนชายแดน เป็นอย่างมาก ทรงเอาพระทัยใส่ดูแล โอบอุ้มทุกวิถีทาง เมื่อครั้งที่พระองค์ท่านเสด็จประทับถาวร ณ ประเทศ สวิตเซอร์แลนด์นั้น ทุกโอกาสที่พระองค์เสด็จฯ กลับ ประเทศไทยได้ทรงพระราชอุทิศเสด็จฯ ทรงเยี่ยมเยียน ตำรวจตระเวนชายแดนและพระราชทานเครื่องอุปโภคบริโภค แก่ครอบครัวตำรวจตระเวนชายแดนด้วยพระองค์เอง ในส่วนที่เกี่ยวกับโรงเรียน ๓๓๓.๒๒๓ ดังได้กล่าวแล้วว่า การก่อสร้างอาคารโรงเรียนในระยะเริ่มแรก ๓๓๓.๒๒๓ ได้นำวัสดุ จากของธรรมชาติมาใช้ เช่น ไม้ไผ่ หลังคาใช้ใบตองตึง เป็นต้น ทำให้ไม่คงทน เกิดสภาพชำรุดทรุดโทรม ซึ่งสมเด็จพระศรี นครินทรบรมราชชนนีก็ได้พระราชทานทรัพย์ส่วนพระองค์ ให้ซ่อมแซม บางแห่งซ่อมแซมไม่ได้ก็โปรดให้สร้างใหม่ จากนั้น ก็เสด็จมาทรงเปิดโรงเรียน ๓๓๓.๒๒๓ ด้วยพระองค์เอง และได้มีการพระราชทานทรัพย์ให้ ๓๓๓.๒๒๓ จัดสร้างโรงเรียนขึ้น

อีกเป็นจำนวนมาก จนมีแทบทุกภาคในประเทศไทย ทั้งนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถก็ได้พระราชทานเงินร่วมสมทบด้วย และ ต่อมาก็มีประชาชนได้ร่วมบริจาคโดยเสด็จพระราชกุศลสร้าง โรงเรียนกับสมเด็จพระศรีนครินทรบรมราชชนนีเป็น จำนวนมาก จนอาจกล่าวได้ว่า

“สมเด็จพระศรีนครินทรบรมราชชนนี ทรงเป็นผู้ จุดประกายแสงสว่างแก่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน อันหมายถึง การจุดประกายให้คนมองเห็นความเสียเปรียบ ของเยาวชนในแดนทุรกันดารผู้ยากไร้ ผู้ด้อยโอกาส ทรงพระเมตตาและทรงอุปถัมภ์โรงเรียนตำรวจตระเวน ชายแดนเป็นเบื้องต้น

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเป็นผู้ขยายแสงสว่างแห่งดวงประทีปให้เรืองจรสัจจา จนโคดเค้นให้สังคมมองเห็น พระองค์ทรงตระหนักถึงคุณค่า ของเยาวชนว่าจะต้องได้รับการศึกษาและการศึกษานั้นจะต้อง มีคุณภาพ คุณภาพการศึกษาจะดี สมองของคนจะดี สุขภาพ ร่างกายจะต้องมาก่อน นักเรียนโรงเรียนตำรวจตระเวน ชายแดนที่อยู่ห่างไกลจึงได้รับการดูแลเอาใจใส่ทั้งด้านอาหาร ด้านสุขภาพและด้านการศึกษา ซึ่งก็เนื่องด้วยพระมหา กษัตริย์คุณเป็นที่ยั่งยืนเอง” ทั้งนี้เพราะสมเด็จพระศรีนคริน ทรบรมราชชนนี ได้ทรงริเริ่มรับโรงเรียน ๓๓๓.๒๒๓ ใน พระราชูปถัมภ์ก่อน ตั้งแต่ ปี พ.ศ. ๒๕๐๗ ซึ่งจากข้อเขียน ของบรรดา ๓๓๓.๒๒๓ ที่ได้เขียนไว้ในหนังสือ ๔๐ ปี โรงเรียน ตำรวจตระเวนชายแดน ต่างก็ได้สำนึกในพระมหากษัตริย์คุณ ที่พระบรมวงศานุวงศ์ทุกพระองค์ต่างก็มีต่อ ๓๓๓.๒๒๓ และ โรงเรียน ๓๓๓.๒๒๓ ซึ่งในที่นี้จะขอนามกล่าวเฉพาะในส่วนที่มี ผู้เขียนถึงพระมหากษัตริย์คุณของสมเด็จพระศรีนครินทร บรมราชชนนีที่มีต่อ ๓๓๓.๒๒๓ และโรงเรียน ๓๓๓.๒๒๓ เท่านั้น คือ

...โดยเฉพาะสมเด็จพระเจ้าฯ ข้าพเจ้าไม่มีโอกาสได้เข้าเฝ้า ถวายงาน โดยใกล้ชิด นาน ๆ จะได้มีโอกาสได้เข้าเฝ้า ลักครั้งหนึ่ง และทุกครั้งที่ได้รับพระมหากษัตริย์คุณโปรดฯ ให้เข้าเฝ้าพร้อมกับคณะ ท่านทรงจำได้เป็นอย่างดี เรียกชื่อ อย่างถูกต้องและให้ราชวงศ์รักษาน้ำเสด็จที่ข้าพเจ้า และรับสั่ง ถามถึงสุขภาพของข้าพเจ้าทุกครั้ง ไม่ทราบว่าคุณพระองค์ท่าน ทรงทราบได้อย่างไร ข้าพเจ้าจะอายุเป็นที่สุดเพราะพระองค์ ท่านทรงมีพระชนม์มถึง ๙๒ พรรษา ข้าพเจ้าเพียง ๗๑ ปี ยังสู้ พระองค์ท่านไม่ได้...(พล.ต.ท.เจริญฤทธิ์ จรรย์โรจน์)

...โรงเรียน ๓๓๓.๒๒๓ ปัจจุบันนี้ก้าวหน้ามากเป็นอย่างยิ่ง

นับตั้งแต่สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีเสด็จทรงเยี่ยมโรงเรียน ดตด. ทุกภาค และพระราชทานเงินสร้างโรงเรียนให้ดีขึ้น รวมทั้งพระราชทานเงินให้สร้างโรงเรียนเพิ่มขึ้นหลายแห่ง รวมทั้งพระราชทานเครื่องแบบนักเรียนหญิง-ชาย และเครื่องเขียนแบบเรียนให้ทุกปี...(พล.ต.ท.มโน สมิตะพินทุ) ...โดยที่ทรงเห็นประโยชน์ของแผนที่ สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีจึงมีพระราชดำริที่จะให้เด็ก ๆ ทั้งหลาย

โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กนักเรียนในจังหวัดชายแดน ซึ่งเป็นบ้านเกิดของตนได้เรียนรู้และรู้จักรักและปกป้องประเทศชาติ ฉะนั้นเมื่อราว พ.ศ. 2507 จึงได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้กระทรวงศึกษาธิการจัดทำแผนที่ประเทศไทย ขนาดเชื่อมโยง โดยตัดแบ่งออกเป็นส่วน ๆ เน้นเฉพาะจังหวัดชายแดนต่าง ๆ พร้อมทั้งมีหมุดติดไว้ที่ส่วนนั้นๆ ให้สามารถดึงออกมาได้ แผนที่ดังกล่าวนี้ ทรงพระกรุณาโปรดให้จัดทำขึ้นเพื่อ

พระราชทานแก่โรงเรียนชายแดนต่าง ๆ ที่เสด็จพระราชดำเนิน เยี่ยมอยู่เสมอเป็นประจำปี...(ขวัญแก้ว วัชโรทัย)

...สมเด็จพระนางเจ้าทรงมีความห่วงใย ดชด. มาก ทุกปีจะพระราชทานถุงของขวัญ ซึ่งจะมีเครื่องใช้ส่วนตัวครบทุกอย่าง ภาคเหนือก็จะมีเสื้อกันหนาว ภาคใต้ก็จะมีเสื้อกันฝนทุกพื้นที่ พระองค์ท่านจะพระราชทานสิ่งของไปให้...ไม่ว่าจะเสด็จฯ ทรงเยี่ยมหมู่บ้านใดก็แล้วแต่พระองค์ท่านจะจัดเตรียมสิ่งของสำหรับพระราชทานไว้พร้อมหมด โดยให้ ดชด.คนของเข้าไป... (พล.ต.ท.โกวิท วัฒนะ)

...ทรงมีพระเมตตาต่อผู้ปฏิบัติหน้าที่ในท้องถิ่นห่างไกล ทูรกันดาร โดยเฉพาะต่อ ดชด.อย่างยิ่ง... และเมื่อเสด็จฯ ทรงเยี่ยมเยียน ดชด. ที่ปฏิบัติการในสนามก็จะรวมไปถึงครู ดชด.ด้วย... ได้พระราชทานเครื่องแบบฟาร์ติกให้กับครู ดชด. เป็นพิเศษ...ทุนทรัพย์ส่วนพระองค์ที่ทรงมีพระเมตตาต่อดชด. และโรงเรียน ดชด. ในส่วนนี้จะตกปีละประมาณ 5-6 ล้านบาท... (พล.ต.ต.อวยชัย คิริสัมพันธ์)

และท้ายที่สุดขอยกพระราชดำรัสสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี เนื่องในโอกาสทรงรับเหรียญราชการชายแดน ณ วิังสระปทุม เมื่อวันที่ 7 มกราคม 2508 อันมีข้อความส่วนหนึ่งดังนี้ *"...ด้วยความห่วงใยในความลำบากที่ท่านทั้งหลายได้รับดังกล่าวนี้ และใครจะได้เห็นสภาพความเป็นอยู่ที่แท้จริง เพื่อที่จะได้ช่วยเหลือกัน ข้าพเจ้าจึงได้ออกเยี่ยมตามที่ต่าง ๆ ขอให้ท่านทั้งหลายได้ทราบด้วยว่า ข้าพเจ้าระลึกถึงการปฏิบัติหน้าที่อันยากลำบากของท่านทั้งหลายอยู่เสมอ และยินดีให้ความช่วยเหลือแก่ท่านทั้งหลายด้วย ทั้งนี้ก็เพื่อประโยชน์ต่อประเทศชาติของเรา..."* จากตัวอย่างข้อเขียนจากหลาย ๆ ท่านที่เกี่ยวข้องกับงานของโรงเรียน ดชด. กิติ และจากพระราชดำรัสของพระองค์ท่าน กิติ จะเห็นได้ว่าพระองค์ท่านได้ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณต่อโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนมาก สมกับที่ได้กล่าวว่า สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีทรงเป็นผู้จุดประกายแสงสว่างแก่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน

สถาบันราชภัฏกับการสนองพระปณิธานของ สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี

กิจการโรงเรียน ดชด. นับวันได้เจริญก้าวหน้าเป็นผลดีแก่นักเรียนและชาวบ้านสืบต่อมาจวบจนกระทั่งปี พ.ศ. 2523 สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้พระราชทานพระเมตตาทรงรับโรงเรียน ดชด. ไว้ในพระราชูปถัมภ์ ทรงมีพระราชดำริให้ดำเนินการโครงการต่างๆมากมาย ได้แก่ โครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน โครงการฝึกอาชีพให้แก่แก่นักเรียน โครงการส่งเสริมสหกรณ์ เป็นต้น และหนึ่งในหลาย ๆ โครงการเหล่านี้ที่ทำให้สถาบันราชภัฏเกือบทั่วประเทศได้มีโอกาสดำเนินการสนองพระปณิธานของพระองค์ท่าน อันเป็นการสนองพระปณิธานของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีไปด้วย ก็คือ โครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษาโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนที่พระองค์ทรงมีพระราชดำริให้มีขึ้นในปี พ.ศ. 2526 ดังพระราชดำรัสที่ว่า *"...เป็นด้วยดำริริเริ่มในบางส่วนของกรมการฝึกหัดครูที่เข้ามาร่วมในตอนแรกนั้น เนื่องจากโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน...ต่อมาเห็นว่ากรมการฝึกหัดครูนั้นมีความชำนาญที่จะสามารถช่วยเหลือพัฒนาบุคคลที่เราต้องการจะพัฒนาได้ โดยมีหลักการว่ากรมการฝึกหัดครูมีหน้าที่และมีความชำนาญในเรื่องของการฝึกหัดครู นั่นคือวิชาการที่ว่าด้วยการถ่ายทอดความรู้จากบุคคลหนึ่งไปยังอีกบุคคลหนึ่ง ซึ่งการศึกษานี้ไม่ใช่ว่าเป็นของที่จะทำการไปได้ง่ายๆโดยที่ไม่มีหลักการ เพราะว่าเป็นเรื่องที่ต้องอาศัยวิธีการ จึงมาเน้นในเรื่องของการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อให้เกิดการศึกษาในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนนั้นเป็นไปด้วยดี..."* โดยให้กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน กรมการฝึกหัดครู และกรมการปกครองร่วมกันดำเนินการ ทั้งนี้โดยมีกรมการฝึกหัดครูเป็นหลักและเป็นกำลังสำคัญ หลักการคือให้วิทยาลัยครู (ชื่อในสมัยนั้น) ทั้งหลายที่มีอยู่ในพื้นที่ของ

กองกำลังตำรวจตระเวนชายแดนเขตต่างๆ หรือใกล้เคียง เป็นฐานในการปฏิบัติงาน เช่น วิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยาธิบดีขอโรงเรียน ดชด. ที่อยู่ในเขตจังหวัดสระแก้ว มีวิทยาลัยครูที่เข้าร่วมโครงการขณะนั้น 26 แห่ง โดยให้วิทยาลัยครูทุกแห่งมีหน้าที่ช่วยเหลือโรงเรียน ดชด. ในเรื่องต่อไปนี้คือ

1. พัฒนาการเรียนการสอน
2. ปรับปรุงด้านอาคารสถานที่ บริเวณโรงเรียน และห้องเรียน
3. พัฒนาตัวเด็กให้มีสุขภาพอนามัยดีขึ้น
4. พัฒนาโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนชุมชนของหมู่บ้านในชนบท
5. พัฒนาโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนสาธิต หรือโรงเรียนในข่ายโรงเรียนสาธิตอีกลักษณะหนึ่งของวิทยาลัยครูตามสภาพของแต่ละวิทยาลัยที่จะดำเนินการได้

ตัวอย่างกิจกรรมที่วิทยาลัยครู หรือสถาบันราชภัฏทั้งหลายได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการสานต่อหรือสนองพระปณิธานของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีในส่วนที่เกี่ยวกับโรงเรียน ดชด. มีดังต่อไปนี้คือ ด้านพัฒนาการเรียน

การสอนหรือปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนเพื่อให้มีมาตรฐานการศึกษาสูงขึ้น มีสื่อการเรียนที่เหมาะสมกับท้องถิ่น สถาบันราชภัฏต่างๆ ก็จะจัดอบรมครู ดชด. เกี่ยวกับเรื่องเหล่านี้ให้ หรือเมื่อมีวิทยาการใหม่ๆ ก็จัดอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ เช่น การอบรมด้านคอมพิวเตอร์ จัดส่งนักศึกษาไปฝึกประสบการณ์วิชาชีพ (ฝึกสอน) เพื่อถ่ายทอดประสบการณ์และเทคนิคการสอนใหม่ๆ ให้แก่ครู ดชด. ได้อีกทางหนึ่งด้วย ขณะเดียวกันเมื่อสถาบันราชภัฏจัดส่งอาจารย์นิเทศไปเยี่ยมเยียนนักศึกษาเหล่านี้ นอกจากจะได้ทำหน้าที่นิเทศนักศึกษาแล้วยังสามารถให้การช่วยเหลือ แนะนำ และช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ ให้กับครู ดชด. อีกด้วย

บางกิจกรรมที่สถาบันราชภัฏได้ดำเนินการช่วยเหลือโรงเรียน ดชด. อาจไม่ใช่เพื่อการเรียนการสอนโดยตรง แต่ก็จะเป็นกิจกรรมที่เอื้อหรือสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน ดชด. เช่นกัน ตัวอย่างเช่น การน่านักศึกษาออกค่ายอาสาพัฒนาโรงเรียน ดชด. มีการร่วมสร้างโรงเรียนและปรับปรุงอาคารสถานที่ จัดอบรมประชาชน พ่อแม่ ผู้ปกครองในพื้นที่ให้มีความรู้ด้านโภชนาการ หรืออื่น ๆ

บางครั้งสถาบันราชภัฏก็ได้มีส่วนในงานริเริ่ม เช่น ในปี พ.ศ. 2536 สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงมีพระราชดำริถึงการแก้ไขปัญหาการเรียน ของนักเรียนชั้นต้นๆ ให้เกิดผลดีมีประสิทธิภาพ เห็นควร ให้มีการจัดการเรียนการสอนชั้นอนุบาล หรือก่อนวัยเรียนขึ้น มีการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนขึ้นในโรงเรียน ตชด. สถาบันราชภัฏเกือบทุกแห่งจะมีการเปิดสอนโปรแกรมวิชา ปฐมวัยอยู่แล้ว คณะอาจารย์เหล่านี้ก็จะไปช่วยให้คำแนะนำใน วิธีการดำเนินงานและจัดฝึกอบรมครูให้ จัดส่งอาจารย์ บรรณารักษ์ไปช่วยจัดทำห้องสมุดของโรงเรียน จัดทำการ ประเมินผลการศึกษาเปรียบเทียบกับโรงเรียนในสังกัดของ ประถมศึกษาแห่งชาติ เป็นต้น

ปัจจุบันมีสถาบันราชภัฏ จำนวน 28 แห่ง ร่วม ดำเนินงานในโครงการ โดยช่วยกันดูแลรับผิดชอบโรงเรียน ตำรวจตระเวนชายแดนทั่วประเทศ จำนวน 178 โรงเรียน

การที่สถาบันราชภัฏเกือบทุกแห่ง ได้มีส่วนร่วม ดำเนินงานในโครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษาในครั้งนี้ เท่ากับว่าได้มีส่วนในการสนองพระปณิธานของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี เพราะได้มีส่วนช่วยให้โรงเรียนชาวเขา และประชาชนไกลคมนาคม หรือโรงเรียน ตชด. ที่พระองค์ ทว่านได้ทรงมีพระเมตตาไว้ไว้ในพระราชูปถัมภ์ตั้งแต่นั้น แรกเริ่มนั้น ได้มีโอกาสพัฒนาและเจริญเติบโตในทุก ๆ ด้าน สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของตำรวจตระเวนชายแดนที่ ต้องการใช้การศึกษาเป็นสื่อกลางของการพัฒนา และ โดยแท้ที่จริงแล้วเดิมทีชาวราชภัฏหรือชาววิทยาลัยครูได้เข้าไปมีส่วนช่วยโรงเรียน ตชด. ในหลายรูปแบบ และได้ปฏิบัติ สืบเนื่องกันมาเป็นระยะเวลายาวนาน และปฏิบัติสืบต่อมา ถึงยุคปัจจุบัน ทั้งนี้ทั้งนั้น ข้าพเจ้าเชื่อว่าชาวราชภัฏทั้งปวง ที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับงานเหล่านี้ทั้งโดยตรงและโดยอ้อมก็ตาม ต่างก็ทำด้วยจิตใจจงรักภักดี และมุ่งสนองพระปณิธานทั้ง ของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี และสมเด็จพระ เทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่ทรงมุ่งมั่น และสนับสนุนให้โรงเรียน ตชด. เหล่านี้ได้พัฒนาและมีความ เจริญก้าวหน้าด้วยดีตลอดไปนั่นเอง

เอกสารอ้างอิง

กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน. 40 ปีโรงเรียน ตชด. กรุงเทพฯ : โอ.เอส.พรีนติ้ง เฮ้าส์, 2539.

กรมการฝึกหัดครู. เอกสารสรุปผลการประชุมสัมมนา คณะกรรมการดำเนินงานโครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษา โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน. วันที่ 16-17 ธันวาคม 2534 ณ วิทยาลัยครูสวนสุนันทา

สำนักงานโครงการส่วนพระองค์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. แผนพัฒนาเด็กและเยาวชน ในอินทурกันดาร ตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พ.ศ. 2535-2539. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2537.

พระฉายาลักษณ์ พระเมตตาบารมี 33 ปีที่อยุธยา

พ.ศ.ร:ยับศรี กาญจน:วทศ

เมื่อวันที่ 14 ตุลาคม พุทธศักราช 2510

ผู้คนชาวเมืองอยุธยาทุกหมู่เหล่าพากันมาเฝ้ารับเสด็จฯ

สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี

ซึ่งเสด็จทอดพระเนตรการแข่งขันฟุตบอลการกุศลคู่พิเศษ

ระหว่างทีมชาวเมืองอยุธยากับ ทีมดารา

ณ สนามกีฬา โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัยอย่างเนืองแน่น

เป็นบุญของแผ่นดิน.....และเป็นบุญของชาวเมืองอยุธยา

ด้วยพระบรมราชจักรีวงศ์ทุกพระองค์

ทรงเอื้ออาทร ทรงห่วงใย ทะนุบำรุงบ้านเมืองนี้

และราษฎรชาวเมืองนี้ตลอดมา

นึกถึงบทประพันธ์ของปัญญาชนชาวเมืองกรุงเก่าท่านหนึ่ง

กล่าวถึงพระมหากษัตริย์คุณของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

เมื่อทรงโปรดฯ พระราชทานพระราชทรัพย์จำนวน 30,000 บาท

ให้สร้างโรงเรียนฝึกหัดครูเมืองกรุงเก่า (พุทธศักราช 2448)

ท่านกล่าวถึงกระแสพระราชดำรัสไว้ดังนี้

“อันว่าเมืองกรุงเก่า   กำเนิดเผ่าจักรี

เงินสามหมื่นแค่นี้   ให้ได้”

รำลึกถึง...พระมหากษัตริย์คุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล

พระราชโอรสของสมเด็จพระบรมราชชนก

และสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี

พระองค์ทรงโปรดฯพระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์จำนวน 100,000 บาท

ให้แก่โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย (พุทธศักราช 2482)

เพื่อสร้างอาคารเรียน (อาคารพระราชทาน) หอประชุม และบ้านพักครู

ทั้งโรงเรียนฝึกหัดครูเมืองกรุงเก่า และโรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย

เป็นสถาบันการศึกษาสำคัญของเมืองอยุธยา

ได้ทำหน้าที่อบรม บ่มเพาะ.....ปลูกคนดีให้แผ่นดินอย่างต่อเนื่องยาวนาน

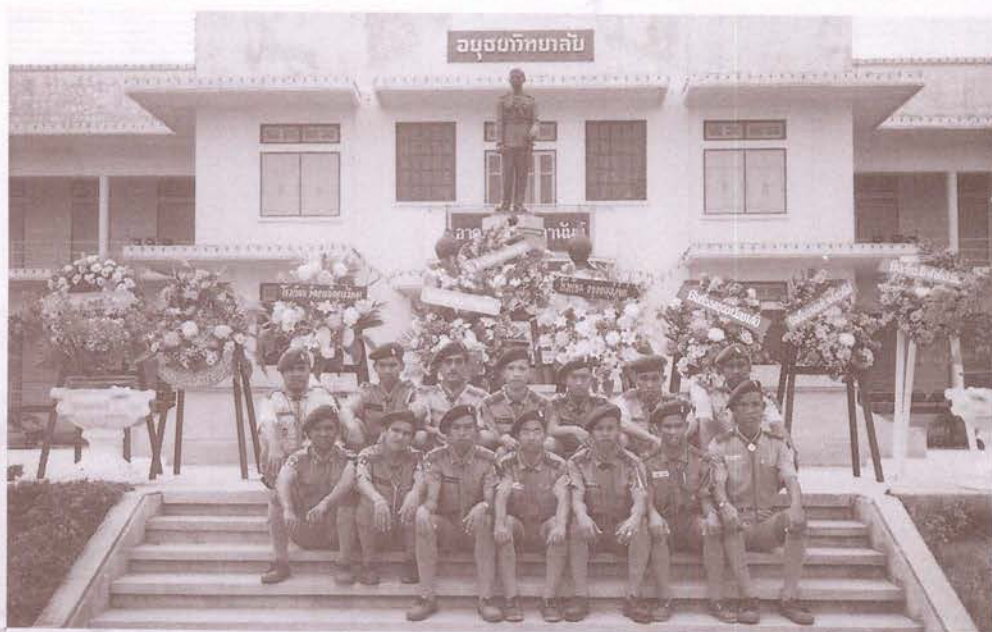
ด้วยความล้าแก่ในพระมหากษัตริย์คุณของพระบรมราชจักรีวงศ์เป็นล้นพ้น

พระฉายาลักษณ์ของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี
ทรงประทับในพลับพลา หน้าอาคารพระราชทานโรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย
ทอดพระเนตรการแข่งขันฟุตบอล เมื่อ 33 ปีก่อน.....
ยังคงประทับอยู่ในใจ ในพระเมตตาธิคุณ ที่ทรงมีต่อพลสกนิกรชาวเมืองอยุธยา
ตราบเท่าทุกวันนี้
ขอกราบถวายบังคมต่อดวงพระวิญญาณอันบริสุทธิ์
ของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี
ณ สรวงสวรรค์ชั้นฟ้า
“ปวงข้าพระพุทธเจ้า ชาวเมืองพระนครศรีอยุธยา
จะตั้งใจสืบสานพระปณิธานของพระองค์ท่าน
เพื่อเป็นคนดีของแผ่นดิน คือ
ไม่พูดปด ไม่สอพลอ ไม่อิจฉาริษยา
ไม่คดโกง ไม่มีความทะเลาะหะยานอย่างบ้า ๆ
และจะพยายามทำหน้าที่ของตนให้ดีที่สุด
ในขอบเขตของศีลธรรม.....”

ขอกราบถวายบังคมต่อดวงพระวิญญูญาณอันบริสุทธิ์
ของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี
ณ สรวงสวรรค์ชั้นฟ้า

“ปวงข้าพระพุทธเจ้า ชาวเมืองพระนครศรีอยุธยา
จะตั้งใจสืบสานพระปณิธานของพระองค์ท่าน
เพื่อเป็นคนดีของแผ่นดิน คือ
ไม่พูดปด ไม่สอพลอ ไม่อิจฉาริษยา
ไม่คดโกง ไม่มีความทะเยอทะยานอย่างบ้า ๆ
และจะพยายามทำหน้าที่ของตนให้ดีที่สุด
ในขอบเขตของศีลธรรม.....”

แนะนำผู้เขียน

ม.ร.ว.ดิศนัดดา	ดิศกุล	: เลขานุการมูลนิธิแม่ฟ้าหลวง
ทองต้อ	กล้วยไม้ ณ อยุธยา	: ศาสตราจารย์พิเศษคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
นิพนธ์	ทวิภาณูจน์	: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
ดร.บุหงา	วิดิมนะ	: รองศาสตราจารย์ อธิการบดีสถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
ประเทือง	คล้ายสุบรรณ	: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
ปิยะวรรณ	สุธารัตน์	: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
พงษ์จันทร์	คล้ายสุบรรณ	: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
มงคล	พูนเพิ่มสุขสมบัติ	: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
เมธา	วิจักขณะ	: นักโบราณคดี 7 อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา
ระยิบศรี	กาญจนะวงศ์	: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
พ.ต.อ.ละเอือน	ปิ่นสุวรรณ	: อดีตคนขับเครื่องบินพระที่นั่ง
ศุภรัตน์	เลิศพาณิชย์กุล	: รองศาสตราจารย์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
สมเด็จพระญาณสังวร		: สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก
พล.อ.อ.हरิน	หงสกุล	: อดีตประธานรัฐสภา

